

4

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑ
ΑΛΗΘΙΝΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΙΜΩΝ
ἢ ΜΙΣΑΝ-
ΘΡΩΠΟΣ

ΝΕΚΡΙΚΟΙ
ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΟΥ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ • ΑΘΗΝΑ 1978

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Β. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΟΥ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

18139

Με απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1813P

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου τοκάνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Β. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΟΥ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1978

ΛΟΓΙΚΙΑΝΟΥ ΕΚΔΟΤΕΣ

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
Β. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΟΥ

Α' ΤΥΜΗΝΑΣΙΟΥ

Ἡ εἰσαγωγή καὶ ἡ μετάφραση τῆς Ἀληθινῆς ἱστορίας ἐγίναν ἀπὸ τὸν Β. Ἀτσαλο.
Ὁ Τίμων ἢ μισάνθρωπος καὶ οἱ Νεκρικοὶ διάλογοι ἀπὸ τὴν Ἑρμ. Ἡλιάδου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΜΕΤΑΚΛΑΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

Τὰ κείμενα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας πού διδασκόμαστε στό Γυμνάσιο δέν εἶναι ὅλα γραμμένα τήν ἴδια περίοδο οὔτε δημιουργήθηκαν μέσα στίς ἴδιες πολιτιστικές, πνευματικές, κοινωνικές καί οἰκονομικές συνθήκες. Καλύπτουν μιά μεγάλη χρονική περίοδο· καί ἀκόμη τά πνευματικά κέντρα, στά ὁποῖα διαμορφώνονται οἱ συγγραφεῖς κάθε ἐποχῆς, δέν εἶναι κάθε φορά τά ἴδια. Ὁ Λουκιανός π.χ. ἔγραψε σέ μιά ἐποχή πού ἀπέχει περίπου χίλια χρόνια ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ὁμήρου καί ἐξακόσια ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ἡροδότου. Γι' αὐτό παρατηροῦμε ἀνάμεσα στά ἔργα τῆς ἀρχαίας γραμματείας ὀρισμένες διαφορές στίς ιδέες, στά λοιπά πολιτιστικά στοιχεῖα πού περιέχουν καί στό ὄφος.

Εἴμαστε λοιπόν ὑποχρεωμένοι νά διαιρέσουμε τήν ἀρχαία μας γραμματεία, χωρίς νά μπαίνομε σέ λεπτομέρειες, στίς ἐξῆς περιόδους: προκλασική ἢ ἀρχαϊκή (π.χ. τά ὁμηρικά ποιήματα) 8ος - μέσα 5ου π.Χ. αἰώνα, τήν κλασική, ὅπου δημιούργησαν τό ἔργο τους οἱ περισσότεροι φημισμένοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (π.χ. ὁ Ἡρόδοτος καί ὁ Σοφοκλῆς) μέσα 5ου - μέσα 4ου π.Χ. αἰώνα, καί μετακλασική, ἀπό τά μέσα τοῦ 4ου αἰώνα ὡς τό τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Αὐτή ἡ τελευταία χωρίζεται σέ δύο περιόδους, τήν ἐλληνιστική καί τήν ἐλληνορωμαϊκή, τῆς ὁποίας τά κύρια χαρακτηριστικά τά βρίσκουμε στούς συγγραφεῖς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων (τέλη 1ου - ἀρχές 3ου μ.Χ. αἰώνα).

Ὑστερα ἀπό τήν κυριαρχία τῶν Ρωμαίων στόν ἐλληνικό χῶρο καί τή διάλυση τῶν κρατῶν τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ πολιτικός ρόλος τῆς κύριας Ἑλλάδας περιορίζεται παρά πολύ. Ἀκόμη καί ἡ Ἀλεξάνδρεια,

όταν τό 30 π.Χ. πέφτει στους Ρωμαίους, παύει νά ἔχει μεγάλη σημασία γιά τίς τύχες τοῦ κόσμου. Σέ καλύτερη μοίρα βρίσκονται οἱ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας (ἰδιαίτερα ἡ Σμύρνη, ἡ Ἐφεσος καί ἡ Μίλητος) καί τῆς Συρίας, πού, μαζί μέ τήν Ἀθήνα, γίνονται τά σπουδαιότερα κέντρα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Καί αὐτό, ἐπειδή στίς περιοχές αὐτές οἱ Ρωμαῖοι ἄφησαν ὀρισμένα περιθώρια αὐτονομίας, πού εὐνοεῖ τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη καί τήν πνευματική ἀνθση.

Ἡ στάση τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων ἀπέναντι στό ἑλληνικό στοιχεῖο δέν ἦταν πάντοτε ὁμοίμορφη. Πολλοί τό πολέμησαν, μερικοί ὁμως τό ἀγάπησαν καί τό εὐνόησαν, ἰδιαίτερα οἱ αὐτοκράτορες τῆς δυναστείας τῶν Ἀντωνίνων (96-192 μ.Χ.), ὥστε νά δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιά μιᾶ ἀναγέννηση καί μιᾶ νέα ἀκμή τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ στά τέλη τοῦ 1ου καί στό 2ο μ.Χ. αἰώνα. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπό τούς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦταν ρήτορες-σοφιστές πού ταξίδευαν ἀπό πόλη σέ πόλη καί ἔκαναν ἐπίδειξη τῆς τέχνης τους ἢ γίνονταν ρητοροδιδάσκαλοι καί δίδασκαν τή ρητορική μέ χρήματα. Ἀκριβῶς αὐτά τά χαρακτηριστικά τους φέρνουν στό νοῦ μας τούς φημισμένους σοφιστές τοῦ 5ου π.Χ. αἰώνα (Γοργία, Πρωταγόρα κτλ.) καί αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο στήν κίνησή τους δόθηκε ἡ ὀνομασία Δεύτερη Σοφιστική.

Οἱ περισσότεροι ἀπό αὐτούς τούς συγγραφεῖς μιμήθηκαν δουλικά τούς μεγάλους κλασικούς συγγραφεῖς, ἀκόμη καί στή γλώσσα (γι' αὐτό λέγονται ἀττικιστές) καί ἔτσι τό ἔργο τους δέν παρουσιάζει σπουδαῖο ἐνδιαφέρον.

Ἐπῆρχαν ὁμως καί μερικοί – καί ἀνάμεσά τους θά πρέπει νά ξεχωρίσουμε τόν Πλούταρχο καί τό Λουκιανό – πού μέσα ἀπό τήν ἴδια μέ τούς προηγούμενους παιδεῖα ἀντίκριζαν τά προβλήματα τῆς ἐποχῆς τους, ἔπιαναν τό σφυγμό της καί τόν μετέφεραν στά ἔργα τους. Αὐτοῖ δίκαια θεωροῦνται ἀπό τούς πιό σημαντικούς δημιουργούς τῆς ἀρχαίας γραμματείας μας. Τό ἔργο τους ἔχει τέτοια λογοτεχνική καί μορφωτική ἀξία, ὥστε νίκησε τή δοκιμασία τοῦ χρόνου καί στή νεώτερη ἐποχή διαβάστηκε πολύ ἀπό τούς μορφωμένους ὄλου τοῦ κόσμου.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ¹

Στήν περίοδο τῆς δεύτερης σοφιστικῆς ξεχωριστή θέση κατέχει ἡ πολυμορφία προσωπικότητα τοῦ Λουκιανοῦ, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στά Σαμόσατα τῆς Κομμαγηνῆς, μιᾶς ἐπαρχίας τῆς Συρίας, γύρω στό 120 μ.Χ.

Ύστερα ἀπό τά πρώτα γράμματα, πού τά ἔμαθε στήν πατρίδα του, οἱ γονεῖς του σέ οἰκογενειακό συμβούλιο ἀποφάσισαν νά τόν βάλουν νά μάθει τήν τέχνη τῆς Ἑρμογλυφικῆς, δηλαδή νά γίνει μαρμαρογλύφος. Κατέληξαν στήν ἀπόφαση αὐτή, γιατί ὁ ἀδερφός τῆς μητέρας του ἦταν πετυχημένος μαρμαρογλύφος καί ὁ Λουκιανός ἀπό παιδί εἶχε δεῖξει ὅτι εἶχε κάποιο καλλιτεχνικό τάλαντο, ἀφοῦ στά παιχνίδια του ἐπλαθε μέ κερὶ μορφές πετυχημένες. Ἐξάλλου τά οἰκονομικά τῆς οἰκογένειας ἦταν περιορισμένα καί ἔτσι γρήγορα θά τά ἐνίσχυνε κι ἐκεῖνος. Ἡ θητεία του ὅμως κοντά στό θεῖο του κράτησε μόνο μία μέρα, γιατί ἀπό ἀδεξιότητα ὁ Λουκιανός ἔσπασε μιᾶ πλάκα καί ὁ αὐστηρός θεῖος τόν ἔδειρε. Αὐτό ἔκανε τό νεαρό μαθητευόμενο νά τά παρατήσῃ καί νά φύγῃ κλαίγοντας στό σπίτι. Ἐτσι ὁ Λουκιανός στράφηκε στήν Παιδεία, ὅπως μᾶς ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος στό « Ἐνύπνιον» του, καί πῆρε τό δρόμο γιά τίς ἰωνικές πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου τότε ἀκμαζαν πολλές ρητορικές σχολές. Ἐκεῖ, πιθανόν στήν Ἐφεσο, μέ ἀκούραστα διαβάσματα καί μέ τό ἐξυπνο καί εὐστροφο μυαλό του, τελειοποίησε τά ἑλληνικά του, ὥστε νά θεωρεῖται ἐπιδέξιος τεχνίτης τοῦ ἀττικοῦ λόγου, καί ἔγινε ρήτορας.

Στήν ἀρχή ἀσχολήθηκε μέ τό δικανικό λόγο. Ἡ δουλειά ὅμως τοῦ «δικηγόρου» στά δικαστήρια δέν τόν ἱκανοποιοῦσε καί γρήγορα στράφηκε σέ ἄλλα εἶδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου, κυρίως στόν ἐπιδεικτικό, καί σέ ἄλλες πνευματικές δραστηριότητες καί ἔγινε σοφιστής.

Γύρω στό 150 μ.Χ., ὅπως οἱ περισσότεροι σοφιστές τῆς ἐποχῆς του, ἄρχισε τά ταξίδια. Ἐπισκέφθηκε πολλές πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς μητροπολιτικῆς Ἑλλάδας, τῆς Ἰταλίας καί τῆς Γαλατίας, ὅπου ἀπάγγελε λόγους, ἔδινε διαλέξεις καί κέρδιζε πλούτη καί δόξα.

Μολονότι ἡ ρητορική καί ἡ σοφιστική τοῦ ἐξασφάλιζαν δόξες καί πλούτη, ὁ Λουκιανός στά σαράντα του τίς ἐγκατέλειψε καί πῆρε τήν ἀπό-

1. Ἀναδημοσιεύεται, μέ γλωσσική προσαρμογή πρὸς τή νέα σχολική γραμματική καί μέ μερικές ἀλλαγές καί συντημήσεις, ἀπό τήν « Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», τόμ. ΣΤ' σ. 403-406.

φραση νά εγκατασταθεῖ στήν Ἀθήνα καί νά ἀφοσιωθεῖ σέ κάτι σοβαρότερο, στή μελέτη τῆς φιλοσοφίας καί στή συγγραφική δραστηριότητα. Δύο ὁμως σημαντικά γεγονότα διέκοψαν τήν παραμονή του ἐκεῖ: ἡ ἀναχώρηση γιά τήν Ἀνατολή, πιθανόν μέσα στό 162, καί ὁ διορισμός του στήν Ἀλεξάνδρεια γιά τό διάστημα 170-175.

Ἡ νέα παραμονή του στήν Ἀθήνα (165-170) ἀποτελεῖ τή σπουδαιότερη περίοδο στή λογοτεχνική του παραγωγή. Τότε ἔγραψε τούς πύο σημαντικούς διαλόγους του. Παράλληλα στό διάστημα αὐτό συνέχισε τά ταξίδια πρὸς διάφορες κατευθύνσεις. Ἐφθασε ὡς τή Μακεδονία καί, ὅπως καί στό παρελθόν, πῆγε δύο φορές ἀκόμη στούς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, ὅπου δημόσια ἀπάγγειλε λόγους του.

Ὅταν ὁ Λουκιανὸς ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα τό 165 δέ βρῆκε τό πάλιό κλίμα φιλίας καί κατανόησης, γιατί δέν εἶχε μόνο φίλους ἀλλά καί θανάσιμους ἐχθρούς, καί δυσάρεστοι μένος ἀπό τήν κατάσταση ἐκεῖνη, ἴσως υποχρεωμένος καί ἀπό τά οἰκονομικά του, πού δέν πῆγαιναν καλά ὅπως πρῖν, δέχτηκε τό 170 μ.Χ. τή μεγάλη δικαστική θέση στήν αὐτοκρατορική διοίκηση τῆς Αἰγύπτου καί ἐγκαταστάθηκε στήν Ἀλεξάνδρεια, παρόλο πού ὁ Ἔδιος προηγουμένως κατέκρινε ὅσους δέχονταν νά ὑπηρετήσουν τούς πλούσιους καί δυνατοὺς ὡς μισθωτοί. Γιά τό συμβιβασμό αὐτό δικαιολογεῖται σέ ἕνα ἔργο του, τήν « Ἀπολογία », ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι ἡ δική του θέση ἦταν διαφορετική, ἀφοῦ ἀπέβλεπε στό κοινό καλό καί πληρωνόταν ἀπό τόν ἴδιο τόν αὐτοκράτορα καί ὄχι ἀπό πλούσιους ἰδιῶτες.

Τό τέλος τῆς ζωῆς του δέ μᾶς εἶναι καλά γνωστό. Ἄλλες πηγές λένε πὼς πέθανε στήν Ἀλεξάνδρεια καί ἄλλες στήν Ἀθήνα, ὅπου ξαναγύρισε. Ὅπωςδήποτε πρέπει νά πέθανε ὄστερα ἀπό τό 180 πού εἶναι ἡ χρονιά τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου· τό θάνατο τοῦ λόγιου αὐτοῦ αὐτοκράτορα τόν ἀναφέρει ὁ Λουκιανὸς σέ ἕνα ἔργο του.

Τό ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ

Στό Λουκιανὸ ἀποδίδονται 86 ἔργα. Ἀπό αὐτά μερικά δέν τοῦ ἀνήκουν, ἀλλά μάλλον εἶναι ἔργα ἄλλων πού συμπεριλήφθηκαν ἀνάμεσα στά δικά του.

Στή συγγραφική δραστηριότητα τοῦ Λουκιανοῦ μπορούμε νά διακρίνουμε τρεῖς περιόδους: τήν περίοδο τῆς νεότητος (150-160), στήν ὁποία κυ-

ριαρχούν τά ρητορικά έργα, τῆς ώριμότητας (160-175), στήν όποία άφθο-
νοῦν τά σατιρικά καί φιλοσοφικά, τά περισσότερα μέ διαλογική μορφή, καί
στήν περίοδο τῶν γηρατειῶν (175-θάνατο), στήν όποία δημιουργεῖ λίγα και-
νούρια έργα.

Τά περισσότερα ρητορικά έργα τοῦ Λουκιανοῦ ἀνήκουν στήν πρώτη καί
στήν τρίτη περίοδο καί εἶναι διαλέξεις, ρητορικές μελέτες καί «παίγνια».
Ἄλλά τά πιό ἀξιόλογα έργα του εἶναι ἀσφαλῶς ἐκεῖνα πού ἔχουν διαλογική
μορφή. Ὅταν ὁ Λουκιανός, ὅπως εἶδαμε στήν ἐξιστόρηση τῆς ζωῆς του,
στράφηκε στή φιλοσοφία, ἡ ἔμφυτη σατιρική του διάθεση τόν ὀδήγησε νά
δημιουργήσει ἕνα ἐκφραστικό μέσο τελείως προσωπικό, στό όποιο χρωστᾶ
τή φήμη καί τήν ἀθανασία του ὡς συγγραφέας. Εἶναι ὁ σατιρικός διάλογος.
Ἐπῆρχε φυσικά ὁ διάλογος ἀπό τήν κλασική ἐποχή (Πλατωνικός διάλο-
γος) καί ἀκόμη ξέρουμε ὅτι ὁ κυνικός Μένιππος (3ος αἰώνας π.Χ.) ἔγραψε
σάτιρες σέ διαλογική μορφή, πού ἀπό τότε ἔδωσε τό ὄνομά του στό εἶδος
αὐτό (Μενίππειες σάτιρες)· ὁ Λουκιανός ὁμως μέ βάση αὐτά προχώρησε
περισσότερο: ἔδωσε στό διάλογο τή συντομία, τοῦ ἀφαίρεσε τό σοβαρό ὄ-
φος, τόν ἔκανε ἀνάλαφο καί τόν προίκισε μέ τή χάρη τῆς καθημερινῆς κου-
βέντας.

Μέ τό διάλόγο του ὁ Λουκιανός σατίρισε τοὺς ξεπεσμένους θεοὺς τοῦ
Ὀλύμπου, χτύπησε τίς φιλοσοφικές σχολές καί τίς διδασκαλίες τους, καυ-
τηρίασε τήν ἀγυρτεία τῶν ρητόρων, διακωμώδησε τίς ἀδυναμίες τῶν ἀν-
θρώπων. Μερικοί τέτοιοι διάλογοι εἶναι: οἱ 15 «Ἐνάλιοι διάλογοι», οἱ 26
«Θεῶν διάλογοι», οἱ 15 «Ἐταιρικοί», ὁ «Τίμων ἢ μισάνθρωπος», κ.ἄ.

Ἀκόμη τόλμησε νά ἀνακατέψει πεζό λόγο μέ στίχους καί μέ αὐτό τό ἐκ-
φραστικό μέσο μᾶς ἔδωσε σκηνές ἀπό τή ζωή τῶν θεῶν στόν οὐρανό, εἰκό-
νες ἀπό τόν Ἄδη, μίλησε γιά τό ἐφήμερο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Αὐτούς
τοὺς διαλόγους τοὺς λέμε «Μενίππειους», γιατί πολλά θέματά τους εἶναι
παρμένα ἀπό τίς «Μενίππειες σάτιρες». Τέτοιοι διάλογοι εἶναι ὁ «Μένιππος
ἢ Νεκρομαντεία», ὁ «Ἰκαρομένιππος ἢ ὑπερνέφελος» πού ἔχουν καί οἱ δύο
ἥρωα τόν κυνικό Μένιππο. Σέ αὐτό τό εἶδος τῶν διαλόγων ἀνήκουν καί οἱ
30 «Νεκρικοί διάλογοι».

Δέν ἔγραψε ὁμως ὁ Λουκιανός μόνο ρητορικά καί διαλογικά έργα.
Μέσα στά 86 έργα του συμπεριλαμβάνονται δύο μέ μυθιστορηματική μορφή
ἢ «Ἀληθινή ἱστορία» καί τό «Λούκιος ἢ ὄνος», μερικά μέ μορφή ἀπομνημο-
νευμάτων, ὅπως εἶναι ὁ «Δημώνακτος βίος», ἄλλα μέ μορφή ἐπιστολῶν, ὅ-
πως τό «Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν».

Ἀκόμη τοῦ ἀποδίδονται καί ἔργα ποιητικά, ἢ «Τραγωδοποδάγρα», ὁ «Ὡκύπους» καί 53 καλοδουλεμένα ἐπιγράμματα.

Αὐτό εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ πού μερικοὶ μελετητές τὸ κατέκριναν.

Τόν κατηγορήσαν ὅτι μὲ τὴν ὀξεία κριτική του γκρεμίζει χωρὶς νά προτείνει τίποτε θετικό. Ἄδικοῦν ὅμως τὸ Λουκιανό, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο θέλησε νά τόν φρονηματίσει καί νά τόν ἐξυψώσει μὲ βάση τὴν ἀλήθεια.

Ὅπωςδὴποτε ὅμως ὅλοι τοῦ ἀναγνωρίζουν τὴ λογοτεχνική του ἀξία. Ἡ γλώσσα του εἶναι κομψή καί ρέει γεμάτη δύναμη. Τὸ ὕφος του εἶναι ἀπλό, στρωτό, σχεδόν κλασικό. Στά περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔργα του εὐφυολογεῖ ἔξυπνα, χωρατεύει καλοκάγαθα, γελάει αἰσιόδοξα καί τὸ γέλιο του αὐτὸ τὸ μεταδίδει ἀβίαστα στὸν ἀκροατὴ ἢ στὸν ἀναγνώστη καί σήμερα ἀκόμη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» ἀνήκει σ' ἐκείνα τὰ ἔργα ποὺ θὰ τὰ λέγουμε περιπετυωδῆ ταξιδιωτικὰ μυθιστορήματα.

Τὸ ἔργο ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη· ἡ βιβλία (Μέρος Α' κεφ. 1-42 καὶ Μέρος Β' κεφ. 1-47) ποὺ περιλαμβάνουν πολλὰ ἀλλὰ ἄμεσα ἐπισημὰ. Τρία εἶναι τὰ πρῶτα μεγάλα· ἡ διαμονὴ στὴ Σελήνη καὶ ὁ πόλεμος μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἥλιου (Α, 11-27), ἡ περιπέτεια μὲ τὸ θαλασσινὸ κηφίος (Α, 30-42 καὶ Β, 1-2) καὶ ἡ διαμονὴ στὴ χώρα τῶν Μακάρων (Β, 5-29).

Στόχος τοῦ Λουκιανοῦ στὸ ἔργο αὐτό, διὼς τὸν δηλώνει ὁ τίτλος στὰ εἰσαγωγικὰ κεφάλαια (Α, 1-4), εἶναι ἡ παραοδία τῶν ταξιδιωτικῶν μυθιστορημάτων ποὺ τόσο πολὺ τὰ ἀγαποῦσαν στοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Ἡ εἰρωνεία του δηλώνεται ἤδη ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ ἔργου, ποὺ στὴν πραγματικότητα θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν κάτι οἷον «Φανταστικὴ Ἱστορία» ἢ «Ἀπίστευτὴ Ἱστορία» ἢ κάτι τέτοιο. Παράλληλα ὅμως ὁ Λουκιανὸς θέλησε νὰ ἔχει τὴ χαρὰ νὰ διηγηθεῖ καὶ αὐτὸς τέτοια παραμύθια καὶ τέτοιες περιπέτειες. Ἐπει βλέπουμε ὅτι ἐνῶ ὁ Λουκιανὸς ξεκίνησε νὰ κοροιδεῖται ὀλόκληρη αὐτὴ τὴ φιλολογία τῶν φανταστικῶν περιπετυῶν, τελικὰ κατόρθωσε νὰ ξεπεράσει διὼς τοὺς προηγουμένους οἱ παραδοξολογίαις καὶ τερατολογίαις καὶ νὰ γράψῃ τὸ καλύτερο ἔργο στὸ εἶδος αὐτό. Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» ποὺ εἶναι γράμει ἀπὸ παραοδίας καὶ ἐκαιρημάτων, δὲν ἔχει τὴν ἀξία της μόνο γ' αὐτὸ, ἀλλὰ γιατί ὁ Λουκιανὸς πετυχαίνει νὰ δημιουργήσει ἕνα κόσμο μαγικὸ καὶ ποιητικὸ ποὺ ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τοῦ κοινικοῦ.

«Ακόμη ταυ αποδίδονται και έργα ποιητικά, ή «Τραγωδοποιδήματα», ή «Ώκιπτος» και 53 καλοδουλεμένα διηγήματα.

Αυτό είναι τό Έργο τοῦ Λουκιανού ποῦ μερικά μελετητές τό κατέκριναν.

Τόν κατηγορήσαν ότι με τήν αἰετία κριτική του γκρεμίζει χωρίς νά προτείνει τίποτε θετικό. Ἐδικον όμως τό Λουκιανό, ὁ ἄριστος ἀπό ἀρχαία γιά τόν ἄνθρωπο θάλαρα νά τόν φρονιμηματίσει και νά τόν ἐξυνώσει με βάση τήν ἀλήθεια.

Ὅπως ἴσως όμως ὅλοι τοῦ ἀναγνωρίζουν τή λογοτεχνική του αἰετία. Ἡ γλώσσα του είναι κομμη και ρετή γεράτη δύναμη. Τό ὄρος του είναι ἀπλό, απρωτό, αραδόν κλασικό. Στά περισσότερα τῶν ἔργων του ἀφαιολογεί ἔζοκια, χωρατεί κλασικά, γαίαι αἰετόδοξα και τό γέλιο του αἰετό τό μεταδίδει αἰετό. **ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ** *αἰετό αἰετό αἰετό.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» ἀνήκει σ' ἐκεῖνα τὰ ἔργα πού θά τά λέγαμε περιπετειώδη ταξιδιωτικά μυθιστορήματα.

Τό ἔργο ἀποτελεῖται ἀπό δύο μέρη ἢ βιβλία (Μέρος Α' κεφ. 1-42 καί Μέρος Β' κεφ. 1-47) πού περιλαμβάνουν πολλά ἀλλά ἄνισα ἐπεισόδια. Τρία εἶναι τὰ πιό μεγάλα· ἡ διαμονή στή Σελήνη καί ὁ πόλεμος μέ τούς κατοίκους τοῦ Ἥλιου (Α, 11-27), ἡ περιπέτεια μέ τό θαλασσινό κῆτος (Α, 30-42 καί Β, 1-2) καί ἡ διαμονή στή χώρα τῶν Μακάρων (Β, 5-29).

Στόχος τοῦ Λουκιανοῦ στό ἔργο αὐτό, ὅπως τόν δηλώνει ὁ ἴδιος στά εἰσαγωγικά κεφάλαια (Α, 1-4), εἶναι ἡ παρωδία τῶν ταξιδιωτικῶν μυθιστορημάτων πού τόσο πολύ τά ἀγαποῦσαν στούς αὐτοκρατορικούς χρόνους. Ἡ εἰρωνεία του δηλώνεται ἤδη ἀπό τόν τίτλο τοῦ ἔργου, πού στήν πραγματικότητα θά ἔπρεπε νά ἦταν κάτι σάν «Φανταστική Ἱστορία» ἢ «Ἀπίστευτη Ἱστορία» ἢ κάτι τέτοιο. Παράλληλα ὁμοῦς ὁ Λουκιανός θέλησε νά ἔχει τή χαρά νά διηγηθεῖ καί αὐτός τέτοια παραμῦθια καί τέτοιες περιπέτειες. Ἔτσι βλέπουμε ὅτι ἐνῶ ὁ Λουκιανός ξεκίνησε νά κοροϊδέψει ὀλόκληρη αὐτή τή φιλολογία τῶν φανταστικῶν περιπετειῶν, τελικά κατόρθωσε νά ξεπεράσει ὅλους τούς προηγούμενους σέ παραδοξολογίες καί τερατολογίες καί νά γράψει τό καλύτερο ἔργο στό εἶδος αὐτό. Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» πού εἶναι γεμάτη ἀπό παρωδίες καί ὑπαινιγμούς, δέν ἔχει τήν ἀξία της μόνο γι' αὐτό, ἀλλά γιατί ὁ Λουκιανός πετυχαίνει νά δημιουργήσει ἕναν κόμο μαγικό καί ποιητικό πού ξεπερνᾷ τὰ ὄρια τοῦ κωμικοῦ.

Γιά νά πετύχει τό στόχο του χρησιμοποιεῖ σέ μεγάλο βαθμό τήν ὑπερβολή. Τό πῶς τρωτῶ σημειῶ τῶν ἔργων πού θέλει νά ἐλέγξει ἦταν οἱ ὑπερβολές· καί τίς χτυπᾷ ἀκριβῶς μέ τό ἴδιο μέσο, τήν ὑπερβολή. Τό μέσο αὐτό εἶναι ἕνας τρόπος νά τίς καταδικάσει, τήν ἴδια στιγμή ὁμως προκαλεῖ καί ἄφθονο γέλιο. Ἀντικείμενα, πού ἀπό τή φύση τους εἶναι μικρά, μεγαλώνουν ἀπίστευτα καί παίρνουν γιγαντιαίες διαστάσεις. Ἐδῶ θυμόμαστε τή γελοιογραφία, ὅπου κατά κύριο λόγο τό γέλιο βγαίνει μέ τό νά ὑπερτονίζεται ἕνα φυσικό ἐλάττωμα ἢ χαρακτηριστικό πού ἔχει τό πρόσωπο πού γελοιογραφεῖται.

Μιά ἄλλη μέθοδος πού ἀκολουθεῖ ὁ Λουκιανός στήν « Ἀληθινή ἱστορία» εἶναι ἡ ἐπιμονή του στήν ἀντιστροφή τῆς τάξης τῶν πραγμάτων. Ὅπως ἔκανε ὁ Ἡρόδοτος. Ξέρουμε ὅτι ὁ Ἀλικαρνασσεύς ἱστορικός στήν περιγραφή κάθε χώρας ἐπέμενε ἰδιαίτερα στά «θαυμάσια». Ἔτσι καί ὁ Λουκιανός, ἀφοῦ τελειώνει π.χ. τήν ἐξιστόρηση ὁλων τῶν ἄλλων περιπετειῶν στή Σελήνη, διηγεῖται σάν σέ παράρτημα τά «θαυμάσια» τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης καί στήν περιγραφή αὐτή ἐπιμένει νά παρουσιάζει τά πράγματα ἀπό τήν ἀνάποδη.

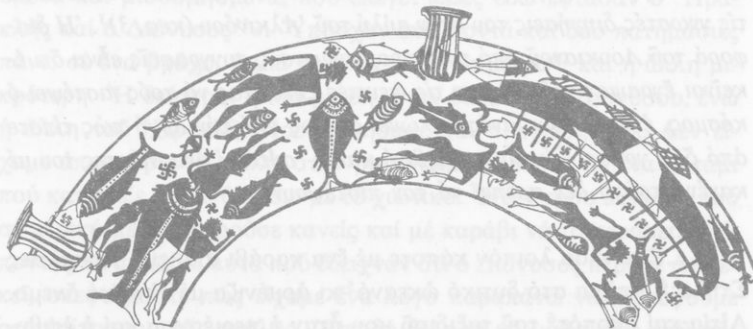
Ἀκόμη χρησιμοποιεῖ τά πράγματα μέ τρόπο ἀπροσδόκητο καί κάποτε ἀντίθετο ἀπό τή φύση τους. Δηλαδή ὁ Λουκιανός δίνει στά πράγματα ἰδιότητες ἀντίθετες ἀπό αὐτές πού στήν πραγματικότητα ἔχουν, ὅπως π.χ. κάνει μέ τό δηλητήριο τῆς μολόχας, μέ τούς Κεχροβόλους, τούς Σκορδομάχους, Ψυλλοτοξότες κτλ. Ἔτσι μπλέκει τό φανταστικό μέ τό κωμικό στοιχεῖο.

Κάτι πού ἰδιαίτερα πρέπει νά προσέξουμε εἶναι ἡ μεγάλη εὐχέρεια, μέ τήν ὁποία ὁ Λουκιανός πλάθει νέες λέξεις, παράγωγες ἢ σύνθετες, πολύ ἐκφραστικές καί ταιριαστές μέ τήν κάθε περίσταση. Ἡ ἱκανότητα αὐτή τοῦ Λουκιανοῦ, πού τή διαπιστώνουμε καί σέ ἄλλα ἔργα του, στήν « Ἀληθινή ἱστορία» φτάνει σέ σημεῖο ἀζεπέραστο. Ἐδῶ ἡ δημιουργική φαντασία τοῦ Λουκιανοῦ ἐπινοεῖ περισσότερα ἀπό ὅσα σέ οποιοδήποτε ἄλλο ἔργο του ὀνόματα, πού ἐνισχύουν αὐτά πού θέλει νά πεῖ ὁ συγγραφέας.

Ἡ « Ἀληθινή ἱστορία», χωρίς νά εἶναι τό πρῶτο, εἶναι τό μόνο ὀλοκληρωμένο σωζόμενο κείμενο στό εἶδος αὐτό, καί σήμερα στή διαστημική ἐποχή πού ζοῦμε μέ τούς πυραύλους, τούς δορυφόρους καί τά ταξίδια στό διάστημα ἀποκτᾷ ἐπικαιρότητα. Εἶναι τό ἔργο πού ἄμεσα ἡ ἔμμεσα ἐπῆρεάσε πολλούς νεώτερους συγγραφεῖς πού ἔγραψαν φαν-

ταστικές περιπέτειες, από τό Σουίφτ καί τό Βολταίρο έως τόν Ίούλιο Βέρν. Ἀκόμη εἶναι ὁ μακρινός πρόγονος, ἔστω καί ἂν ἀλλάζουν τά μέσα, γιά τό σημερινό μυθιστόρημα ἐπιστημονικῆς φαντασίας.

Γιά νά γίνει καλύτερα ἀντιληπτή ἡ διαφορά στά μέσα τοῦ Λουκιανού ἀπό τούς σύγχρονους συγγραφεῖς ἀρκεῖ νά συγκρίνουμε τίς ὁμοιότητες ἀνάμεσα στίς δύο μεγάλες ἐνότητες τῆς « Ἀληθινῆς ἱστορίας», τό ταξίδι στό φεγγάρι καί τήν περιπέτεια μέ τό κῆτος, μέ τά ἀντίστοιχα θέματα σέ δύο ἔργα τοῦ Ίουλίου Βέρν, « Ἀπό τή Γῆ στή Σελήνη» καί «Εἴκοσι χιλιάδες λεῦγες κάτω ἀπό τή θάλασσα». Οἱ ὁμοιότητες εἶναι μακρινές, γιατί ἀπλουστάτα ἀλλάζουν τά μέσα καί τό ὕλικό στίς περιγραφές τῶν δύο συγγραφέων· τοῦ Λουκιανού τά μέσα εἶναι τελείως φανταστικά καί μυθικά, τοῦ Βέρν πού ἐξῆσε στά πρόθυρα τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καί τῆς τεράστιας τεχνολογίας τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι προφητικά καί προλέγουν τίς κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπου πού σύντομα πραγματοποιήθηκαν, τούς διαστημικούς πυραύλους καί τό ὑποβρύχιο. Ὡστόσο μιά θεματική συγγένεια, ἔστω καί μακρινή, στά κύρια μοτίβα, ὑπάρχει.

Ναυάγιο. Σχέδιο ἀπό γεωμετρικό ἀγγεῖο (8ου αἰ. π.Χ.).

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

Περίληψη Κεφ. 1-4. Στά κεφ. 1-4, πού αποτελοῦν τό προοίμιο τοῦ ἔργου, ὁ Λουκιανός δικαιολογεῖ τήν ἀνάγκη γιά ἐλαφρά ψυχαγωγικά ἀναγνώσματα χρήσιμα γιά τούς ἀνθρώπους πού ἀσχολοῦνται μέ σοβαρές μελέτες. Ἐνα τέτοιο ἔργο εἶναι καί ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» πού θά τούς διασκεδάσει ὄχι μόνο μέ τό παράδοξο περιεχόμενό της ἀλλά καί μέ τή διακωμώδηση καί τούς ὑπαινιγμούς πού περιέχει σέ παλιούς ποιητές καί πεζογράφους πού ἔχουν γράψει τοῦ κόσμου τίς τερατολογίες (κεφ. 2). Τέτοιιο συγγραφεῖς ἀνάμεσα σ' ἄλλους ἦταν ὁ Κτησίας¹ καί ὁ Ἰαμβουῖλος² μέ γενάρχη ὄλων αὐτῶν τόν ὀμηρικό Ὀδυσσεύς μέ τίς γνωστές διηγήσεις του στήν αὐλή τοῦ Ἀλκινόου (κεφ. 3)³. Ἡ διαφορά τοῦ Λουκιανοῦ ἀπό τούξ προηγούμενους συγγραφεῖς εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι ἔγραψαν τοῦ κόσμου τίς ψευτιές ζητώντας νά τούς πιστέψει ὁ κόσμος, ἐνώ ὁ Λουκιανός δηλώνει ὁ ἴδιος ἀπό τήν ἀρχή πώς τίποτε ἀπό ὅσα γράφει δέν εἶναι ἀληθινό καί γι' αὐτό οἱ ἀναγνώστες του μέ κανένα τρόπο δέν πρέπει νά τόν πιστέψουν.

Αἰτία
ταξιδιοῦ –
Προετοιμασίες
– Ἐκκίνημα
Ἀνεμοθύελλα
– Ἀφιξη στό

5. ...Ἐκκίνησα λοιπόν κάποτε μέ ἕνα καράβι ἀπό τίς Ἡράκλειες Στήλες⁴, μπῆκα στό δυτικό ὠκεανό⁵ κι ἀρμένιζα μέ εὐνοϊκό ἄνεμο. Αἰτία καί σκοπός⁶ τοῦ ταξιδιοῦ μου ἦταν ἡ περιέργεια καί ἡ ἐπιθυμία νά γνωρίσω καινούρια πράγματα· ἤθελα ἀκόμη νά μάθω πού τελειώνει ὁ Ὠκεανός καί τί ἄνθρωποι κατοικοῦσαν πέρα ἀπό αὐτόν.

Γι' αυτό έβαλα μέσα στο καράβι πάρα πολλά τρόφιμα, τό γέμισα μέ μπόλικο νερό καί ξεσήκωσα καί πενήντα συνομηλίκους μου πού εΐχαν τά ΐδια μυαλά μ' έμένα· προμηθεύτηκα πολλά όπλα, πήρα τόν καλύτερο καπετάνιο πού τόν κατάφερα μέ μεγάλο μισθό καί τέλος ένίσχυσα τό πλοίο, ένα έλαφρό καράβι, γιά μακρινό καί επικίνδυνο ταξίδι⁷. 6. Μιάν όλόκληρη μέρα καί μία νύχτα άρμενίζαμε μέ τόν καιρό πρίμα καί βλέπαμε άκόμη τή στεριά, γιατί δέν ξανοιγόμαστε μέ μεγάλη ταχύτητα. Τήν άλλη όμως μέρα, μέ τήν άνατολή του ήλιου, ό άέρας άρχισε νά δυναμώνει, τό κύμα νά φουσκώνει, μία μαυρίλα νά άπλώνεται καί τότε πιά δέν ήταν δυνατό ούτε τά πανιά νά μαϊνάρουμε. Παραδοθήκαμε στόν άνεμο καράβι καί πλήρωμα καί θαλασσοδέρναμε έβδομήντα έννέα μέρες. Στίς όγδόντα⁸ έλαμψε ξαφνικά ό ήλιος καί διακρίναμε εκεί κοντά ένα νησί ψηλό καί κατάφυτο πού δέν τό έδερναν καί τόσο άγρια τά κύματα, άφου ή μεγάλη όρμή τής τρικυμίας εΐχε πιά καταλαγιάσει. Πλησιάσαμε, ξεμπαρκάραμε καί, όπως ήμαστε τσακισμένοι ύστερα από τήν πολυήμερη ταλαιπωρία, μείναμε γιά πολύ ξαπλωμένοι στή γή.

Κάποτε όμως σηκωθήκαμε καί διαλέξαμε ανάμεσά μας τριάντα νά μείνουν νά φυλάγουν τό καράβι καί είκοσι νά άνέβουν μαζί μου στό νησί, γιά νά τό έξερευνήσουμε⁹. 7. Προχωρήσαμε κάπου τρία στάδια¹⁰ από τή θάλασσα διασχίζοντας ένα δάσος καί άντικρίσαμε μία στήλη χάλκινη, χαραγμένη μέ γράμματα έλληνικά, ξεθωριασμένα καί μισοσβησμένα, πού έλεγε: «Ώς έδώ έφτασαν ό Ήρακλής καί ό Διόνυσος¹¹». Ύπήρχαν εκεί κοντά καί δυό πατημασιές πάνω σέ ένα βράχο, ή μία τριάντα περίπου μέτρα¹² καί ή άλλη μικρότερη. Ή δεύτερη, ή πιό μικρή, ήταν θαρρῶ του Διονύσου, ένῶ ή άλλη του Ήρακλή. Προσκυνήσαμε καί προχωρήσαμε. Δέν εΐχαμε άπομακρυνθει πολύ, όταν βρεθήκαμε μπροστά σέ ένα ποτάμι πού κατέβαζε κρασί όλόιδιο μέ τό χιώτικο. Ήταν τόσο άφθοно, πού σέ μερικά μέρη μπορούσε κανείς καί μέ καράβι νά τό περάσει. Βλέποντας τά σημάδια αυτά πού έδειχναν ότι ό Διόνυσος πέρασε από εκεί, σκεφτόμαστε πώς εΐχαμε ένα λόγο παραπάνω νά πιστέψουμε στό έπίγραμμα τής στήλης. Ήπειδή θέλησα νά μάθω από πού πήγαζε τό ποτάμι, άρχισα νά προχωρῶ δίπλα του άντίθετα μέ τό ρεύμα. Πηγή δέ βρήκα καμιά, μόνο πολλά καί μεγάλα κλήματα φορτω-

νησί
του Διονύσου

στο νησί
- ευρωπαϊκή
στο νησί
- νησί
- νησί
- νησί
Εξερεύνηση
του νησιού του
Διονύσου

Συνταγή
του

μένα σταφύλια. Ἐκ τῶ καθένα, κοντά στή ρίζα, ἔσταζε διάφανο κρασί καί ἀπό τίς σταγόνες αὐτές σχηματιζόταν τό ποτάμι. Μέσα του μπορούσε νά δεῖ κανεῖς καί πολλά ψάρια πού ἔμοιαζαν πολύ στό χρῶμα καί στή γεύση μέ τό κρασί. Πιάσαμε μερικά, τά φάγαμε καί μεθύσαμε. Τότε τά ἀνοίξαμε καί βρήκαμε πῶς ἦταν γεμάτα μουστο. Ὑστερα ὁμως σκεφτήκαμε τά ἄλλα ψάρια πού ζοῦνε στό νερό, τά ἀνακατεῦαμε καί μετριάσαμε τή μεγάλη κρασοφαγία.

Περίληψη Κεφ. 8-9. Ὁ Λουκιανός καί οἱ φίλοι του περνοῦν τό ποτάμι ἀπό ἕναν πόρο καί συναντοῦν κάτι περίεργα κλήματα-γυναῖκες πού αἰχμαλωτίζουν δύο ἀπό τούς συντρόφους τους· ἐπιστρέφουν καί διηγοῦνται τήν περιπέτειά τους στούς ἀνθρώπους πού εἶχαν μείνει στό καράβι.

9. ...Ὑστερα πήραμε μερικές στάμνες καί κουβαλήσαμε νερό· πήραμε καί κρασί ἀπό τό ποτάμι. Τέλος ξενοχτήσαμε ἐκεῖ κοντά στήν παραλία¹³ καί τά χαράματα ξανοιχτήκαμε μέ ἕλαφρό ἀεράκι. Κατά τό μεσημέρι, ὅταν πιά δέ βλέπαμε τό νησί, ξαφνικά σηκώθηκε σίφουνας πού στριφογύρισε τό καράβι καί τό σήκωσε ψηλά ἴσαμε τριακόσια στάδια καί δέν τό ἄφηνε νά ξαναπέσει στή θάλασσα. Ἔτσι σηκωτό καθῶς ἦταν τό ἔσπρωχνε μπροστά ὁ ἀέρας πού εἶχε πέσει στά πανιά καί τά φύσκωνε. 10. Ἐπτά μέρες καί ἑπτὰ νύχτες¹⁴ ἀεροδρομήσαμε. Τήν ὄγδοη μέρα διακρίναμε μιά μεγάλη στεριά στόν ἀέρα, σάν νησί¹⁵, πού εἶχε σχῆμα σφαιράς καί ἦταν λουσομένη στό φῶς. Τήν πλησιάσαμε, ἀγκυροβολήσαμε καί ξεμπαρκάραμε. Καθῶς ἐξερευνοῦσαμε τή χώρα, βρήκαμε πῶς ἦταν κατοικημένη καί καλλιεργημένη¹⁶. Καί ὅσο ἦταν μέρα δέ διακρίναμε ἀπό ἐκεῖ τίποτα. Σάν ἔπεσε ὁμως ἡ νύχτα, ἄρχισαν νά ξεπροβάλλουν καί ἄλλα πολλά νησιά¹⁷, ἄλλα μεγαλύτερα καί ἄλλα μικρότερα, πού εἶχαν τό χρῶμα τῆς φωτιᾶς. Ἀπό κάτω μας φάνηκε καί μιά ἄλλη στεριά μέ πολιτεῖες, ποτάμια, θάλασσες, δάση καί βουνά. Αὐτή λοιπόν εἶπαμε πῶς ἔπρεπε νά εἶναι ἡ Γῆ μας¹⁸.

11. Ἀποφασίσαμε νά προχωρήσουμε καί πιό πέρα, συναντήσαμε ὁμως τούς Ἰππόγυπους, ὅπως τούς λένε ἐκεῖ, καί μᾶς ἔπιασαν. Οἱ Ἰππόγυποι εἶναι ἄνθρωποι πού καβαλικεύουν μεγάλους γύπες καί πού χρησιμοποιοῦν τά ὄρνια αὐτά γιά ἄλογα. Οἱ γύπες πάλι εἶ-

Ταξίδι στό
Διάστημα -
Ἀφιξη στή
Σελήνη -
Συνάντηση μέ
παράξενα ὄντα
καί μέ
τό βασιλιά
τοῦ τόπου

ναι πελώριοι και τίς πιά πολλές φορές έχουν τρία κεφάλια. Τό πόσο μεγάλοι είναι θά μπορούσε νά τό καταλάβει κανείς από τοῦτο: ἔχουν φτεροῦγες πού ἡ καθεμιά εἶναι πιά μακριά και πιά χοντρή ἀπό τό κατάρτι μεγάλου φορτηγοῦ πλοίου. Αὐτοί οἱ Ἴππόγυπτοι ἔχουν διαταγή νά πετοῦν ὀλόγυρα στό νησί και, ἄν βροῦν κανένα ξένο, νά τόν ὀδηγοῦν στό βασιλιά. Μᾶς ἔπιασαν λοιπόν και μᾶς ὀδήγησαν μπροστά του. Ἐκεῖνος, μόλις μᾶς εἶδε, μᾶς κατάλαβε ἀπό τὰ ροῦχα και εἶπε· «ξένοι, εἶστε λοιπόν Ἑλληνας;». Και ὀταν τό παραδεχτήκαμε, εἶπε, «Πῶς φτιάσατε ἐδῶ διασχίζοντας τόση μεγάλη ἀπόσταση στόν ἄερα;». Κι ἐμεῖς τοῦ τᾶ εἶπαμε ὀλα. Τότε ἄρχισε κι ἐκεῖνος νά μᾶς διηγείται τὰ δικά του. Ὅτι δηλαδή και τόν ἴδιο, πού ἦταν ἄνθρωπος και τόν ἔλεγαν Ἐνδυμίωνα¹⁹, κάποτε, τήν ὀρα πού κοιμόταν, τόν ἄρπαξαν ἀπό τή Γῆ, τόν ἔφεραν ἐδῶ και τόν ἔκαναν βασιλιά σέ τούτη τή χώρα. Ὁ τόπος του, εἶπε, ἦταν αὐτός πού σέ μᾶς κάτω φαίνεται γιά Φεγγάρι. Ὑστερα μᾶς ἔδωσε κουράγιο και εἶπε νά μή φοβόμαστε τίποτα· ὀ, τι χρειαζόμαστε θά τό ἔχουμε²⁰. 12. «Και ἄν κερδίσω», συνέχισε, «τόν πόλεμο πού τώρα ἀρχίζω ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ Ἥλιου, θά ζήσετε κοντά μου οἱ πιά εὐτυχησμένοι ἀπό ὀλους τοῦς ἄνθρώπους». Ρωτήσαμε ποιοί ἦταν οἱ ἐχθροί και ποιά ἡ αἰτία τῆς ἐχθρας τους. «Ὁ Φαέθων»²¹, εἶπε, «ὀ βασιλιάς τῶν κατοίκων τοῦ Ἥλιου – γιατί κατοικεῖται και ὀ Ἥλιος²², ὀπως ἄκριβῶς και ἡ Σελήνη – μᾶς πολεμᾶ ἐδῶ και πολλά χρόνια τώρα. Ἄρχισε τόν πόλεμο ἀπό τήν ἐξῆς αἰτία. Κάποτε συγκέντρωσα τοῦς πιά φτωχοῦς²³ ἀπό τό βασιλείο μου και θέλησα νά ἰδρῶσω μιάν ἀποικία στήν Ἀφροδίτη, πού ἦταν ἔρημη και ἀκατοίκητη. Ὁ Φαέθων ζήτησε και προσπάθησε νά ἐμποδίσει τήν ἰδρυσή της και μᾶς ρίχτηκε στά μισά τοῦ δρόμου πάνω στοῦς Ἴππομῦρμηγκές²⁴ του. Ἐκεῖνη τή φορά νικηθήκαμε, γιατί δέν ἦμασταν τό ἴδιο ἐτοιμασμένοι, και γυρίσαμε πίσω. Τώρα ὀμως θέλω νά ξαναρχίσω τόν πόλεμο και νά ἰδρῶσω τήν ἀποικία. Ἄν ἐπιθυμεῖτε, λοιπόν, πάρτε μέρος στήν ἐκστρατεία και ἐγῶ θά δώσω στόν καθένα σας ἕνα βασιλικό γῦπα και τόν ὑπόλοιπο ὀπλισμό. Θά ξεκινήσουμε αὔριο. «Ἄς γίνεῖ», εἶπα, «ἔτσι, ἀφοῦ τό βρῖσκεῖς ἐσύ σωστό».

13. Τότε λοιπόν δειπνήσαμε και μείναμε στό παλάτι του· τὰ χαράματα σηκωθήκαμε και ἄρχισαμε νά παίρνομε τίς θέσεις μας,

Συμμετοχή
στήν

έκστρατεία
έναντίον
του βασιλιά
του Ήλιου –
Περιγραφή των
δυνάμεων
του Ένδυμίωνα

γιατί οί σκοποί μᾶς εἰδοποιούσαν πῶς οἱ ἐχθροὶ πλησίαζαν. Ὁλος ὁ στρατός μας ἔφτανε τίς ἑκατὸ χιλιάδες, χωρὶς νὰ ὑπολογίζουμε αὐτοὺς ποὺ κουβαλοῦσαν τίς ἀποσκευές, τοὺς μηχανικοὺς, τοὺς πεζοὺς καὶ τοὺς ξένους συμμάχους. Ἀπὸ τίς ἑκατὸ χιλιάδες²⁵ οἱ ὀγδόντα ἦταν οἱ Ἰππόγυποι καὶ εἴκοσι αὐτοὶ ποὺ καβαλῆκευαν τὰ Λαχανόφτερα. Τὰ Λαχανόφτερα εἶναι καὶ αὐτὰ τεράστια ὄρνια ποὺ ἀντὶ γιὰ φτέρωμα ἔχουν σ' ὄλο τους τὸ σῶμα πολὺ πυκνὰ λάχανα, ἐνῶ οἱ μακριές φτεροῦγες τους μοιάζουν πιὸ πολὺ μὲ μαρουλόφυλλα. Δίπλα τους εἶχαν παραταχτεῖ οἱ Κεχροβόλοι καὶ οἱ Σκορδομάχοι. Εἶχαν ἔρθει σύμμαχοι γιὰ τὸ βασιλιά καὶ ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Ἄρκετο τριάντα χιλιάδες Ψυλλοτοξότες καὶ πενήντα χιλιάδες Ἀνεμοδρόμοι. Οἱ Ψυλλοτοξότες ἰππεύουν μεγάλους ψύλλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχουν πάρει καὶ τὸ ὄνομα, ψύλλους μεγάλους ὅσο δώδεκα ἐλέφαντες. Οἱ Ἀνεμοδρόμοι πάλι εἶναι πεζοὶ ποὺ ὡστόσο πετοῦν στὸν ἀέρα χωρὶς φτερά, μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο. Φοροῦν χιτῶνες μακριοὺς ὡς τὰ πόδια ποὺ τοὺς φουσκώνει ὁ ἀέρας²⁶ σάν карабόπανα καὶ τοὺς σπρώχνει ὅπως τὰ πλοῖα. Αὐτοὺς συνήθως τοὺς χρησιμοποιοῦν στὶς μάχες γιὰ πελταστές. Διαδινόταν πῶς θὰ ἔρχονταν καὶ ἀπὸ τὰ ἀστέρια, ποὺ εἶναι πάνω ἀπ' τὴν Καππαδοκία, πέντε χιλιάδες Ἰππογέρανοι. Αὐτοὺς ἐγὼ δὲν τοὺς εἶδα, γιατί τελικὰ δὲν ἦρθαν. Ἔτσι δὲν τόλμησα νὰ περιγράψω πῶς ἦταν²⁷, μιά κι ἔλεγαν γιὰ ἐκείνους πράγματα τερατώδη καὶ ἀπίστευτα.

Ὁ ὀπλισμὸς
του
στρατεύματος
του Ένδυμίωνα
καὶ ἡ
διάταξή του

14. Αὐτὴ ἦταν ἡ δύναμη τοῦ Ἐνδυμίωνα. Ὀπλισμὸ εἶχαν τὸν ἴδιο ὄλοι. Τὰ κράνη τους ἦταν ἀπὸ κουκιά, γιατί στὸν τόπο τους ἔχουν μεγάλα καὶ γερά κουκιά. Οἱ θώρακές τους ἦταν μὲ λέπια, ὄλοι ἀπὸ λούπινα²⁸. Ράβουν τίς φλοῦδες ἀπὸ λούπινα τὴ μιά μὲ τὴν ἄλλη κι ἔτσι κατασκευάζουν τοὺς θώρακες. Οἱ φλοῦδες ἀπὸ τὰ λούπινα εἶναι ἀδιαπέραστες, ὅπως τὸ κέρατο²⁹. Οἱ ἀσπίδες καὶ τὰ ξίφη τους ἦταν σάν τὰ ἐλληνικὰ. Ὅταν ἔφτασε ἡ ὥρα τῆς μάχης, παρατάχτηκαν ἔτσι³⁰.

15. Τὴ δεξιὰ πτέρυγα τὴν κρατοῦσαν οἱ Ἰππόγυποι καὶ ὁ βασιλιάς περιτριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς ἐπιλέκτους του³¹. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἡμαστε κι ἐμεῖς. Τὴν ἀριστερὴ τὴν κρατοῦσαν τὰ Λαχανόφτερα. Στὴ μέση μπῆκαν οἱ σύμμαχοι, καθένας ὅπως ἔκρινε καλύτερα. Οἱ πεζοὶ, ποὺ ἦταν κάπου ἐξήντα ἑκατομμύρια, παρατάχτη-

καν μέ τόν άκόλουθο τρόπο. Στή Σελήνη ζοϋν πολλές καί μεγάλες άράχνες πού ή καθεμιά ξεπερνά κατά πολύ ένα κυκλαδίτικο νησί. Αϋτές τίς πρόσταξε νά υφάνουν πέρα γιά πέρα τό άέρινο διάστημα πού βρίσκεται άνάμεσα στή Σελήνη καί στήν Άφροδίτη. Μόλις άποτελείωσαν τό έργο καί δημιούργησαν ένα πλάτωμα σάν πεδιάδα, πάνω του παράταξε τό πεζικό· άρχηγός τους ήταν ό Νυκτεριών, ό γιός του Εϋδιάνακτα, μαζί μέ άλλους δυό.

16. Όσο γιά τούς έχθρους, τήν άριστερή παράταξη κρατοϋσαν οί Ίππομϋρμηγκες καί άνάμεσά τους ήταν καί ό Φαέθων. Οί Ίππομϋρμηγκες³² είναι φερωτά θηρία πού μοιάζουν σέ όλα μέ τά δικά μας μυρμήγκια εκτός από τό μέγεθος· ό μεγαλύτερός τους έφτανε καί τά εξήντα μέτρα. Πολεμοϋσαν όχι μόνο αϋτοί πού τούς καβαλίκευαν, αλλά καί οί ίδιοι καί κυρίως μέ τά κέρατά τους. Έλεγαν πώς ήταν κάπου πενήντα χιλιάδες. Δεξιά τους παρατάχτηκαν οί Άεροκώνωπες, περίπου πενήντα χιλιάδες καί αϋτοί, όλοι τοξότες καβάλα πάνω σέ μεγάλα κουνούπια. Δίπλα τους οί Άεροκόρδακες³³, πεζοί μέ έλαφρύ όπλισμό, πού ήταν ώστόσο καί αϋτοί πολεμιστές. Έριχναν από μακριά μέ τίς σφεντόνες τους πελώρια ρεπάνια καί, όποιον χτυποϋσαν, δέν μποροϋσε νά άντέξει οϋτε γιά λίγο, μόνο άρχιζε νά ξεψυχάει βγάζοντας από τό τραϋμα του μιά δυσωδιά³⁴. Έλεγαν πώς άλειφαν τά βέλη τους μέ δηλητήριο από μολόχα³⁵... Έλεγαν πώς καί από τούς συμμαχους του Φαέθοντα καθυστεροϋσαν οί σφενδονιστές, πού εΐχε ζητήσει από τό Γαλαξία, καί οί Νεφελοκένταυροι³⁶. Οί τελευταίοι έφτασαν, πού νά μήν έσωναν, όταν πιά ή μάχη εΐχε κριθεί, ένώ οί σφενδονιστές δέν παρουσιάστηκαν καθόλου. Γι' αϋτό λένε πώς ό Φαέθων όργίστηκε έναντίον τους καί άργότερα έκαψε τή χώρα τους.

17. Αϋτή λοιπόν στάθηκε καί του Φαέθοντα ή δύναμη, μέ τήν όποία βάδιζε έναντίον μας. Μόλις υψωσαν τίς σημαίες τής μάχης καί όγκάνισαν οί όνοι – αϋτούς έχουν γιά σαλπικτές – άρχισαν νά πολεμοϋν. Ή άριστερή παράταξη τών κατοίκων του Ήλιου τράπηκε άμέσως σέ φυγή, χωρίς οϋτε κών νά άντισταθεί στους Ίππόγυπους· έμείς τούς κυνηγοϋσαμε καί τούς σκοτώναμε. Ή δεξιά τους δμως παράταξη νικοϋσε τήν άριστερή δική μας. Καί, όταν επιτέθηκαν καί

*Ή διάταξη
των
έχθρικών
δυνάμεων*

*Ή μάχη –
Νίκη των
κατοίκων τής
Σελήνης*

οί Ἄεροκώνωπες, καταδίωξαν τοὺς δικούς μας ὡς τοὺς πεζοὺς. Ἄλλά ἐκεῖ μέ τή βοήθεια καί τῶν πεζῶν οἱ ἐχθροί γύρισαν τίς πλάτες καί ἄρχισαν νά φεύγουν καί προπάντων, ὅταν ἔμαθαν πὼς στήν ἀριστερή πλευρά οἱ δικοί τους εἶχαν νικηθεῖ. Ὅταν ἡ φυγή τους εἶχε πιά γενικευτεῖ, πολλοί ἦταν αὐτοὶ πού πιάνονταν ζωντανοὶ μά πολλοί καί αὐτοὶ πού σκοτώνονταν. Τό αἶμα ἔτρεχε ἄφθονο στά σύννεφα, ὥστε νά βάφονται καί νά φαίνονται κόκκινα, ὅπως τά βλέπουμε ἀπό τή Γῆ, τήν ὥρα πού βασιλεύει ὁ Ἥλιος. Ἀκόμη ἄφθονο αἶμα ἔσταζε καί στή Γῆ, ἔτσι πού ἀναρωτήθηκα μήπως κάτι τέτοιο εἶχε συμβεῖ καί πῶ παλιά ἐδῶ πάνω καί ὁ Ὀμηρος νόμισε πὼς ὁ Δίας ἔβρεξε αἶμα γιά τό θάνατο τοῦ Σαρπηδόνα³⁷. 18. Ὅταν γυρίσαμε ἀπό τήν καταδίωξη, στήσαμε δυό τρόπαια· τό ἓνα τό στήσαμε πάνω στό πλέγμα πού εἶχαν ὑφάνει οἱ ἀράχνες γιά τή νίκη μας στήν πεζομαχία καί τό ἄλλο στά σύννεφα γιά τή νίκη μας στήν ἀερομαχία.

Ἄ ἐρχομός τῶν
νεφελο-
κενταύρων –
Νίκη τῶν
κατοίκων
τοῦ Ἥλιου

Ἐνῶ ὁμοῦς ἀκόμα γίνονταν αὐτά, οἱ σκοποὶ εἰδοποιοῦσαν πὼς κάλλαζαν ἐναντίον μας οἱ Νεφελοκένταυροι, αὐτοὶ πού ἔπρεπε νά ἔρθουν νά βοηθήσουν τό Φαέθοντα πρὶν ἀπό τή μάχη. Καί πράγματι φαίνονταν νά πλησιάζουν· ἦταν ἓνα θέαμα πολὺ ἀλλόκοτο καθὼς ἦταν μισοὶ ἄνθρωποι καί μισοὶ φτερωτά ἄλογα. Τό ἀνθρώπινο μέρος ἦταν ὅσο τό πάνω μισό ἀπό τόν κολοσσό τῆς Ρόδου³⁸, τό ἀλογίσιο ὅσο ἓνα μεγάλο φορτηγὸ πλοῖο. Τό πλῆθος τους δέν τό ἀνέφερα³⁹, γιά νά μή φανεῖ ἀπίστευτο· τόσο πολλοὶ ἦταν! Ἀρχηγὸ εἶχαν τόν Τοξότη⁴⁰ ἀπὸ τό Γαλαξία. Σάν ἔμαθαν πὼς οἱ φίλοι τους εἶχαν νικηθεῖ, ἔστειλαν μήνυμα στό Φαέθοντα νά ἐπιτεθεῖ πάλι, ἐνῶ οἱ ἴδιοι συνάχτηκαν καί ἔπρσαν πάνω στοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης, πού ἦταν ἀσύντακτοι, καθὼς εἶχαν σκορπίσει χωρὶς καμιά τάξη γιά τήν καταδίωξη καί γιά τά λάφυρα. Ἀμέσως τοὺς ἔτρεψαν ὅλους σέ φυγή, ἐνῶ τόν ἴδιο τό βασιλιά τόν καταδίωξαν πρὸς τήν πόλη καί τοῦ σκότωσαν τά πῶ πολλὰ ἀπὸ τά ὄρνια του. Γκρέμισαν καί τά τρόπαια καί ἐρήμωσαν ὀλόκληρο τό μέρος πού εἶχαν ὑφάνει οἱ ἀράχνες. Ἐμένα καί δυό ἄλλους ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου μᾶς ἐπίασαν αἰχμαλώτους. Στό μεταξύ εἶχε πιά φτάσει καί ὁ Φαέθων καί τότε ἐκεῖνοι ἄρχισαν νά στήνουν ἄλλα τρόπαια. 19. Ἐμᾶς μᾶς ἔδεσαν τά χέρια πισθάγκωνα μέ ἓνα κομμάτι ἀπὸ δίχτυ ἀράχνης καί

τὴν ἴδια μέρα μᾶς ὀδήγησαν στὸν ἥλιο. Τὴν πόλη ὁμως δὲ θέλησαν νά τὴν πολιορκήσουν, παρά γύρισαν πίσω καὶ ἄρχισαν νά ἀποκλείουν μὲ τεῖχος τὸ διάστημα τοῦ ἀέρα ἀνάμεσα στὴ Σελήνη καὶ στὸν ἥλιο, γιὰ νά μὴ φτάνει τὸ φῶς τοῦ ἥλιου σ' αὐτήν. Τὸ τεῖχος, ποῦ ἦταν ἀπὸ σύννεφα, ἦταν διπλό, ὥστε ἔγινε πραγματικὴ ἐκκλειψη τῆς Σελήνης καὶ ὀλόκληρη βυθίστηκε σ' ἓνα ἀτέλειωτο σκοτάδι.

Ἄλλοτε ὁ Ἐνδυμίων ἀναγκασμένος ἀπὸ αὐτὸ ἔστειλε καὶ παρακάλεσε νά γκρεμίσουν τὸ τεῖχος καὶ νά μὴν τοὺς ἀφήσουν νά ζοῦν στὸ σκοτάδι καὶ ὑποσχέθηκε πὼς καὶ φόρους θὰ πλήρωνε καὶ σύμμαχος θὰ γινόταν καὶ στὸ μέλλον δὲ θὰ τοὺς ξαναπολεμοῦσε ποτέ πιά. Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἤθελε νά δώσει καὶ ὀμήρους. Ὁ Φαέθων συγκέντρωσε τοὺς δικούς του δύο φορές⁴¹. στὴν πρώτη συγκέντρωση δὲ χαλάρωσαν καθόλου τὴν ὀργή τους, στὴ δευτέρη ὁμως ἄλλαξαν γνώμη καὶ δέχτηκαν τὴν εἰρήνη μὲ τοὺς ἀκόλουθους ὀρους: 20. «Οἱ κάτοικοι τοῦ ἥλιου καὶ οἱ σύμμαχοί τους ἔκαναν συνθήκη⁴² μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης καὶ τοὺς συμμάχους τους μὲ τὸν ὀρο οἱ κάτοικοι τοῦ ἥλιου νά γκρεμίσουν τὸ τεῖχος, νά μὴν ξαναμποῦν στὴ Σελήνη καὶ νά ἐπιστρέψουν τοὺς αἰχμαλώτους, τὸν καθένα γιὰ ὀρισμένο ποσό· οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης νά ἀφήσουν αὐτόνομα τὰ ἄλλα ἀστέρια καὶ νά μὴν ξαναπάρουν τὰ ὀπλα ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ ἥλιου. Ὁ ἓνας νά βοηθᾷ τὴ χώρα τοῦ ἄλλου, ἂν κάποιος τοὺς ἐπιτεθεῖ. Ὁ Βασιλιάς τῆς Σελήνης νά πληρώνει κάθε χρόνο φόρο στὸ βασιλιά τοῦ ἥλιου δέκα χιλιάδες ἀμφορεῖς γεμάτων δροσιά⁴³. Νά δώσει καὶ ὀμήρους ἀπὸ τοὺς δικούς του δέκα χιλιάδες. Νά στείλουν ἀποίκους στὴν Ἀφροδίτη ὀλοι μαζί καὶ στὸν ἀποικισμό νά μπορεῖ νά λάβει μέρος καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὀποιος θέλει. Τέλος ν' ἀναγράψουν τὴ συνθήκη σὲ στήλη ἀπὸ κεχρὶμπάρι καὶ νά τὴ στήσουν μέσα στὸν ἀέρα, στὰ σύνορα. Ὀρκίστηκαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ ἥλιου ὁ Πυρωνίδης, ὁ Θερεΐτης καὶ ὁ Φλόγιος, ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης ὁ Νύκτωρ, ὁ Μήνιος καὶ ὁ Πολυλάμπης»⁴⁴.

21. Μὲ αὐτοὺς τοὺς ὀρους ἔγινε ἡ εἰρήνη. Ἀμέσως ἄρχισαν νά γκρεμίζουν τὸ τεῖχος, κι ἔμας τοὺς αἰχμαλώτους μᾶς ἔδωσαν πίσω.

ὁ ἥλιος ἔστειλε
ἐπιτρόπους
ἐν ποσὶν
ποσῶν
πρὸς τὴν
σελήνην

Σύναμη
εἰρήνης
Ἐνδυμίωνα -
Φαέθοντα
καὶ

οἱ ὀροι τῆς

ἡμετέρας
ἔλαβον
ἀφ' ὀφθαλμοῦ
ἡμῶν τὸν
κατακτατὴν τὸν
ἔφθιεν
πρὸς τὴν
τὴν ποσὴν τῶν
ἀστέρων -
ἀφ' ὀφθαλμοῦ -
Νηλεΐου
κοκορῶν -
Προστέλλουσαν

Ὁ Λουκιανός
καὶ ὁ

σύντροφοί του
ἀπορρίπτουν
πρόταση νά
μείνουν
στή Σελήνη

Ἵταν φτάσαμε στή Σελήνη, βγήκαν νά μᾶς προϋπαντήσουν καί μᾶς καλωσόριζαν μέ δάκρυα στά μάτια καί οἱ σύντροφοί μας ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἐνδυμίων πού ἐπέμενε νά μείνουμε κοντά του καί νά πάρουμε μέρος στόν ἀποικισμό. Ἐγώ δμως δέ δεχόμουν μέ κανένα τρόπο καί ζητοῦσα νά μέ στείλει πίσω, κάτω στή θάλασσα⁴⁵. Σάν κατάλαβε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά μέ πείσει, μᾶς ἔστειλε πίσω, ἀφοῦ μᾶς φιλοξένησε ἑπτά μέρες.

Περίληψη Κεφ. 22-23. Ὁ Λουκιανός, προτοῦ ἐγκαταλείψει τή Σελήνη, περιγράφει τά ἀξιοθαύμαστα πού εἶδε καί γνώρισε ἐκεῖ: πῶς γεννιοῦνται καί πῶς πεθαίνουν οἱ ἄνθρωποι, πῶς ζοῦν, τί τρῶνε κτλ.

Οἱ παράδοξες
συνήθειες
καί ὁ
παράδοξος
τρόπος ζωῆς
τῶν κατοίκων
τῆς
Σελήνης

23. ..Οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης θεωροῦν κάποιον ὠραῖο, ἂν εἶναι φαλακρός καί δέν ἔχει μαλλιά. Τούς μαλλιάρους τούς σιχαίνονται⁴⁶. Ἀντίθετα σι' ἀστέρια πού λέγονται Κομήτες⁴⁷ ὁμορφους θεωροῦν τούς μακρυμάλληδες. Στή Σελήνη βρίσκονταν μερικοί πού μᾶς ἱστοροῦσαν γιά ἐκεῖνα τά μέρη. Ἀκόμα οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης βγάζουν καί γένια λίγο πάνω ἀπό τά γόνατα. Νύχια δέν ἔχουν στά πόδια καί εἶναι ὅλοι τούς μονοδάχτυλοι⁴⁸. Πάνω στοῦς γλουτούς τούς φυτρῶνει ἓνα μακρῦ σάν οὐρά λάχανο, πού εἶναι πάντα πράσινο καί δέ σπάει, ὅταν ξαπλώνουν ἀνάσκελα. 24. Ἀπό τή μύτη τους, ὅταν τή φυσοῦν, βγάζουν δυνατό μέλι. Ἵταν πάλι δουλεύουν ἢ γυμνάζονται, ὀλόκληρο τό κορμί τους ἰδρώνει γάλα, ἀπό τό ὅποιο μπορεῖ κανεῖς καί τυρί νά πῆξει, ἂν στάξει μέσα του λίγο ἀπό τό μέλι. Λάδι κάνουν ἀπό τά κρεμμύδια τους καί εἶναι πολύ πυκνό καί εὐωδιαστό σάν μύρο. Ἐχουν καί πολλά ἀμπέλια πού βγάζουν νερό, γιατί οἱ ρόγες ἀπό τά σταφύλια εἶναι σάν χαλάζι· καί νομίζω, ὅταν σηκωθεῖ ἀέρας καί κουνήσει τά κλήματα ἐκεῖνα, τότε σέ μᾶς κάτω πέφτει τό χαλάζι⁴⁹, καθώς κόβονται τά σταφύλια. Τήν κοιλιά τους τήν ἔχουν γιά σακκούλα, ὅπου βάζουν ὅ,τι χρειάζονται, γιατί μποροῦν νά τήν ἀνοίγουν καί νά τήν ξανακλείνουν. Μοῦ φαίνεται πῶς μέσα της δέν ὑπάρχουν καθόλου ἔντερα, ἦ, γιά νά πῶ καλύτερα, ὑπάρχει τοῦτο μόνο: ἓνα πυκνό καί δασύ τρίχωμα, ὅστε καί τά νεογέννητα, ὅταν κάνει κρῦο, νά κρῦβονται σ' αὐτή⁵⁰. 25. Ροῦχα οἱ πλούσιοι⁵¹ ἔχουν γυάλινα μαλακά, ἐνῶ οἱ φτωχοί χάλκινα ὑφαντά. Στούς τόπους ἐκείνους ὑπάρχει ἄφθονος χαλκός πού τόν

βρέχουν και τόν δουλεύουν, όπως τό μαλλί. Για τά μάτια τους όμως διστάζω νά πῶ τί λογῆς ἦταν, γιά νά μή νομίσει κανείς ὅτι λέω ψέματα, ἐπειδή ὁ λόγος μου θά φανεῖ ἀπίστευτος. Ὡστόσο θά τό πῶ καί αὐτό. Τά μάτια τους λοιπόν εἶναι κινητά⁵² καί ὁποῖος θέλει τά βγάξει καί τά φυλάει ὥσπου νά ξαναχρειαστῆ νά δεῖ. Τότε τά βάζει καί βλέπει. Πολλοί, ὅταν χάσουν τά δικά τους, δανεῖζονται ἀπό ἄλλους καί βλέπουν. Ἄλλοι πάλι ἔχουν πολλά ζευγάρια μάτια φυλαγμένα – οἱ πλούσιοι. Τά αὐτιά τους εἶναι φύλλα ἀπό πλατάνια⁵³, ἐκτός ἀπό τούς Δενδρίτες πού τά ἔχουν ξύλινα.

26. Ἀλλά καί κάποιο ἄλλο παράδοξο πράγμα εἶδα στό ἀνάκτορα. Πάνω ἀπό ἓνα πηγάδι, ὄχι πολύ βαθύ, βρίσκεται ἓνας μέγας καθρέφτης⁵⁴. Ἄν κατεβεῖ κανείς στό πηγάδι, ἀκούει ὅλα ὅσα λένε κάτω στή Γῆ. Ἄν πάλι κοιτάξει στόν καθρέφτη, βλέπει ὅλες τίς πολιτεῖες καί ὅλους τούς λαούς, σάν νά βρίσκεται ἀνάμεσά τους. Τότε εἶδα⁵⁵ τούς δικούς μου καί ὀλόκληρη τήν πατρίδα· ἄν ὅμως μέ ἔβλεπαν καί ἐκεῖνοι, αὐτό δέν μπορῶ νά τό πῶ μέ σιγουριά. Ὅποιος δέν πιστεύει πώς αὐτά ἔτσι εἶναι, ἄν κάποτε καί ὁ ἴδιος πάει ἐκεῖ, θά μάθει πώς λέω τήν ἀλήθεια⁵⁶.

27. Καί γιά νά ξαναγυρίσω τελοσπάντων στή διήγησή μου, κάποτε ἀποχαιρητήσαμε τό βασιλιά καί τούς δικούς του, μῆκαμε στό καράβι καί ἀνοιχτήκαμε. Σ' ἐμένα ὁ Ἐνδυμίων εἶχε χαρίσει καί δῶρα⁵⁷, δύο γυάλινους χιτῶνες, πέντε χάλκινους καί μιᾶ πανοπλία ἀπό λούπινα⁵⁸, πού ὄλ' αὐτά τ' ἄφησα στό κῆτος⁵⁹. Ἔστειλε μαζί μας καί χίλιους Ἰππόγυπους, γιά νά μᾶς συνοδεύσουν ἴσαμε πεντακόσια στάδια.

28. Στή διαδρομή μας περάσαμε ἀπό πολλές καί διάφορες χῶρες καί ἀράξαμε στήν Ἀφροδίτη, πού μόλις εἶχε ἀρχίσει νά κατοικεῖται. Ἐκεῖ βγήκαμε καί πήραμε νερό. Ὑστερα μῆκαμε στό Γαλαξία καί πλέαμε σύρριζα μέ τή στεριά τοῦ Ἥλιου, πού τόν εἶχαμε στό ἀριστερά μας. Ὅμως δέν ἀποβιβαστήκαμε, μόλο πού τό λαχταροῦσαν πολύ, οἱ σύντροφοί μου⁶⁰, γιατί δέ μᾶς ἄφησε ὁ ἀέρας. Θυμιάζαμε ὡστόσο τή χώρα, πού ἦταν ὀλοπράσινη, εὐφορη καί γεμάτη νερά καί πολλά ἀγαθά⁶¹. Τότε μᾶς εἶδαν οἱ Νεφελοκένταυροι, οἱ μισθοφόροι τοῦ Φαέθοντα, καί πέταξαν καί ἤλθαν στό καράβι μας. Μόλις ὅμως ἔμαθαν πώς εἴμαστε σύμμαχοι, ξανάφυγαν. 29. Στό μετα-

*Ἡ ἄφροσύνη
τοῦ κῆτος –
Τὸ κῆτος
καταπίνει τὸ
πῆμα*

*Τὸ ταξίδι τοῦ
γυρισμοῦ –
Λυχνόπολη –
Νεφελο-
κοκκυγία –
Προσθαλάσσιση*

*Ἡ ἄφροσύνη
τοῦ κῆτος*

ξύ είχαν πιά φύγει και οι Ἰππόγονοι πού μᾶς συνόδευαν.

Ἐμεῖς συνεχίσαμε τό ταξίδι μας ἕνα μερόνυχτο και κατά τό ἀπόγευμα τῆς δευτέρας μέρας φτάσαμε στή λεγόμενη Λυχνόπολη⁶², ἐνῶ εἴχαμε πιά ἀρχίσει νά πλεύσουμε πρὸς τή Γῆ. Ἡ πολιτεία αὐτή βρίσκεται ἀνάμεσα στίς Πλειάδες και Ὑάδες, εἶναι ὁμως πολύ πύχαμηλά ἀπό τό Γαλαξία. Βγήκαμε ἐξω στή στεριά, μά ἄνθρωπο δέ βρήκαμε κανένα, μόνο πολλά λυχνάρια πού περιδιάβαζαν ἐδῶ κι ἐκεῖ και περνοῦσαν τόν καιρό τους στήν ἀγορά ἢ στό λιμάνι. Τά πύχα πολλά ἦταν μικρά, σάν νά πούμε οἱ φτωχοῖ τοῦ τόπου, και λίγα μόνο τά μεγάλα και τρανά πού ἦταν πολύ φωτεινά και ξεχώριζαν ἀπό τά ἄλλα⁶³. Τό καθένα εἶχε δική του ξεχωριστή κατοικία, ἕνα λυχναρόσπιτο. Εἶχαν και ὀνόματα, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, και τά ἀκούγαμε πού μιλοῦσαν κίολας· και ὄχι μόνο δέ μᾶς ἔκαναν κανένα κακό, ἀλλά μᾶς προσκαλοῦσαν, νά μᾶς φιλοξενήσουν. Ἐμεῖς ὥστόσο φοβόμαστε και κανένας δέν τόλμησε νά πάει οὔτε γιά φαγητό οὔτε γιά ὕπνο. Τό Διοικητήριό τους εἶναι κτισμένο στό κέντρο τῆς πόλης, ὅπου μένει ὁ ἄρχοντάς τους ὄλη τή νύχτα και φωνάζει τόν καθένα μέ τ' ὄνομά του· ὅποιος δέν παρουσιαστῆ ἀμέσως καταδικάζεται σέ θάνατο σάν λιποτάκτης. Και ὁ θάνατος εἶναι τό σβῆσιμο τῆς φωτιάς του. Ἐμεῖς στεκόμαστε ἐκεῖ κοντά και βλέπαμε αὐτά πού γίνονταν και ἀκούγαμε τά λυχνάρια νά ἀπολογοῦνται και νά λένε γιά πύχο λόγο εἶχαν καθυστερήσει. Ἐκεῖ ἀναγνώρισα και τό δικό μας λυχνάρι. Τό χαίρησα και ζήτησα νά μάθω πῶς ἦταν τά πράγματα στό σπίτι μας. Και αὐτό μοῦ τά διηγήθηκε ὄλα⁶⁴.

Ἐκείνη λοιπόν τή νύχτα μέιναμε στή Λυχνόπολη και τήν ἄλλη μέρα ξεκινήσαμε και ἀρμενίζαμε κοντά πιά στά σύννεφα. Ἐκεῖ εἶδαμε και θαυμάσαμε και τήν πόλη Νεφελοκοκκυγία⁶⁵, ὅπου ὁμως δέ βγήκαμε, γιατί δέ μᾶς ἄφηνε ὁ ἀέρας. Στήν πολιτεία αὐτή ἔλεγαν πῶς βασιλιάς ἦταν ὁ Κόρωνος, ὁ γίός τοῦ Κοττυφίωνα. Ἐγώ τότε θυμήθηκα τόν ποιητή Ἀριστοφάνη, ἄνθρωπο σοφό, πού λέει τήν ἀλήθεια και πού ἄδικα δέν τόν πιστεύουν γιά ὄσα ἔχει γράψει. Τρεῖς μέρες ἀργότερα δακρίναμε πιά καθαρά και τόν Ὀκεανό, ἀλλά στεριά δέ βλέπαμε πουθενά, ἐκτός ἀπό τίς χῶρες πού ἦταν στόν ἀέρα. Ὅμως και αὐτές φαίνονταν γεμάτες ἀπό φωτιά και πλημμυρισμένες ἀπό λάμψη. Κατά τήν τέταρτη μέρα, γύρω στό μεσημέρι, ὁ ἀέρας πῆρε νά ὑποχωρεῖ και νά κοπάξει και τότε πέσαμε μαλακά στή θά-

λασσα. 30. Μόλις άγγίξαμε τό νερό, πλημμυρίσαμε άπό χαρά και άγαλλίαση και ήμαστε τρισευτυχιμένοι με τό γεγονός αυτό. Ξεμπαρκάραμε και άρχισαμε νά κολυμπάμε, μιά και γιά καλή μας τύχη ήταν γαλήνη και ή θάλασσα άκύμαντη⁶⁶.

Φαίνεται όμως πώς συχνά μιά άλλαγή στό καλύτερο γίνεται άρχή γιά μεγαλύτερα κακά. Γιατί κι εμείς δυό μόνο μέρες ταξιδέψαμε με καλό καιρό. Τά ξημερώματα τής τρίτης είδαμε κατά τήν Άνατολή θηρία και πολλά άλλα κήτη, προπαντός όμως ένα πού ξεχώριζε άπό όλα και ήταν μεγάλο ίσαμε χίλια πεντακόσια στάδια. Έτρεχε καταπάνω μας με άνοιχτό τό στόμα ταραίζοντας άπό μακριά τή θάλασσα. Ήταν περιλουσμένο με άφρό και μās έδειχνε τά δόντια του, όλα σουβλερά, όπως τά παλούκια, και άσπρα σαν νά ήταν άπό έλεφαντόδοντο. Έμεις άποχαιρετιστήκαμε γιά τελευταία φορά, άγκαλιαστήκαμε και περιμέναμε. Και αυτό, πού είχε φτάσει κοντά, μās ρούφηξε και μās κατάπιε μαζί με τό καράβι⁶⁷. Δέν πρόλαβε ώστόσο νά μās κομματιάσει με τά δόντια του, επειδή τό πλοίο, άνάμεσα άπό τά άνοίγματα τους, γλίστρησε στήν κοιλιά του.

31. Όταν βρεθήκαμε μέσα, στήν άρχή ήταν σκοτάδι και δέ διακρίναμε τίποτα. Ύστερα όμως άνοιξε τό στόμα του και είδαμε ένα μεγάλο κοίλωμα, πλατύ πέρα γιά πέρα και βαθύ, άρκετό νά χωρέσει μιά πολυάνθρωπη πόλη. Μέσα του είχε μικρά και μεγάλα ψάρια, πολλά άλλα θηρία κατασπαραγμένα, καραβόπανα, άγκυρες, άνθρώπινα κόκαλα και έμπορεύματα. Στή μέση ήταν στεριά και λόφοι, πού σχηματίστηκαν, νομίζω, άπό τή λάσπη πού κατάπινε τό κήτος και πού ύστερα, σιγά-σιγά, κατακάθιζε. Όπως και νά ναι μιά φορά, πάνω στή στεριά είχε φυτρώσει ένα δάσος με δέντρα κάθε είδους, είχαν βλαστήσει λαχανικά και όλα έδιναν τήν έντύπωση πώς τά καλλιεργούσαν. Ή περιφέρεια τής ξηράς ήταν διακόσια σαράντα στάδια. Τέλος μπορούσε νά δει κανείς και θαλασσοπούλια, γάρους και άλκυόνες, πού έχτιζαν τίς φωλιές τους πάνω στά δέντρα.

32. Τότε λοιπόν εμείς γιά πολλή ώρα κλαίγαμε. Ύστερα σήκωσα τούς συντρόφους μου και βάλαμε στηρίγματα στό καράβι· τρίψαμε ζύλα, άνάψαμε φωτιά και έτοιμάσαμε φαγητό με δ,τι βρέθηκε. Όλό-

*Ή εμφάνιση
του κήτους –
Τό κήτος
καταπίνει τό
πλοίο*

*προσέλασε
την
κρηνη και
καταπίνει*

*Τό έσωτερικό
του κήτους*

*Οι δάκτυλοι
καταπίνει
και κήτους*

*Ή έξερεύνηση
του κήτους*

γυρα υπήρχαν άφθονα και κάθε λογής κρέατα από ψάρια. Νερό είχαμε άκόμη αυτό που πήραμε από την Άφροδίτη. Τήν άλλη μέρα, όταν σηκωθήκαμε, κάθε φορά που τό κήτος άνοιγε τό στόμα του, βλέπαμε άλλοτε βουνά, άλλοτε μόνο τόν ουρανό, πολλές φορές όμως και νησιά. Καταλαβαίναμε πώς τό θηρίο έτρεχε γρήγορα σέ κάθε μεριά τής θάλασσας. Όταν είχαμε πιά συνηθίσει στή διαμονή εκείνη, πήρα έπτά από τούς συντρόφους και άρχισα νά προχωρώ στό δάσος, γιατί ήθελα νά τά εξερευνήσω όλα⁶⁸. Δέν είχαμε άκόμα προχωρήσει καλά καλά μήτε πέντε στάδια, όταν βρήκαμε ένα ναό του Ποσειδώνα, όπως φανέρωνε ή επιγραφή. Σέ λίγη άπόσταση είδαμε και πολλούς τάφους μέ επιτύμβιες στήλες και μιá πηγή μέ πεντακάθαρο νερό. Άκόμα άκούαμε και γαύγισμα σκυλιού και από μακριά φαινόταν και καπνός· συμπεράναμε πώς υπήρχε κάποια άγροικία.

Ἡ συνάντηση
μέ τό
γερο-ναυαγό
Σκίνθαρο

33. Προχωρήσαμε λοιπόν βιαστικά και βρεθήκαμε μπροστά σέ ένα γέρο και ένα νεαρό που δούλευαν μέ ζήλο σέ ένα λαχανόκηπο· προσπαθοῦσαν νά μεταφέρουν μέ αὐλάκι σ' αυτό νερό από τήν πηγή. Σταματήσαμε χαρούμενοι τήν ίδια στιγμή όμως και φοβισμένοι. Άλλά κι εκείνοι είχαν πάθει, φαίνεται, τό ίδιο μέ εμάς και στέκονταν άμίλητοι. Ὑστερα από λίγο ό γέρος εἶπε· «ποιοί, λοιπόν, εἴστε σεις, ξένοι; εἴστε τίποτα θαλασσινοί δαίμονες ή άνθρωποι δυστυχισμένοι όπως εμεῖς; Γιατί εμεῖς, μολονότι ήμαστε άνθρωποι στεριανοί, τώρα έχουμε γίνει θαλασσινοί και πλέουμε μαζί μέ τοῦτο τό θηρίο που μᾶς κρατεῖ μέσα του, χωρίς καλά καλά νά ξέρουμε αυτό που παθαίνουμε. Νομίζουμε πώς έχουμε πεθάνει, αλλά τήν ίδια στιγμή πιστεύουμε πώς ζοῦμε κιόλας». Σ' αυτά εγώ άπάντησα· «Κι εμεῖς, γέροντα, εἴμαστε άνθρωποι, νεοφερμένοι, που πρίν από λίγο μαζί μέ τό καράβι μᾶς κατάπιε τό θηρίο. Και τώρα προχωρήσαμε, γιατί θέλαμε νά μάθουμε πώς έχουν τά πράγματα στό δάσος έτσι μεγάλο και πυκνό που φάνταζε. Και όπως φαίνεται, κάποιος θεός μᾶς οδήγησε, γιά νά σέ δοῦμε και γιά νά μάθουμε πώς δέν εἴμαστε οί μόνοι φυλακισμένοι σ' αυτό τό θηρίο. Μά, γιά πές μας τή συμφορά σου, ποιός εἶσαι και πώς βρέθηκες εδῶ μέσα». Μᾶς άπάντησε πώς δέ θά πεί τίποτα ούτε θά μᾶς ρωτήσσει, προτού μᾶς φιλοξενήσσει μέ ό,τι έχει⁶⁹. Μᾶς πήρε λοιπόν και μᾶς οδήγησε στό σπίτι του – τό

είχε κάνει αρκετά άνετο έφοδιασμένο με κρεβάτια και με άλλα χρειαζόμενα. Μας πρόσφερε λαχανικά, φρούτα, ψάρια ως και κρασί. Και όταν πιά είχαμε καλά χορτάσει, τότε ζήτησε να μάθει τά παθήματά μας. Έγώ του τά διηγήθηκα όλα με τή σειρά τους: τή θύελλα, τά σχετικά με τό νησί, τό ταξίδι μας στόν άέρα, τόν πόλεμο και όλα τά άλλα ως τήν κατάδυσή μας στό κήτος.

34. Ό γέρος σάστισε και πήρε και ό ίδιος με σειρά να διηγείται τά δικά του. «Ξένοι μου», είπε, «στήν καταγωγή είμαι Κύπριος· ξεκίνησα από τήν πατρίδα για έμπόριο με έναν ύπρητέη που βλέπετε και με άλλους δούλους και πλέαμε για τήν Ίταλία με διάφορα εμπορεύματα πάνω σ' ένα μεγάλο καράβι· ίσως να τό είδατε τσακισμένο στό στόμα του κήτους. Ίσαμε τή Σικελία τό ταξίδι μας πήγε καλά· από εκεί όμως μας άρπαξε δυνατός άέρας και ύστερα από τρεις μέρες μας έφερε στόν Όκεανό, όπου μας βρήκε τό κήτος και μας κατάπιε, πλοίο και πλήρωμα μαζί. Σωθήκαμε μόνο εμείς οι δύο· οι άλλοι πέθαναν. Θάψαμε τους συντρόφους μας και χτίσαμε ναό στόν Ποσειδώνα· ζοϋμε αυτήν έδω τή ζωή: καλλιεργούμε λαχανικά και τρεφόμεστε με ψάρια και φρούτα. Τό δάσος, όπως βλέπετε, είναι μεγάλο και έχει πολλά άμπέλια, που δίνουν πάρα πολύ γλυκό κρασί. Είδατε ίσως και τήν πηγή με τό ώραίο και όλόδροσο νερό. Τά κρεβάτια μας τά κάνουμε από φύλλα και φωτιά ανάβουμε δση θέλουμε. Άκόμα κυνηγοϋμε άγριοπούλια, όσα μπαίνουν στό θηρίο, ψαρεύουμε ψάρια ζωντανά βγαίνοντας στά σπάραχνα του κήτους, όπου και λουζόμεστε, όταν θέλουμε. Έδω κοντά βρίσκεται και μία λίμνη που έχει περιφέρεια είκοσι στάδια και είναι γεμάτη ψάρια κάθε είδους. Σ' αυτή κολυμποϋμε και πλέουμε πάνω σ' ένα μικρό σκάφος που έγώ έφτιαξα. Από τότε που μας κατάπιε τό κήτος έχον περάσει είκοσι έφτά χρόνια.

35. Όλα τά άλλα μπορούμε ίσως και τά άνεχόμεστε, οι γείτονες όμως και οι διπλανοί μας είναι πολύ κακοί και άνυπόφοροι, γιατί είναι άκοινωνήτοι και άγριοι. «Μά αλήθεια, λοιπόν», είπα έγώ, «υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι στό κήτος;» «Και πολλοί μάλιστα», είπτε, «δμως άφιλόξενοι με μορφές άλλόκοτες. Στά δυτικά του δάσους, κατά τήν ούρά του θηρίου, κατοικοϋν οι Ταριχάνες⁷⁰, όντα με

Οί περιπέτειες του γέρου

Οι γείτονες και διπλανοί του κήτους

Τό δάσος και η λίμνη

Οί άλλοι κάτοικοι του έσωτερικού του κήτους

μάτια χελιοῦ καί πρόσωπο караβίδας, πολεμόχαροι, ἄγριοι καί ὠμοφάγοι. Στή μιάν ἀπό τίς δυό μακρινές πλευρές, στή δεξιά, κατοκοῦν οἱ Τριτωνομένδητες⁷¹ πού στό πάνω μέρος μοιάζουν μέ ἀνθρώπους, ἐνῶ στό κάτω μέ ξιφίες. Αὐτοί δέν εἶναι τόσο κακοί ὡς οἱ ἄλλοι. Στήν ἄλλη πλευρά, στήν ἀριστερή, βρίσκονται οἱ Καρκινόχειρες καί οἱ Θυννοκέφαλοι, πού εἶναι δεμένοι μεταξύ τους μέ συμμαχία καί φιλία. Τό ἐσωτερικό τό κρατοῦν οἱ Παγουρίδες⁷² καί οἱ Ψηττόποδες, λαοί πολεμόχαροι καί γοργοπόδαροι. Τό μεγαλύτερο ἀπό τό ἀνατολικό μέρος, πού πέφτει κατά τό στόμα τοῦ ψαριοῦ, εἶναι ἀκατοίκητο καί πλημμυρισμένο ἀπό τή θάλασσα. Τό μέρος αὐτό τό κρατᾷ ἐγώ πληρώνοντας φόρο στούς Ψηττόποδες πεντακόσια στρεῖδια τό χρόνο.

*Πρόταση τοῦ
Λουκιανοῦ
νά ἐπιτεθοῦν
ἐναντίον τῶν
ἄλλων
κατοίκων*

36. Τέτοιος λοιπόν εἶναι ὁ τόπος αὐτός. Ἐσεῖς ὁμως πρέπει νά φροντίσετε πῶς θά μπορέσουμε νά τά βάλουμε μέ τόσους λαοῦς καί πῶς θά ζήσουμε». «Καί πόσοι εἶναι αὐτοί ὄλοι κι ὄλοι;» ρώτησα ἐγώ. «Περισσότεροι ἀπό χίλιοι», εἶπε. «Καί τί λογιῆς ὄπλα ἔχουν;» «Τίποτα», εἶπε, «μόνο ψαροκόκαλα!» «Λοιπόν, καλά θά κάνουμε», εἶπα τότε ἐγώ, «νά τοὺς ἐπιτεθοῦμε, μιά καί αὐτοί εἶναι ἄοπλοι κι ἐμεῖς ὄπλισμένοι. Ἄν τοὺς νικήσουμε, θά περάσουμε χωρίς φόβο τήν ὑπόλοιπη ζωή μας».

Σάν πήραμε αὐτήν τήν ἀπόφαση, γυρίσαμε πίσω στό καράβι καί βαλθήκαμε νά ἐτοιμαζόμαστε. Ἐφορμή⁷³ γιά τόν πόλεμο θά ἦταν ἡ ἄρνηση τοῦ γέρου νά πληρώσει τό φόρο, μόλο πού ἡ προθεσμία εἶχε πιά φτάσει. Πράγματι ἐκεῖνοι ἔστειλαν ἀνθρώπους καί ζητοῦσαν τό φόρο, ἀλλά ὁ γέρος τοὺς ἀπάντησε ὑπερήφανα καί τοὺς ἔδιωξε. Πρῶτοι λοιπόν οἱ Ψηττόποδες καί οἱ Παγουρίδες ὀργισμένοι ἐναντίον τοῦ Σκινθάρου⁷⁴ – αὐτό ἦταν τό ὄνομα τοῦ γέρου – ἄρχισαν μέ πολύ θόρυβο νά ἐπιτίθενται.

*Νίκη τοῦ
Λουκιανοῦ καί
τῶν φίλων του*

37. Ἐμεῖς ὁμως, ἐπειδή περιμέναμε τήν ἐπίθεση, εἶχαμε ὄπλισεῖ καί τοὺς καρτερούσαμε. Εἶχαμε βάλει μπροστά καί μιάν ἐνέδρα⁷⁵ ἀπό εἴκοσι πέντε ἄνδρες μέ τήν ἐντολή, ὅταν δοῦν ὅτι ἔχουν περάσει οἱ ἐχθροί, νά σηκωθοῦν καί νά τοὺς χτυπήσουν πισώπλατα. Ἔτσι καί ἔκαναν. Σηκώθηκαν καί ἄρχισαν νά τοὺς χτυποῦν ἀπό πίσω. Κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, πού ἤμαστε ἐπίσης εἴκοσι πέντε⁷⁶ – ὁ Σκινθαρος καί ὁ

ὕπνρητες του εἶχαν πάρει καί αὐτοί μέρος στήν ἐκστρατεία – πηγαίναμε νά τούς συναντήσουμε ἀπό τήν ἀπέναντι μεριά· ἤλθαμε στά χέρια καί πολεμούσαμε μέ ἀνδρεία καί δύναμη. Τέλος τούς τρέψαμε σέ φυγή καί τούς κυνηγήσαμε ὡς τίς φωλιές τους. Σκοτώθηκαν ἀπό τούς ἐχθρούς ἑκατόν ἐβδομήντα ἐνῶ ἀπό μᾶς ἕνας, ὁ καπετάνιος, τρυπημένος στήν πλάτη ἀπό κόκαλο μπαρμπουνιού. 38. Ἐκείνη λοιπόν τή μέρα καί τή νύχτα τίς περάσαμε στόν τόπο τῆς μάχης καί στήσαμε καί ἕνα τρόπαιο μπήγοντας στή γῆ ξερή ραχοκοκαλιά ἀπό δελφίني. Τήν ἄλλη μέρα, ὅταν ἔμαθαν αὐτά πού εἶχαν συμβεῖ, κατέφθασαν καί οἱ ἄλλοι. Δεξιά παρατάχτηκαν οἱ Ταριχάνες, μέ ἀρχηγό τόν Πήλαμο⁷⁷ ἀριστερά οἱ Θυννοκέφαλοι καί στή μέση οἱ Καρκινόχειρες. Οἱ Τριτωνομένδητες ἔμεναν ἤσυχτοι, γιατί δέν ἤθελαν νά πᾶνε μέ τό μέρος κανενός. Ἐμεῖς προχωρήσαμε καί τούς συναντήσαμε κοντά στό ναό τοῦ Ποσειδώνα καί τούς ριχτήκαμε μέ δυνατές κραυγές. Ἡ κοιλιά τοῦ θηρίου ἀντηχοῦσε ὅπως οἱ σπηλιές. Καθώς ἦταν ἐλαφριά ὄπλισμένοι, τούς τρέψαμε σέ φυγή καί τούς πήγαμε ἴσαμε τό δάσος καί ἀπό ἐδῶ καί πέρα ἤμαστε κύριοι τοῦ τόπου.

39. Σέ λίγο ἔστειλαν κήρυκα καί ζητοῦσαν νά σηκώσουν τούς νεκρούς καί νά συζητήσουν γιά εἰρήνη. Ἐμεῖς ὅμως κρίναμε πώς δέ μᾶς συνέφερε νά συνθηκολογήσουμε καί τήν ἄλλη μέρα προχωρήσαμε ἐναντίον τους καί τούς σφάξαμε ὅλους ἐκτός ἀπό τούς Τριτωνομένδητες. Αὐτοί, μόλις εἶδαν ὅσα γίνονταν, ξέφυγαν ἀπό τά σπάρραχνα τοῦ θηρίου καί ρίχτηκαν στή θάλασσα. Τότε ἐμεῖς πήραμε ὅλη τή χώρα, πού εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπό τούς ἐχθρούς, καί ἀπό ἐκεῖ καί πέρα μέναμε χωρίς κανένα φόβο. Τόν περισσότερο καιρό τόν περνούσαμε στά ἀγωνίσματα καί στό κυνήγι· ἀκόμα καλλιεργούσαμε τά ἀμπέλια καί μαζεύαμε τούς καρπούς ἀπό τά δέντρα. Μέ ἕνα λόγο μοιάζαμε μέ ἀνθρώπους πού καλοπερνοῦσαν καί πού ἦταν χωρίς δεσμά σέ μιά μεγάλη φυλακή, ἀπό ὅπου ὅμως δέν μπορούσαν νά ξεφύγουν.

40. Ἐνα χρόνο καί ὀκτώ μῆνες ζούσαμε ἔτσι. Τήν πέμπτη ὅμως μέρα τοῦ ἑνατου μήνα τή στιγμή πού τό κῆτος ἀνοίγε γιά δευτέρα φορά τό στόμα του – καί αὐτό τό ἔκανε μιά φορά τήν ὥρα, ἔτσι πού

Ἡ εὐνοία
τοῦ
ἀπλο-
κίτητος

Ἐξόντωση
ὀλοκληρωτική
τῶν
ἀντιπάλων

Ἡ
πύραυλος

Ἡ
ἀποκρίση
καί ἡ

Ἡ ζωή
στό κῆτος –
Τά πλωτά
νησιά

εμείς υπολογίζαμε τīs ὥρες ἀπὸ τὰ ἀνοίγματα⁷⁸ τοῦ στόματος – στό δεύτερο λοιπόν, ὅπως εἶπα, ἀνοιγμα, ξαφνικά ἄρχισε νά ἀκούεται μεγάλη βουή καί πολὺς θόρυβος καί κάτι σάν ναυτικά παραγγέλματα καί κωπηλασίες. Ταραχήκαμε καί συρθήκαμε ὡς τὸ ἴδιο τὸ στόμα τοῦ θηρίου· σταθήκαμε λίγο πιο πίσω ἀπὸ τὰ δόντια καί ἀρχίσαμε νά βλέπουμε τὸ πιο παράδοξο θέαμα ἀπὸ ὅλα ὅσα ἔχω δεῖ στή ζωή μου: Ἄνθρωποι τεράστιοι ἴσαμε ἐνενηντα μέτρα στὸ μπόι ἔπλεαν πάνω σέ μεγάλα νησιά⁷⁹ ὅπως πάνω σέ τριήρεις. Ξέρω βέβαια πὼς θά διηγηθῶ πράγματα πού φαίνονται ἀπίστευτα, ὡστόσο τὰ λέω: Ἦταν κάτι νησιά μακρόστενα, ὄχι πολὺ ψηλά, πού ἡ περιφέρεια τοῦ καθενός ἔφτανε τὰ ἑκατὸ στάδια. Πάνω σ' αὐτὰ ἔπλεαν κάπου ἑκατὸν εἴκοσι τέτοιοι γίγαντες. Μερικοὶ κάθονταν στῖς δύο πλευρές τοῦ νησιοῦ, ὁ ἕνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον, καί κωπηλατοῦσαν μὲ μεγάλα κυπαρίσσια πού εἶχαν καί τὰ κλαδιὰ καί τὰ φύλλα τους σάν νά ἦταν κουπιά. Στὸ πίσω μέρος πού φαινόταν σάν πρῦμνη, πάνω σ' ἕνα λόφο, στεκόταν ὄρθιος ὁ καπετάνιος κρατώντας χάλκινο τιμόνι, πέντε στάδια μακρῶ. Στὴν πλώρη βρίσκονταν καμιά σαρανταριά ὄπλισμένοι πολεμιστές, πού ἔμοιαζαν μὲ ἀνθρώπους σέ ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μαλλιά. Αὐτὰ ἦταν μιά φλόγα πού ἔκαιγε, ἔτσι πού δέν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ περικεφαλαίες⁸⁰. Ὁ ἀέρας ἀντὶ πάνω σέ πανιά ἔπεφτε πάνω στὸ δάσος πού σέ κάθε νησί ἦταν μεγάλο καί πυκνὸ· τὸ φουσκῶνε καί τὸ πήγαινε, ὅπου ἤθελε ὁ καπετάνιος. Εἶχαν καί ἕναν κελουστή πού τοὺς ἔδινε τὸ ρυθμὸ καί ἀπὸ τὴν κωπηλασία κουνοῦνταν τὰ νησιά γρήγορα σάν τὰ πολεμικὰ καράβια.

Ἡ
νησομαχία

41. Στὴν ἀρχὴ βλέπαμε δύο τρία νησιά, ἀλλὰ ὕστερα φάνηκαν κάπου ἑξακόσια, καί, ἀφοῦ παρατάχτηκαν σέ δύο ἀντίθετες γραμμές, ἄρχισαν νά πολεμοῦν καί νά ναυμαχοῦν⁸¹. Πολλὰ χτυπιόνταν τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο πλώρη μὲ πλώρη καί τσακίζονταν· ἄλλα πάλι τρυπημένα ἀπὸ τὰ ἐμβολα βυθίζονταν· τέλος μερικά συμπλέκονταν καί πολεμοῦσαν τόσο γενναῖα πού δύσκολα ἀποχωρίζονταν. Οἱ πολεμιστές, πού ἦταν στὴν πλώρη, ἔδειχναν μεγάλο πείσμα· πηδοῦσαν στὰ ἀντίπαλα νησιά καί σκότωναν συνέχεια. Αἰχμαλώτους δέν ἔπιανε κανένας. Ἀντὶ γιὰ σιδερένιες ἀρπάγες ἔριχναν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον μεγάλα δεμένα χταπόδια καί αὐτὰ μπλέκονταν στὰ δέντρα

καί συγκρατοῦσαν ὄλο τὸ νησί. Χτυποῦσαν καί τραυμάτιζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μέ ὄστρακα μεγάλα ὄσο ἓνα ἀμάξι καί σφουγγάρια τριάντα περίπου μέτρα.

42. Ἄρχηγοί τους ἦταν στή μιά παράταξι ὁ Αἰολοκένταυρος⁸² καί στήν ἄλλη ὁ Θαλασσοπότης. Ἡ μάχη, ὄπως φαίνεται, εἶχε γίνεϊ γιά κάποϊαν ἀρπαγή, γιὰτί ἔλεγαν πὄς ὁ Θαλασσοπότης εἶχε κλέψει πολλά κοπάδια δελφίνια ἀπὸ τὸν Αἰολοκένταυρο, ὄπως μποροῦσε νά ἀκούσει κανεῖς, καθὄς φώναζαν μεταξύ τους καί ἔλεγαν καί τὰ ὄνόματα τῶν βασιλιάδων. Τέλος νίκησε ἡ μεριά τοῦ Αἰολοκένταυρου. Βύθισαν περίπου ἑκατὸν πενήντα νησιά ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους καί αἰχμαλώτισαν καί ἄλλα τρία μαζί μέ τὰ πληρώματα. Τὰ ἄλλα ὄπισθοχώρησαν καί ἔφυγαν. Οἱ νικητές τὰ κυνήγησαν ὄς ἓνα διάστημα, ἄλλά ἐπειδὴ νύχτωνε, γύρισαν στά ναυάγια· κυρίευσαν τὰ περισσότερα καί μάζεψαν ὄ,τι δικὸ τους εἶχαν, γιὰτί καί δικὰ τους νησιά εἶχαν βουλιάξει ὄχι λιγότερα ἀπὸ ὄγδόντα. Ἔστησαν καί τρόπαιο γιά τὴ νησομαχία καρφώνοντας στὸ κεφάλι τοῦ κήτους ἓνα ἀπὸ τὰ ἔχθρικά νησιά. Ἐκείνη τὴ νύχτα τὴν πέρασαν γύρω στὸ θηρίο δένοντας τὰ παλαμάρια ἀπὸ αὐτὸ καί κρατημένοι ἀπὸ τῖς ἄγκυρες πὄυ εἶχαν ρίξει ἐκεῖ κοντά. Ἄλήθεια εἶχαν μεγάλες καὶ δυνατές ἄγκυρες ἀπὸ γυαλί. Τὴν ἄλλη μέρα ἔκαναν θυσία πάνω στὸ κήτος, ἔθασαν ἐκεῖ τοὺς δικούς τους καί ἔφυγαν εὐχαριστημένοι τραγουδώντας κάτι τραγούδια σάν παιᾶνες.

Αὐτά, λοιπὸν, στάθηκαν τὰ σχετικὰ μέ τὴ νησομαχία.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΩΝ

1. Ἄπὸ ἐδῶ καί πέρα⁸³ ἐγὼ, ἐπειδὴ δέν μποροῦσα πιά νά ἀντέξω τὴ ζωὴ μας μέσα στή κῆτος καί ἐπειδὴ βαριόμουν αὐτὴ τὴ διαμονή, ἄρχισα νά ἀναζητῶ κάποιο τέχνασμα νά βγοῦμε ἔξω⁸⁴. Στὴν ἀρχὴ ἀποφασίσαμε νά κάνουμε ἓνα ἄνοιγμα στὴ δεξιὰ πλευρά καί νά δραπετεύσουμε. Καί ἀρχίσαμε νά σκάβουμε. Ὄταν ὄμως προχωρήσαμε

*Ἡ νίκη
τοῦ
Αἰολο-
κένταυρου*

*Πὄς
ὁ Λουκιανὸς
καί οἱ
σύντροφοί του
βγήκαν
ἀπὸ τὸ κῆτος*

περίπου πέντε στάδια και είδαμε πώς δέν κάναμε τίποτα, σταματήσαμε τό σκάψιμο και ἀποφασίσαμε νά κάψουμε τό δάσος· ἔτσι μποροῦσε ἴσως νά πεθάνει τό κῆτος. Ἐάν γινόταν αὐτό, θά ἦταν εὐκολο νά βγοῦμε ἔξω. Ἀρχίσαμε λοιπόν και βάζαμε φωτιά ἀπό τή μεριά τῆς οὐρᾶς. Ἐπτά μέρες και ἑπτὰ νύχτες τό θηρίο δέν ἐνιωθε τό κάψιμο, ἀλλά τήν ὄγδοη και ἑνατη μέρα καταλαβαίναμε πώς εἶχε ἀρχίσει νά ἀρρωσταίνει· ἀνοίγε τό στόμα του ὄλο και πιό ἀραιά και κάθε φορά πού τό ἀνοίγε τό ἐκλείνει ἀμέσως. Τῆ δέκατη και ἐνδέκατη μέρα εἶχε πιά ἀρχίσει νά ἀπονεκρῶνεται και νά μυρίζει ἀνυπόφορα. Ἐμεῖς μόλις τῆ δωδέκατη μέρα καταλάβαμε πώς, ἄν δέν τοῦ βάζαμε στηρίγματα ἀνάμεσα στά σαγόνια, ὄσο ἀκόμα τά κρατοῦσε ἀνοιχτά, ὄστε νά μήν τά κλείσει, θά κινδυνεύαμε νά ἀποκλειστοῦμε μέσα σ' αὐτό, ψόφιο και νά χαθοῦμε. Ἐτσι κρατήσαμε ἀνοιχτό τό στόμα του μέ μεγάλα δοκάρια και βαλθήκαμε νά διορθῶνουμε τό καράβι. Πῆραμε και νερό, ὄσο μπορούσαμε πιό πολύ, και ἄλλα τρόφιμα. Τό πλοῖο θά τό κυβερνοῦσε ὁ Σκίνθαρος.

2. Τήν ἄλλη μέρα τό θηρίο εἶχε πιά ψοφήσει κι ἐμεῖς σύραμε πρὸς τά πάνω τό καράβι, τό περάσαμε ἀνάμεσα ἀπό τά ἀνοιγμάτα, τό κρεμάσαμε ἀπό τά δόντια και τό κατεβάσαμε σιγά-σιγά στή θάλασσα. Ὑστερα ἀνεβήκαμε πάνω στή ράχη τοῦ κήτους και ἐκεῖ κοντά στό τρόπαιο προσφέραμε θυσία στόν Ποσειδῶνα. Αὐτοῦ μείναμε τρεῖς μέρες, γιατί δέ φυσοῦσε ἀέρας, και τήν τέταρτη ξεκινήσαμε. Στό δρόμο συναντοῦσαμε πολλά κουφάρια ἀπό τή ναυμαχία πού πάνω χτυποῦσε τό καράβι μας, και μέναμε ἐκπληκτοί ὑπολογίζοντας τό ἀνάστημά τους. Γιά μερικές μέρες πλέαμε μέ καλό καιρό, ὄστερα ὄμως φύσηξε βοριάς και ἔπιασε δυνατό κρύο πού πάγωσε ὄλοκληρη τή θάλασσα ὄχι μόνο στήν ἐπιφάνειά της ἀλλά και σέ βάθος ἴσαμε τριακόσιες ὄργιες, ἔτσι πού βγήκαμε ἀπό τό καράβι και τρέχαμε πάνω στόν πάγο.

Διαμονή
σέ σπηλιά
μέσα
στόν πάγο

Ἐπειδή ὄμως ὁ ἀέρας ἐπέμενε και δέν μπορούσαμε νά τόν ὑποφέρουμε, σοφιστήκαμε τό παρακάτω, πού πρότεινε ὁ Σκίνθαρος· σκάψαμε στό παγωμένο νερό μία μεγάλη σπηλιά και μείναμε σ' αὐτήν τριάντα μέρες καίγοντας φωτιά και τρώγοντας ψάρια πού βρίσκαμε σπάζοντας τόν πάγο. Ἐπειδή ὄμως τά τρόφιμα ἀρχισαν νά τελειῶνουν, βγήκαμε και ξεκολλήσαμε τό πλοῖο ἀπό αὐτόν, κάναμε πανιά

καί γλιστρούσαμε σάν νά ἀρμενίζαμε ἤσυχα καί μαλακά πάνω του. Τήν πέμπτη μέρα ὁ καιρός εἶχε ἀρχίσει νά ζεσταίνει, ὁ πάγος νά λιώνει καί ὄλα νά ξαναγίνονται νερό.

Περίληψη Κεφ. 3-47. *Οἱ ταξιδιωῶτες περνοῦν ἀπό τήν Τυροχώρα, ἕνα νησί ἀπό γάλα ὅπου βασιλεύει ἡ Τυρώ καί λατρεύουν τή Γαλάτεια (B,3), ἀπό τή Φελλοχώρα, πού τήν κατοικοῦν οἱ Φελλοπόδαροι, ἄνθρωποι μέ ποδάρια ἀπό φελλούς πού τρέχουν πάνω στή θάλασσα χωρίς νά βουλιάζουν (B,4), καί ἀπό τή νήσο τῶν Μακάρων· ἐκεῖ ὁ Λουκιανός συναντᾷ τούς πιό σημαντικούς ἀπό τούς ποιητές, τούς φιλοσόφους, τούς ἥρωες, τούς στρατηγούς κτλ. Ὅταν συμπληρώνεται ὁ καιρός τῆς διαμονῆς του καί πρέπει νά φύγουν, ὁ Λουκιανός μαθαίνει ἀπό τό Ραδάμανθη τίς νέες περιπέτειες καί τά νέα βάσανα πού τούς περιμένουν (B,25-29). Τά πρῶτα νησιά πού παραπλέουν εἶναι τά νησιά τῶν ἀσεβῶν, ἀποβιβάζονται μάλιστα σέ ἕνα, ὅπου βλέπουν τά μαρτύρια τῶν κολασμένων (B,30-31). Ὑστερα τό ταξίδι συνεχίζεται καί περνοῦν ἀπό τή νήσο τῶν ὄνειρων (B,32-35), τέλος ἀποβιβάζονται στή γνωστή ὀμηρική Ὠγγυία, ὅπου τούς ὑποδέχεται καί τούς φιλοξενεῖ ἡ Καλυψώ. (B,35-36). Νέες περιπέτειες στή θάλασσα μέ τούς Κολοκυνθοπειρατές, τούς Καρωναῦτες, τούς Δελφινόπορους (B,37-40). Ἐμφανίζονται σημεῖα καί τέρατα καί στούς ἴδιους καί στό καράβι. (B,40-43). Τέλος φτάνουν σέ μιά ἡπειρο πού βρισκόταν στόν ἀντίποδα τῆς «οἰκουμένης» (B,44-46). Ὁ συγγραφέας ὑπόσχεται νά γράψει τίς περιπέτειες στή νέα ἡπειρο, ὅπου ἀποβιβάστηκαν, στά ὑπόλοιπα βιβλία (B,47).*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Κτησίας*: γιατρός από την Κνίδα, πού άκμασε στό δεύτερο μισό του 5ου αιώνα και στίς άρχές του 4ου. Άγνωστο πώς, βρέθηκε αϊχμάλωτος στήν Περσία και έκει έμεινε δεκαεφτά χρόνια. Έγραψε ιστορικά έργα γεμάτα μύθους και άνακριβείες.

2. *Ίαμβούλος*: συγγραφέας πού έζησε πιθανόν κατά τό 2ο αϊ. π.Χ. Είχε γράψει ένα ταξιδιωτικό μυθιστόρημα για μία άγνωστη χώρα.

3. Στόν Όμηρο, πού είναι ό άρχαιότερος ποιητής μας, βρίσκουμε τίς ρίζες και την άρχή πολλών πραγμάτων και καταστάσεων. Έδω ό Λουκιανός μέ διακριτικότητα θεωρεί άρχηγό αυτών των φανταστικών άφηγήσεων τόν όμηρικό Όδυσσέα και όχι τόν Όμηρο· και ύπονοεί όσα ό Όδυσσέας άφηγείται στή χώρα των Φαιάκων για τίς περιπέτειές του κατά την έπιστροφή από την Τροία μέ τούς Κίκονες, τούς Λωτοφάγους, τόν Κύκλωπα, τόν Αϊολο, τούς Λαιστρυγόνες, την Κίρκη, τίς Σειρήνες, τή Σκύλα και τή Χάρυβδη. Τίς άφηγήσεις αυτές, γνωστές ως «Άλκινού άπόλόγοι» (Όδύσεια, ραψωδίες 1-μ), τίς είχε έπισημάνει ως χαρακτηριστικό δείγμα ψευτικών διηγήσεων ήδη ό Πλάτων στήν «Πολιτεία» του.

4. Οί Έράκλειες Στήλες, τό σημερινό Γιβραλτάρ, ήταν τό δυτικό όριο του άρχαίου γνωστού κόσμου, της άρχαίας «Οίκουμένης», πού την περιέβαλε σάν ποτάμι ό «Όκεανός».

5. Ό δυτικός όκεανός είναι ό Άτλαντικός, έξω από τό Γιβραλτάρ. Άξίζει νά προσέξουμε τή σύμπτωση πώς τό σημείο του ξεκι-

νήματος του Λουκιανού για τό φανταστικό του ταξίδι είναι τό ίδιο μ' εκείνο, άπό όπου ξεκίνησαν οι θαλασσοπόροι τής 'Αναγέννησης για τίς έξερευνήσεις τους.

6. 'Ο συγγραφέας ώς αίτία και σκοπό του ταξιδιού του προβάλλει μέ έλαφριά παραλλαγή τούς συνηθισμένους λόγους για τούς όποιους ταξίδευαν οι άρχαίοι, δηλ. νά γνωρίζουν καινούρια πράγματα. Θυμηθείτε τό γνωστό στίχο τής 'Οδύσσειας για τόν πολύτροπο 'Οδυσσεά (...καί πολλών ανθρώπων είδε χῶρες κι έμαθε γνῶμες...) και όσα διηγείται ό 'Ηρόδοτος (1,29) για τό ταξίδι του Σόλωνα στην αύλή του Κροίσου. Για τούς ίδιους λόγους ταξιδεύει και ό ήρωας του 'Αντωνίου Διογένη (βλ. σημ. 15).

7. 'Όσο μπορούμε νά κρίνουμε άπό περιλήψεις πού μᾶς έχουν σωθει άπό τό έργο του 'Ιαμβούλου, φαίνεται πώς στά κεφ. 5 και 6 ό Λουκιανός παρωδούσε αντίστοιχα τμήματα άπό τό έργο εκείνου· αυτό φαίνεται πίο πολύ στίς έτοιμασίες του ταξιδιού, στίς πολλές μέρες πού διαρκεί ή άνεμοθύελλα (στόν 'Ιαμβούλο διαρκούσε τέσσερις μήνες), στό νησί, όπου φτάνουν.

8. Οι άριθμοί πού δίνει ό Λουκιανός θέλουν νά προσδώσουν άληθοφάνεια στη φανταστική αφήγησή του.

9. 'Η έπιλογή τών φίλων και τό ξεκίνημα για έξερεύνηση μᾶς θυμίζουν τήν 'Οδύσεια (ι, 88-).

10. Τό άρχαίο στάδιο ώς μονάδα μήκους άντιστοιχεί μέ 185 περίπου μέτρα.

11. 'Από τήν έπιγραφή πού αναφέρει εδώ ό συγγραφέας γίνεται φανερό πώς τό νησί, όπου έφτασαν, τό θεωρεί ότι είναι ή 'Ινδία, γιατί σύμφωνα μέ μία παράδοση ό 'Ηρακλής και ό Διόνυσος κάποτε είχάν βασιλέψει εκεί. 'Η έπιθυμία τών 'Ελλήνων νά γνωρίσουν και νά έξερευνήσουν τήν 'Ινδία ήταν πολύ παλιά και σχετίστηκε μέ τό μύθο του Διονύσου, πού έφτασε ώς εκεί.

12. 'Εδώ ό Λουκιανός παρωδεί τόν 'Ηρόδοτο (4,82), πού αναφέρει ότι στη Σκυθία πάνω σ' ένα βράχο έδειχναν ένα ίχνος άπό τό πόδι του 'Ηρακλή περίπου ένα μέτρο.

13. 'Ο ύπνος στην παραλία και τό πρωινό ξεκίνημα θυμίζουν τόν ύπνο του 'Οδυσσεά και τών συντρόφων του σ' ένα νησί ύστερα άπό τήν περιπέτειά τους μέ τόν Κύκλωπα ('Οδ. 1,556-561).

14. 'Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά τό μαγικό άριθμό έπτά

πού άπαντᾶ ὄχι μόνο στίς λαϊκές διηγήσεις καί παραδόσεις ἀλλά καί στήν ἔντεχνη λογοτεχνία.

15. Ὁ Λουκιανός παραδεῖ ἕναν ἀκόμη συγγραφέα τέτοιων φανταστικῶν ἀφηγημάτων, τόν Ἀντώνιο Διογένη (1 αἰ. μ.Χ.), πού τό ἔργο του «Τά ὑπέρ Θεούλην ἀπιστα» εἶναι ὁ κύριος στόχος του. Ἀπό περίληψη πού μᾶς σῶθηκε τοῦ ἔργου τοῦ Ἀντωνίου γνωρίζουμε ὅτι ὁ ἥρωάς του φτάνει στή Σελήνη καί τήν ἐπισκέπτεται.

16. Ὁ Λουκιανός κοροϊδεύει μερικούς φιλοσόφους, ἰδιαίτερα τούς Πυθαγορείους καί τόν Ἀναξαγόρα, πού ὑποστήριζαν ὅτι ἡ Σελήνη κατοικεῖται.

17. Φυσικά πρόκειται γιά ἄστρα πού προβάλλουν τή νύχτα.

18. Τή θεά τῆς Γῆς, ὅταν τήν παρατηρεῖ κανεῖς ἀπό ψηλά, περιγράφει ὁ συγγραφέας πῶς διεξοδικά στόν «Ἰκαρομένιππο», ἕνα ἔργο πού ἔχει πολλές ὁμοιότητες μέ τήν «Ἀληθινή Ἱστορία».

19. Τόν Ἐνδυμίωνα, πού σύμφωνα μέ τήν ἑλληνική μυθολογία ἦταν πανέμορφος καί αἰώνια νέος ἀλλά καταδικασμένος σέ παντοτινό ὕπνο, τόν εἶχε ἐρωτευτεῖ ἡ Σελήνη. Ἡ ἄρπαγή του ἀπό τή Σελήνη καί ἡ ἐκεῖ βασιλεία του εἶναι ἐπινόηση τοῦ Λουκιανοῦ.

20. Ἡ ὑποδοχή τοῦ Λουκιανοῦ στή Σελήνη παραδεῖ τήν ἀντίστοιχη ὑποδοχή τοῦ ἥρωα τοῦ Ἰαμβούλου ἀπό τούς κατοίκους ἑνός νησιοῦ, ὅπου εἶχε ἀποβιβαστεῖ.

21. Ὁ γνωστός γιός τοῦ Ἥλιου πού κεραυνοβολήθηκε ἀπό τό Δία, γιατί εἶχε ὀδηγήσει ἐπικίνδυνα τό πατρικό του ἄρμα. Κι ἐδῶ ὁ Λουκιανός, ὅπως καί γιά τόν Ἐνδυμίωνα (βλ. σημ. 19), προσαρμόζει τό μῦθο στίς ἀνάγκες τοῦ ἔργου του.

22. Ὁ Λουκιανός, ὅπως καί γιά τή Σελήνη (βλ. σημ. 16), ἀναφέρεται στό ζήτημα πού εἶχαν θέσει μερικοί φιλόσοφοι, κυρίως στωικοί, ἂν κατοικεῖται ὁ Ἥλιος.

23. Ὁ τόνος τῆς ἀφήγησης ἐδῶ γίνεται ρεαλιστικός, ἀφοῦ ὁ κυριότερος λόγος πού ἐξωθοῦσε ἀνεκάθεν τούς Ἑλληνες στήν ἴδρυση ἀποικιῶν ἦταν ἡ φτώχεια.

24. Ἔτσι ὀνομάζει καί ὁ Ἀριστοτέλης τά μεγάλα φτερωτά μυρμήγκια. Ἐδῶ ὁ Λουκιανός τά μυρμήγκια αὐτά τά θέλει τόσο μέγала, πού οἱ κάτοικοι τοῦ Ἥλιου τά ἵππευαν σάν ἄλογα. (βλ. καί σημ. 32).

25. Μέ τόν ὑπερβολικό αὐτό ἀριθμό τῶν πολεμιστῶν τοῦ Ἐνδυ-

μίωνα ὁ συγγραφέας ἴσως θέλει νά κοροϊδέψει τούς ὑπερβολικούς ἀριθμούς στρατιωτικῶν δυνάμεων πού δίνουν μερικοί ἱστορικοί, ὅπως π.χ. ὁ Ἡρόδοτος (7,60) γιά τά στρατεύματα τοῦ Ξέρξη πού τά μέτρησε στό Δορίσκο (1.700.000 ἄνθρωποι!).

26. Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἴσως θυμᾶται καί παρωδεῖ τόν Ξενοφῶνα, πού στήν «Ἀνάβαση» (1,5,3) διηγεῖται ὅτι οἱ στρουθοκάμηλοι χρησιμοποιοῦν τά φτερά τους σάν πανιά, ὅταν τρέχουν.

27. Ὁ Λουκιανός συχνά, ἀφοῦ ἔχει διηγηθεῖ τοῦ κόσμου τίς τερατολογίες, ξαφνικά μέ ἓνα φυσικότατο τόνο παρουσιάζεται διστακτικός νά γράψει κάτι, γιά νά μή φανεῖ τάχα ὑπερβολικός. Φυσικά καί μέ τόν τρόπο αὐτό παρωδεῖ ὁμοία χωρία παλαιότερων συγγραφέων. Ἄλλα χωρία, ὅπου ὁ Λουκιανός ἀκολουθεῖ τή μέθοδο αὐτή, βρίσκουμε στά κεφάλαια 18 γιά τό πλῆθος τῶν Νεφελοκενταύρων, 25 γιά τά μάτια τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης, 40 γιά τά πλωτά νησιά.

28. Τά *λούπινα* (οἱ ἀρχαῖοι «θέρμοι») εἶναι εἶδος ὄσπριου, πού στή χώρα μας χρησιμοποιεῖται κυρίως γιά τροφή τῶν χοίρων. Ἡ λέξη ἐπανέρχεται ἀρκετές φορές στούς λόγους τοῦ Λουκιανοῦ, συνήθως ὅταν μιλά γιά τούς κυνικούς φιλοσόφους, πού πιθανόν νά τά ἔτρωγαν.

29. Στό σημεῖο αὐτό ὁ Λουκιανός θυμᾶται τή «Βατραχομουμαχία», ἓνα ἔργο πού παρωδεῖ τήν Ἰλιάδα, ἰδιαίτερα τούς στίχους 123-131 (ὄπλισμός τῶν ποντικῶν) καί 160-167 (ὄπλισμός τῶν βατράχων).

30. Στήν περιγραφή τῆς παράταξης τῶν δυνάμεων τῶν ἀντιπάλων παρωδεῖ τίς συνηθισμένες περιγραφές πού παραθέτουν οἱ ἱστορικοί πρὶν ἀπό μάχες (βλ. π.χ. Ξενοφῶν, Ἀνάβαση 1,8,4 – Θουκυδίδης 4,43,4, κτλ.).

31. Ἔτσι εἶναι περιτριγυρισμένος ἀπό τούς ἀρίστους του καί ὁ Κύρος στή μάχη στά Κούναξα (Ἀνάβαση 1,8,27).

32. Τά Μυρμηγκάλογα τά ἀναφέρει ὁ Λουκιανός καί στό κεφ. 12 (βλ. σημ. 24). Ἡ ἐδῶ περιγραφή τους δέν ἀφήνει ἀμφιβολία πῶς ὁ συγγραφέας κοροϊδεύει τόν Ἡρόδοτο πού ἀναφέρει (3,102) ὅτι στήν Ἰνδία ὑπάρχουν μυρμηγκία πού ζοῦν στήν ἔρημο καί «γίνονται μικρότερα ἀπό σκυλιά καί μεγαλύτερα ἀπό ἄλεπούδες». Τήν κοροϊδία τοῦ Ἀλικαρνασσεῖα ἱστορικοῦ τή συνεχίζει ὁ Λουκιανός καί

στόν τρόπο, μέ τόν οποῖο βάζει νά πολεμοῦν τά Μυρμηγκάλογα. Ὁ Ἡρόδοτος σέ κάποιο ἄλλο σημεῖο τῆς ἱστορίας του (5,111) μιλά γιά ἓνα ἄλογο πού πολεμοῦσε μέ τά μπροστινά του πόδια καί μέ τό στόμα.

33. *Ἀεροχορευτές*: ὁ «κόρδαξ» ἦταν ἓνας ἄσεμνος χορός τῆς ἀρχαίας κωμωδίας.

34. Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἴσως θυμᾶται τό τραῦμα τοῦ Φιλοκτήτη, ὅπως τό περιγράφει ὁ Σοφοκλῆς στήν ὁμώνυμη τραγωδία του.

35. Ἡ μολόχα ὄχι μόνο δέν εἶναι δηλητηριώδης ἀλλά ἀντίθετα εἶναι γνωστή γιά τίς θεραπευτικές τῆς ιδιότητες. Ἐδῶ πάλι ἔχουμε μιά χρήση τῆς μεθόδου τοῦ Λουκιανοῦ νά δίνει στά πράγματα ιδιότητες ἀντίθετες ἀπό τίς πραγματικές.

36. Μέ τό σύνθετο αὐτό ὁ συγγραφέας ὑπαινίσσεται τήν καταγωγή τῶν Κενταύρων πού, σύμφωνα μέ τήν πῖο γνωστή παράδοση, ἦταν παιδιά τῆς Νεφέλης καί τοῦ Ἴξιογα· μόνο πού οἱ Νεφελοκένταυροι τοῦ Λουκιανοῦ διαφέρουν ἀπό τοὺς κανονικοὺς Κενταύρους· ἦταν μισοί ἄνθρωποι καί μισοί φτερωτά ἄλογα (βλ. παρακάτω κεφ. 18).

37. *Τό Σαρπηδόνα*, γιό τοῦ Δία καί τῆς Εὐρώπης, τόν σκότωσε μπροστά στήν Τροία ὁ Πάτροκλος. Τότε ὁ Δίας ἔκανε αὐτό πού ἀναφέρεται ἐδῶ (Ἰλ. Π, 459).

38. Τό γνωστό χάλκινο ἄγαλμα τοῦ Χάρητα ἀπό τή Λίνδο τῆς Ρόδου, πού θεωροῦνταν ἓνα ἀπό τά ἑπτὰ θαύματα τῆς ἀρχαιότητος, δέν ὑπῆρχε ἤδη στήν ἐποχή τοῦ Λουκιανοῦ, ἀφοῦ εἶχε καταστραφεῖ ἀπό σεισμό κατ' ἄλλους πέντε χρόνια ἀμέσως ὕστερα ἀπό τό στήσιμό του (292-280 π.Χ.), δηλαδή στίς ἀρχές τοῦ 3ου αἰ., κατ' ἄλλους λίγο ἀργότερα.

39. Γιά τό ὅτι ὁ Λουκιανός ξαφνικά ἀποφεύγει ὀρισμένες ὑπερβολές ὕστερα μάλιστα ἀπό μεγαλύτερες ὑπερβολές, πού προηγήθηκαν γιά νά μή θεωρηθεῖ ἀπίστευτος, βλ. σημ. ἀρ. 27.

40. Ὁ γνωστός Τοξότης τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου πού παριστάνεται ὡς Κένταυρος πού κρατᾷ τόξο.

41. Τό χωρίο αὐτό θυμίζει ἀνάλογα τοῦ Θουκυδίδη. Οἱ Ἀθηναῖοι π.χ., λίγο πρὶν ξεσπάσει ὁ Πελοποννησιακός πόλεμος, συγκεντρώνονται δύο φορές στήν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου, γιά νά ἀποφασίσουν νά βοηθήσουν τοὺς Κερκυραίους (1,44)· ἐπίσης δύο φο-

ρές συγκεντρώνονται, για να αποφασίσουν και άμέσως έπειτα για να αλλάξουν την απόφαση τή σχετική με την τύχη των Μυτιληναίων (3,36,2).

42. Η διατύπωση τής συνθήκης και τών δρων της γίνεται με τή συνηθισμένη τυπική φρασεολογία, όπως τή διαβάζουμε στους διάφορους ιστορικούς τής αρχαιότητας αλλά και σε πολλές έπιγραφές. Γι' αυτό έδω δέν πρέπει να δοϋμε μιά συγκεκριμένη μίμηση ή παρωδία, αλλά γενικά χρησιμοποίηση τής έπίσημης φρασεολογίας τών συνθηκών.

43. Ποιός άλλος φόρος θά ήταν τόσο πολύτιμος για τον Ήλιο όσο ή δροσιά, για να μετριάσει τήν κάψα του; Κι ύστερα ξέρουμε πως ή δροσιά είναι προϊόν τής νύχτας, στην όποια κυριαρχεί ή Σελήνη.

44. Για τήν ευχέρεια του Λουκιανού να πλάθει λέξεις μιλήσαμε στην εισαγωγή. Έδω βλέπουμε πόσο ταιριαστή είναι ή έπιλογή τών όνομάτων και για τούς κατοίκους του Ήλιου και για τούς κατοίκους τής Σελήνης.

45. Έδκολα θυμόμαστε τήν Καλυψώ, πού θέλει να κρατήσει κοντά της τόν Ήρως και εκείνος αρνείται (1, 29-31).

46. Στην περιγραφή του παράδοξου τρόπου ζωής τών κατοίκων τής Σελήνης, όπως είδαμε και στην εισαγωγή, ο συγγραφέας επιμένει να παρουσιάζει αντίστροφα τήν τάξη τών πραγμάτων του δικού μας κόσμου. Ειδικότερα για τό ότι θεωρούν ώραίους τούς φαλακρούς, ίσως θυμάται ένα συγκεκριμένο σημείο από τήν ιστορία του Ήρως (4,23), στο όποιο ο πατέρας τής ιστορίας αναφέρει ένα Σκυθικό λαό, όπου δλοι, άρσενικοί και θηλυκοί, από τή γέννα τους, ήταν, λέει, φαλακροί!

47. Κομήτες· τά γνωστά άστρα «κομήτες» και κομήτες = αυτοί πού τρέφουν κόμη, οι «μακρυμάλληδες».

48. Ο συγγραφέας στην περιγραφή τής ζωής στη Σελήνη, αφού κοροϊδεψε τόν Ήρως με τήν αντίστροφη παρουσίαση πραγμάτων και καταστάσεων, έδω κοροϊδεύει τόν Κτησία πού τόν παρωδεί με τούς μονοδάκτυλους (Ο Κτησίας μιλούσε για όρισμένους ανθρώπους με όκτώ δάχτυλα), με τό λάχανο σαν ούρά (Ο Κτησίας είχε γράψει ότι οι Ίνδοι έχουν μιά ούρά πάνω στους γλουτούς, όπως τά σκυλιά), με τό μέλι πού τρέχει από τή μύτη τους (Ο Κτη-

σίας είχε πεί για τούς Ἰνδούς διτι εἶχαν μιά πηγὴ πού μέ τό νερό της ἔκαναν γάλα).

49. Σέ τέτοιες σοβαροφανεῖς ἀλλά οὐσιαστικά κοροϊδευτικές ἐξηγήσεις φυσικῶν φαινομένων ἀρέσκεται συχνά ὁ Λουκιανός.

50. Γιά ζῶα μέ τέτοια σακκούλα εἶχε κάνει λόγο ὁ Ἄριστοτέλης. Μιά τέτοια σακκούλα, ὅπως ξέρομε σήμερα, ἔχουν τά καγκουρώ.

51. Ὁ Λουκιανός, πού σέ πολλά ἔργα του μιλά γιά τή διάκριση τῶν ἀνθρώπων σέ πλούσιους καί φτωχοῦς, μεταφέρει αὐτή τήν ταξικὴ διαφορὰ καί στούς κατοίκους τῆς Σελήνης ἐπισημαίνοντάς την παραπάνω μέ τόν ἀποικισμό στήν Ἄφροδίτη, ἐδῶ μέ τή διαφορετικὴ ἐνδυμασία καί λίγο παρακάτω μέ τά πολλά ζευγάρια μάτια, πού ἔχουν παρακαταθήκη οἱ πλούσιοι. Τήν ἴδια διαφορὰ τονίζει καί γιά τούς κατοίκους τῆς Λυχνόπολης (κεφ. 29) μέ τά μικρά καί μεγάλα λυχνάρια.

52. Ὁ συγγραφέας παίρνει τό χαρακτηριστικό αὐτό ἀπό τό μῦθο τῆς Λάμιας, πού ὁ Δίας τῆς εἶχε δώσει τό χάρισμα νά βάζει καί νά βγάξει τά μάτια της, ὅποτε ἤθελε. Τό ἴδιο θέμα ἔχουμε καί στό μῦθο τῶν Γραιῶν, ἀδελφῶν τῶν Γοργόνων, πού τρεῖς αὐτές εἶχαν μόνο ἓνα μάτι καί ἓνα δόντι, πού τά χρησιμοποιοῦσαν μέ τή σειρά.

53. Λόγο γιά τεράστια αὐτιά ἔκαναν ἐπίσης ὁ Κτησίας καί ὁ Ἰαμβοῦλος.

54. Ὁ μαγικός καθρέφτης εἶναι ἓνα θέμα συνηθισμένο στά λαϊκά παραμῦθα.

55. Κοροϊδεύει τούς συγγραφεῖς ἐκείνους πού βεβαίωσαν πῶς προσωπικά εἶχαν δεῖ πράγματα ἀπίστευτα.

56. Προσποιετὴ ἀφέλεια τοῦ συγγραφέα πού εἰρωνεύεται ὄσους περιγράφουν τέτοια φανταστικά ταξίδια: μποροῦν νά ἀφηγοῦνται καί νά γράφουν ὅ,τι θέλουν, ἀφοῦ κανεὶς δέν πρόκειται νά πάει στά μέρη, ὅπου λένε διτι πῆγαν, γιά νά τούς ἐλέγξει.

57. Ἡ ἀναχώρηση τοῦ Λουκιανοῦ, τά δῶρα τοῦ Ἐνδυμίωνα, ἡ συνοδεία τῶν Ἰππόγυπων θυμίζουν ἀντίστοιχες σκηνές τοῦ Ὀδυσσέα στή χώρα τῶν Φαιάκων (Ὀδύσ. θ, 338-, θ, 438-, ι, 212-, ν, 66-κτλ.).

58. Γιά τά λούπινα βλ. κεφ. 14, σημ. ἀρ. 28.

59. Τό θαλασσινὸ κῆτος, πού θά ἐμφανιστεῖ παρακάτω (βλ. κεφ.

30 και έξης), θά αποτελέσει ένα από τά μεγαλύτερα επεισόδια τής «'Αληθινής 'Ιστορίας».

60. Καί οί σύντροφοι του 'Οδυσσέα είχαν δυσανεστηθεί πού δέν τούς είχε αφήσει νά βγούν στό νησί του 'Ηλιου ('Οδύσ. ν, 276-).

61. 'Η περιγραφή του 'Ηλιου ως χώρας ευφορης κτλ. άνήκει στις άντιστροφές τών πραγμάτων πού κάνει ο Λουκιανός.

62. *Λυχνόπολη*, μιά φανταστική πόλη, πού ο Λουκιανός ώστόσο επιμένει νά τήν τοποθετήσει μέ ακρίβεια ανάμεσα στις Πλειάδες και 'Υάδες. Οί Πλειάδες (= Πούλια) ήταν έφτά κόρες του 'Ατλαντα, πού ο Δίας τίς μεταμόρφωσε σέ άστρα και άποτελέσαν έναν από τούς πιό άρχαίους άστερισμούς γιά τούς 'Ελληνες. 'Η έμφάνισή τους σήμαινε τήν άρχή του θερουσ και ή δύση τους τήν άρχή του φθινοπώρου. Οί 'Υάδες ήταν άδελφές τών Πλειάδων πού και αυτές μεταμορφώθηκαν σέ έφτά άστρα στην άρχή του άστερισμού του Ταύρου· ή έμφάνισή τους μαζί μέ τόν 'Ηλιο προμήνυε βροχή.

63. 'Ο συγγραφέας περιγράφει τή ζωή σ' αυτή τή φανταστική πόλη σάν νά περιγράφει τή συνηθισμένη ζωή σέ μιά τυπική έλληνική πόλη· μόνο πού ή δραστηριότητα τών κατοίκων τής Λυχνόπολης εκδηλώνεται τή νύχτα (άλλη μιά άντιστροφή τών πραγμάτων πού έχουμε δει).

64. Παρωδει τήν 'Οδύσσεια και συγκεκριμένα τό σημείο εκείνο τής «'Νέκριας» (λ, 174-), όπου ο 'Οδυσσέας ρωτά και μαθαίνει από τή σκιά τής μάνας του τά όσα γίνονται στην 'Ιθάκη.

65. Φανταστική πόλη, δημιούργημα του μεγάλου κωμικού ποιητή 'Αριστοφάνη. 'Ο Λουκιανός τή θυμάται, γιά νά τιμήσει τό μεγάλο κωμικό, όπως δείχνει και ή συνέχεια του λόγου του. Προσθέτει ώστόσο και δυό όνόματα ταιριαστά γιά τήν πολιτεία αυτή τών πουλιών, τόν Κόρωνο, πού έχει σχέση μέ τήν κουρούνα, και τόν Κοττυφίωνα, όπου εύκολα διακρίνουμε τό κοτσύφι.

66. Προσέξτε τή χαρά μέ τήν όποία κλείνει μιά μεγάλη ένότητα, δηλαδή τίς περιπέτειες στη Σελήνη (κεφ. 11-27), και τή μελαγχολική διάθεση, μέ τήν όποία αρχίζει τήν επόμενη, τίς περιπέτειες στην κοιλιά του κήτους (κεφ. Α, 30-42 και Β, 1-2).

67. 'Από τά σωζόμενα έργα τής άρχαίας γραμματείας μας τό μόνο κάπως παράλληλο πού μπορούμε νά θυμηθούμε γιά τό πλοίο του Λουκιανού, πού τό καταπίνει τό κήτος, είναι τό επεισόδιο τής

Χάρυβδης στήν Ὀδύσσεια (μ, 431). Τή βιβλική περιπέτεια τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ μέ τό κήτος ὁ Λουκιανός μᾶλλον τήν ἀγνοοῦσε. Μιά μακρινή θεματική ὁμοιότητα μπορούμε νά βροῦμε ἀνάμεσα στό κήτος τοῦ Λουκιανοῦ καί στό ὑποβρύχιο «Ναυτίλος» τοῦ Ἰουλίου Βέρν στό ἔργο του «Εἴκοσι χιλιάδες λεῦγες κάτω ἀπό τή θάλασσα», ὅπου ὁ γάλλος μυθιστοριογράφος παραλλάζει τό θέμα σύμφωνα μέ τίς δικές του ἀνάγκες ἀντικαθιστώντας τό κήτος μέ τό ὑποβρύχιο.

68. Καί στήν Ὀδύσσεια ὁ Ὀδυσσεύς ξεκινᾶ νά ἐρευνήσῃ τό νησί ἀλλά μόνος.

69. Ἡ γνωστή ἑλληνική φιλοξενία ἔχει τίς ρίζες της στά πολύ παλιά χρόνια. Στό σημεῖο αὐτό ὁ συγγραφέας θυμᾶται γιά μιᾶ ἀκόμη φορά τήν Ὀδύσσεια, ὅπου τέτοιες σκηνές φιλοξενίας ξαναγυρνοῦν κάθε τόσο (βλ. α, 123-4, γ, 69, δ, 60 κτλ.).

70. Στό κεφάλαιο αὐτό ὁ Λουκιανός μέ τούς Ταριχᾶνες (= οἱ Παστοί, ἀπό τό ταριχεύω – παστῶνω), τούς Καρκινόχειρες (= Καβουροχέρηδες, καρκίνος=κάβουρας), τούς Θυννοκέφαλους (= Τονοκέφαλοι, θύννος=τόνος) μιμῆται τούς κωμικούς ποιητές, ἰδιαίτερα τόν Ἀριστοφάνη.

71. Σύνθετο δυσκολονόητο. Ὡς πρῶτο συνθετικό ἔχουμε τό ὄνομα «Τρίτων», τή θαλάσσια θεότητα τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, πού στό πάνω μέρος ἔμοιαζε μέ τούς ἄλλους θαλασσινοὺς θεοὺς, ἐνῶ ἀπό τά λαγόνια καί κάτω τελείωνε σέ οὐρά ψαριοῦ· ὡς δεῦτερο συνθετικό ἔχουμε τή λέξη «μένδης» πού, ὅπως παραδίδει ὁ Ἡρόδοτος (2,46), ἔτσι ὀνόμαζαν οἱ Αἰγύπτιοι τόν τράγο καί τόν Πάνα. Ἐπομένως σύμφωνα μέ τά συνθετικά θά ἔπρεπε νά μεταφράσουμε τή λέξη «Τραγοτρίτωνες» ἢ «Παντρίτωνες».

72. Παγουρίδες = Καβουρόπουλα (ὁ πάγουρος= εἶδος καβουριοῦ). Ψηττόποδες = Γλωσσοπόδαροι (ψηττα= τό ψάρι γλώσσα).

73. Ὁ νέος πόλεμος εἶναι μιᾶ ἀκόμη παρωδία παρόμοιων ιστορικῶν ἀφηγήσεων. Ἰδιαίτερα γιά τήν αἰτία τοῦ πολέμου θυμᾶται τό Θουκυδίδη πού προσπαθεῖ μέ ἀκρίβεια νά καθορίσῃ τά αἷτια καί τίς ἀφορμές τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (βλ. πχ. 1,99,1, κτλ.).

74. Ὄνομα πού δέ μαρτυρεῖται ἀπό ἄλλες πηγές· σχετίζεται μέ τή λέξη σκινθός = βουτηχτής, κολυμβητής.

75. Παμπάλαια πολεμική ταχτική, γνωστή από τὰ χρόνια του Ὀμήρου.

76. Ἐδῶ ὁ Λουκιανὸς κάνει ἓνα μικρὸ λάθος στὸ συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν ἀνδρῶν του, πού πρέπει νὰ ἦταν πενήντα δύο καὶ ὄχι πενήντα. Ξεκίνησαν πενήντα δύο – πενήντα σύντροφοι, ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ Λουκιανός (κεφ. Α, 5) – ἔχασαν δύο συντρόφους (κεφ. Α, 8), βρῆκαν ἄλλους δύο στὸ κῆτος (κεφ. Α, 33). Ἄρα σύνολο πενήντα δύο. Δέν μπορούμε νὰ ποῦμε μὲ βεβαιότητα ἂν τὸ λάθος εἶναι σκόπιμο, γιὰ νὰ παρωδησεῖ, μιά φορά ἀκόμη, τέτοιες παραδρομές ἱστορικῶν, ἢ δική του ἀβλεψία.

77. *Μέ τόν «Παλαμίδα»* (πηλαμύς = ἡ παλαμίδα).

78. Ἐνα ἀκόμη παράδειγμα τῆς προσπάθειας τοῦ Λουκιανοῦ νὰ δειχτεῖ σοβαροφανής καὶ ἀκριβολόγος· θέλει νὰ προσδιορίσει μὲ κάθε δυνατὴ λεπτομέρεια μιά χρονικὴ στιγμή σὲ μιά τελειῶς φανταστικὴ περιπέτεια. Φυσικὰ πάλι ἡ παρωδία παρόμοιων προσπαθειῶν ἱστορικῶν συγγραφέων εἶναι ὀλοφάνερη.

Ἡ παρωδία στὸ ἀρχαῖο κείμενο εἶναι πιὸ ἐκδηλη καθὼς ὁ Λουκιανὸς χρησιμοποιεῖ δύο φορές τὴ λέξη «ἀνοιξη» μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀνοιγματος καὶ ὄχι μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους, ὅπως τὴ χρησιμοποιοῦν σὲ παρόμοιες περιπτώσεις οἱ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς.

79. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει (2, 156), μὲ μεγάλη ὠστόσο ἐπιφύλαξη, ἓνα νησί γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ ἔλεγον ὅτι ἦταν πλωτὸ μέσα σὲ μιά μεγάλη λίμνη. Τὸ νησί αὐτὸ εἶχε σχέση μὲ τὴ Λητώ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ δική μας Δήλος, πού, σύμφωνα μὲ τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία, ἔπλεε ὡς τὴ στιγμή, ὅπου πάνω της γέννησε ἡ Λητώ τὸν Ἀπόλλωνα.

80. Κοροϊδεύει ἓνα στίχο τῆς Ἰλιάδας (Ε 4) πού λέει ὅτι ἡ περικεφαλαία καὶ ἡ ἀσπίδα τοῦ Διομήδη ἔβγαζαν φωτιά: Κι ἄναβε ἀδάμαστη ἀπ' τὸ κράνος του φωτιά κι ἀπ' τὸ σκουτάρι. (Μετ. Καζαντζάκη – Κακριδῆ).

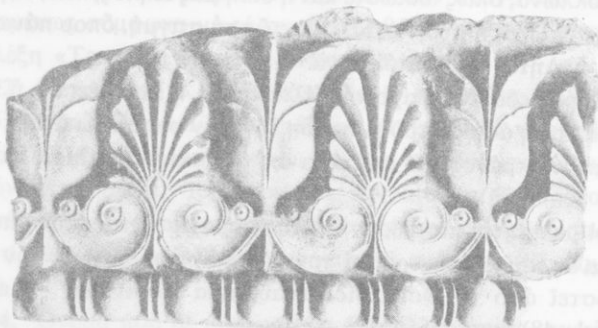
81. Οἱ μελετητὲς πιστεύουν ὅτι τὴ ναυμαχία αὐτή, στὴν ὁποία ὁ Λουκιανὸς καὶ οἱ σύντροφοί του δέν παίρνουν μέρος, τὴν ἔχει ἐμπνευστεῖ ἀπὸ τὸ Θουκυδίδη (ναυμαχία Κορινθίων - Κερκυραίων: 1, 48).

82. *Αἰολοκένταυρος* – ὁ Γοργοκένταυρος (ἀπὸ τὴ σημασία τοῦ

«αϊόλος» = γρήγορος καὶ ὄχι ποικίλος) καὶ *Θαλασσοπότης* – αὐτός πού πίνει θάλασσα.

83. Τό τμήμα τῆς «Ἀληθινῆς Ἱστορίας», πού χαρακτηρίζουμε ὡς «Μέρος δεύτερο» ἢ «Βιβλίο δεύτερο», πιστεύουμε ὅτι ὁ Λουκιανός τό διάβασε δημόσια μιά ἄλλη φορά καί ὄχι στή συνέχεια τοῦ πρώτου μέρους, γιατί ἄλλιῶς θά ἦταν πολύ κουραστικό. Ὁ Λουκιανός, πού συνήθως διάβαζε δημόσια τοὺς λόγους του, φρόντιζε αὐτοί νά εἶναι σύντομοι. Ἡ «Ἀληθινή Ἱστορία» μέ τά δυό μέρη της εἶναι ἀπό τά πιά ἑκτενή ἔργα του.

84. Θυμίζει τήν προσπάθεια τοῦ Ὀδυσσεά νά βγεῖ ἔξω ἀπό τή σπηλιά τοῦ Κύκλωπα. Βλ. καί παρακάτω τό φόβο μήπως μείνουν κλεισμένοι μέσα στήν κοιλιά τοῦ κήτους πού θυμίζει πάλι τόν ἀντίστοιχο φόβο τοῦ Ὀδυσσεά (Ὀδ. ι, 303) μήν πεθάνουν κλεισμένοι μέσα στή σπηλιά τοῦ Κύκλωπα.

Κόσμημα ἀπό θησαυρό τῶν Δελφῶν· τέλος βου αἰ. π.Χ.

ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ

«Ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος, ὁ παροικιῶδης μισάνθρωπος, σύμφωνα με πληροφορίες καὶ μὲς σάθηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, ἦταν γιὸς τοῦ Ἐχεκράτιδου ἀπὸ τὸ Δῆμο Κολοκίτῃ καὶ ἔζησε τὸν καιρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Πλούταρχος καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς τὸν ἀναφέρουν. Ὁ Νεάνθης ὁ Κοζακρὸς μάλιστα τοῦ 1ου π.Χ. αἰῶνα εἶχε γράψει τὴ βιογραφία του. Οἱ κωμωδιογράφοι ἐπίσης τὸν χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ κλάσουν ἀνάλογους τύπους· ὁ Φρόνητος τὸ Μισάνθρωπο, ὁ Ἀντιφάνης τὸν Τίμωνι, ὁ Μένανδρος τὸ Δυσκόλο.

Ὁ Πλούταρχος μὲς λέει ὅτι ὁ μόνος ἄνθρωπος τοῦ ὁ Τίμων ποτε ποτε σταντοῦσε, γιατί ἀπαίστησε καὶ αὐτὸς τὸν ἴδιον τρόπο ζωῆς, ἦταν ἓνας Ἀπῆμαντος. Κάποτε στὴ γαριτὴ πρὸς τὴν τῶν νεκρῶν ἔπαιζαν μαζί, διὰν ὁ Ἀπῆμαντος εἶπε: «Τίμων, πόσο ἀγαπᾷς τὸ συμπόσιό μας». «Θά ἦταν», ἀπάντησε ὁ Τίμων, «ἐάν ἴεν παραφρισκόσουν ἐσὺν». Μὲς λέει ἀκόμα ὁ Πλούταρχος ὅτι ὁ Τίμων παρουσιάστηκε εἰς τὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀνέβηκε στὸ βῆμα καὶ μωροστὰ στοὺς ἐκκληκτοὺς Ἀθηναῖους εἶπε: «ἔγω ἓνα οὐδέποτε καὶ ὑπάρχει σ' αὐτὸ μιά σικαία, ἀπ' ὅπου πολλοὶ ἔως τώρα κρεμάστηκαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀποφάσισα νὰ χρίσω, πρὶν κῶνω τὴ σικαία, θέλωρε νὰ τὸ ἀνακοινώσω, γιὰ νὰ σκεῖσουν νὰ κρεμαστοῦν ὅσοι ἀπὸ ἐσῶς θέλουν».

Πέθανε, λένε, ἀπὸ γάγγραινα, γιατί δὲ θέλησε νὰ δεχτεῖ γιατρὰ, καὶ πέθηκε κοντὰ στὴ θάλασσα στὸ ἀρῶμα ἀπὸ τὸν Πειριεῖα γιὰ τὸ Σούσο. Τὸ κῆμα ἔκανε τὸν τάφο του ἀπροσπέλαστο στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡ ἐπιτάφια ἐπιγραφή τοῦ ἀποδίδεται σ' αὐτὸν, λένε πὸς εἶναι γραμμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἀπῆμαντας μὲ κακομοιραμένη ζωὴ ἀναπαύομαι ἔδωκαίρε.

Τ' ἀγαπᾷ μου δὲν πρόκειται νὰ τὸ μάθετε καὶ νὰ πάτε στὸ διάβολο.

«επίλοος» – γρήγορος και όχι ποικίλος) και θαλασσοπόμος – αυτός που είναι θαλάσσιος.

83. Το κείμενο της «Αληθινής Ιστορίας», που χαρακτηρίζουμε ως «Μίμρος δεύτερος» ή «Βιβλίο δεύτερο», πιστεύουμε ότι ο Λουκιανός το διάβασε σθερότατα, αλλά παρά και όχι στη συνέχεια του πρώτου μέρους, γιατί άλλως θα ήταν πολύ κουραστικό. Ο Λουκιανός, που συνήθως διαβάζει σθερότατα τους λόγους του, φρόνιζε αυτό να είναι σύντομοι. Ή η «Αληθινή Ιστορία» με τα δύο μέρη της είναι από τα πιο άεστα έργα του.

84. Θαύμα την πρόταση που παρατηρούμε ότι είναι η μόνη που περιλαμβάνει τον τίτλο «ΜΙΜΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος, ὁ παροιμιώδης μισάνθρωπος, σύμφωνα μέ πληροφορίες πού μᾶς σώθηκαν ἀπό τήν ἀρχαιότητα, ἦταν γιός τοῦ Ἐχεκρατίδῃ ἀπό τό Δῆμο Κολυττό καί ἔζησε τόν καιρό τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Πλούταρχος καί ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς τόν ἀναφέρουν. Ὁ Νεάνθης ὁ Κυζικηνός μάλιστα τοῦ 3ου π.Χ. αἰώνα εἶχε γράψει τή βιογραφία του. Οἱ κωμωδιογράφοι ἐπίσης τόν χρησιμοποίησαν γιά νά πλάσουν ἀνάλογους τύπους· ὁ Φρύνιχος τό Μονότροπο, ὁ Ἀντιφάνης τόν Τίμωνα, ὁ Μένανδρος τό Δύσκολο.

Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέει ὅτι ὁ μόνος ἄνθρωπος πού ὁ Τίμων πότε πότε συναντοῦσε, γιατί ἀσπάστηκε καί αὐτός τόν ἴδιο τρόπο ζωῆς, ἦταν ἓνας Ἀπήμαντος. Κάποτε στή γιορτή πρὸς τιμῇ τῶν νεκρῶν ἔτρωγαν μαζί, ὅταν ὁ Ἀπήμαντος εἶπε· «Τίμων, πόσο ὠραῖο τό συμπόσιό μας». «Θά ἦταν», ἀπάντησε ὁ Τίμων, «εἰάν δέν παραβρισκόσουν ἐσύ». Μᾶς λέει ἀκόμα ὁ Πλούταρχος ὅτι ὁ Τίμων παρουσιάστηκε στήν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀνέβηκε στό βῆμα καί μπροστά στους ἐκκληκτους Ἀθηναίους εἶπε: «ἔχω ἓνα οἰκόπεδο καί ὑπάρχει σ' αὐτό μία συκιά, ἀπ' ὅπου πολλοί ἔως τώρα κρεμάστηκαν. Ἐπειδή λοιπόν ἀποφάσισα νά χτίσω, πρὶν κόψω τή συκιά, θέλησα νά τό ἀνακοινώσω, γιά νά σπεύσουν νά κρεμαστοῦν ὅσοι ἀπό ἐσᾶς θέλουν».

Πέθανε, λένε, ἀπό γάγγραινα, γιατί δέ θέλησε νά δεχτεῖ γιατρό, καί τάφηκε κοντά στή θάλασσα στό δρόμο ἀπό τόν Πειραιά γιά τό Σούνιο. Τό κύμα ἔκανε τόν τάφο του ἀπροσπέλαστο στους ἀνθρώπους καί ἡ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή πού ἀποδίδεται σ' αὐτόν, λένε πὼς εἶναι γραμμένη ἀπό τόν ἴδιο:

Ἀφήνοντας μία κακομοιριασμένη ζωῇ ἀναπαύομαι ἐδωπέρα.

Τ' ὄνομά μου δέν πρόκειται νά τό μάθετε καί νά πάτε στό διάβολο.

Ὁ Λουκιανὸς λοιπὸν εἶχε στή διάθεσή του τή σχετικὴ παράδοση. Μὲ τή φαντασία ὅμως καὶ τήν εὐρηματικότητά του ἔδωσε δική του πλοκή στό ἔργο.

Ἀκοῦμε ἀπό τὸ Λουκιανὸ ὅτι ὁ Τίμων ἐγινε μισάνθρωπος ἐξαιτίας τῆς ἀχαριστίας τῶν φίλων, πού τοῦ πῆραν τὰ λεφτά καὶ μετὰ τοῦ γύρισαν τήν πλάτη. Γι' αὐτὸ ἀποτραβήχτηκε σέ μιὰ ἐρημη ἄκρη στίς ὑπώρειες τοῦ Ὑμηττοῦ, ὅπου ἐξῆσε καλλιεργώντας τή γῆ. Πιο κάτω μᾶς παρουσιάζει τὸν Τίμονα νά ἀνακαλύπτει μέ τήν ἀξίνα του θησαυρό – δῶρο τῶν θεῶν – καὶ ἔτσι νά ἔχει τή δυνατὸτητα αὐτὴ τή φορά νά δώσει ἓνα γενναῖο μάθημα σέ δόλους ἐκείνους τοὺς κόλακες πού σπεύδουν, μόλις ἀντιλαμβάνονται τὰ πολλὰ του πλούτη. Αὐτὸ τὸ εὔρημα τοῦ Λουκιανοῦ, τὰ ξαναποκτημένα πλούτη, τοῦ ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά πεῖ διάφορες ἀλήθειες πάνω στὸν ἀνθρώπινο χαρακτήρα καὶ τίς ἀδυναμίες του. Νά χτυπήσει καὶ πάλι τοὺς ψευτορήτορες καὶ φιλοσόφους, τὰ παράσιτα καὶ τοὺς κόλακες, νά χλευάσει τή μικρότητα τῶν θεῶν. Ὁ Λουκιανὸς ὅπως ἴσως ἔχρησε χρεωστὰ πολλὰ στήν κωμωδία καὶ στό σημεῖο τοῦτο ὁ Πλούτος τοῦ Ἀριστοφάνη τοῦ ἔδωσε ιδέες.

Ὁ διάλογος αὐτός, πού θεωρήθηκε ἀπὸ ἱκανοὺς κριτικούς ὡς τὸ ἀριστούργημα τοῦ Λουκιανοῦ, ἀνήκει στήν πρώιμη σατιρικὴ περίοδο τοῦ συγγραφέα (162-166 μ.Χ.).

Καὶ στά νεώτερα χρόνια ἡ μορφή τοῦ Τίμονα, ὅπως ἀποδίδεται ἀπὸ τὸ Λουκιανό, εἶχε ἐπίδραση στοὺς θεατρικοὺς συγγραφεῖς. Ὁ Σαῖξπηρ ἔγραψε τὸν Τίμονα τὸν Ἀθηναῖο, ὁ Μολιέρους τὸ Μισάνθρωπό του.

Ἑρμῆς. Νόμισμα Φεβουῦ (362/360 π.Χ.)

ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ

Πρόσωπα: ΤΙΜΩΝ, ΖΕΥΣ, ΕΡΜΗΣ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΠΕΝΙΑ, ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ, ΦΙΛΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΕΑΣ, ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ, ΒΛΕΨΙΑΣ¹.

(Ὁ Τίμων σέ μιὰ ἐρημιὰ στίς ὑπώρειες τοῦ Ὑμηττοῦ, δυστυχῆς καί τομαροντυμένος, μέ κόπο ἀνεβοκατεβάζει τό δικέλλι του. Μιά στιγμή σταματᾷ καί κοιτώντας πρὸς τόν οὐρανὸ ὑψώνει προσευχὴ πού εἶναι μαζί καί διαμαρτυρία).

1. Δία, θεέ τῆς φιλίας, τῆς φιλοξενίας καί τῆς συντροφιάς, ἐφέστιε, ἀστράποχαρε, φύλακα τῶν ὄρκων, συννεφομαζώχτη, βαρύβροντε καί ὀπως ἀλλιῶς σέ ὀνομάζουν οἱ ἔκθαμβοι ποιητές, ὅταν προπάντων ἔχουν δυσκολίες μέ τά μέτρα. Σέ στολίζουν τότε μέ χίλια δυὸ ὀνόματα κι ἐσύ στηρίζεις τὴν ἀδυναμία τοῦ μέτρου καί γεφυρώνεις τό χάσμα τοῦ ρυθμοῦ. Ποῦ εἶναι λοιπόν ἡ ὀλόλαμπρη ἀστραπή σου, ποῦ ἡ βαριά βροντὴ καί ὁ φλογερός, ὁ ἀστραφτερός, ὁ τρομερός κεραυνός σου; Ὅλα αὐτὰ ἀποδείχθηκαν τώρα πιά ἀνοησίες, πέρα γιὰ πέρα φαντασίες τῶν ποιητῶν, ἡχηρές μονάχα λέξεις. Καί αὐτό τό φημισμένο καί μακροβόλο ὄπλο, πού ὀλη τὴν ὄρα τό ἔχεις στό χέρι, δέν μπορῶ νά καταλάβω πῶς ἔσβησε ὀότελα καί εἶναι τόσο ψυχρό, χωρὶς νά κρατᾷ οὔτε μιὰ σπύθα ὀργῆς γι' αὐτοῦς πού διαπράττουν ἀδικίες. 2. Ἔτσι λοιπόν πάει ὀποιος νά γίνε ἐπίορκος, περισσότερο θά φοβόταν ἕνα τρεμόσβηστο φιλίλι παρά τοῦ πανδαμάτορα κεραυνοῦ σου τὴ φλόγα. Μοιάζει νά τοῦς ἀπειλεῖς μ' ἕνα δαυλί πού δέ

φοβούνται ούτε τή φωτιά του ούτε τόν καπνό του και λογαριάζουν τούτο μόνο από τό χτύπημα, ότι θά βουτηχτούν μέσ στη μουντζούρα.

Γι' αυτό λοιπόν και ὁ Σαλμωνεύς² εἶχε τήν τόλμη νά σέ συναγωνιστεῖ στή βροντή. Καί δέν ἦταν ὀλότελα ἀποτυχημένος μπρός σ' ἕναν τόσο παγερό Δία ὁ φλογερός ἐκεῖνος κομπαστής. Γιατί ὄχι; Ἐφόσον κοιμάσαι σάν νά ἔχεις πιεῖ τό μανδραγόρα³ καί οὔτε τούς ἐπιποκοῦντες ἀκοῦς, οὔτε τούς ἀδικοῦντες ἐπιβλέπεις. Τσιμπλιάζεις, κλείνεις τά μάτια σέ ὅσα γίνονται τριγύρω σου καί δέν ἀκοῦς, ὅπως οἱ γέροι. 3. Ὅταν ἦσουν ἀκόμη νέος καί ὀξύθυμος καί ὀρμητικός, πολλά ἔκανες στούς ἀδικούς καί τούς σκληρούς καί ποτέ δέν εἶχες τότε συμμαχία μαζί τους. Ὁ κεραυνός σου ἦταν πάντοτε σέ δράση, ἡ αἰγίδα⁴ σου ἀπειλητική, ἡ βροντή σου ἔκανε πάταγο καί ἡ ἀστραπή σου ἐξακοντιζόταν ἀδιάκοπα, ὅπως σέ συμπλοκή. Οἱ σεισμοί σου σάν κόσκινο ἔσειαν τή γῆ, τό χιόνι ἔπεφτε σωρός καί πέτρα τό χαλάζι. Καί γιά νά σοῦ τά ξαναψάλω, ραγδαῖες οἱ βροχές, ἄγριες, κάθε σταγόνα σου ποτάμι. Γι' αὐτό μέσα σέ μιά στιγμή ἔγινε τέτοιος κατακλυσμός τόν καιρό τοῦ Δευκαλίωνα⁵, πού βούλιαξαν τά πάντα καί μόλις ἕνα κιβώτιο ἐξόκειλε στή Λιάκουρα καί σώθηκε κλείνοντας μέσα του μιά σπιθα ζωντανή ἀπό τό ἀνθρώπινο πνεῦμα, γιά νά γεννηθεῖ ἔπειτα κακία μεγαλύτερη.

4. Παίρνεις λοιπόν ἀπό τούς ἀνθρώπους τήν ἀμοιβή τῆς ὀκνηρίας σου. Κανεῖς δέ σοῦ προσφέρει πιά θυσίες, μήτε σέ στεφανώνει, παρά μόνο τυχαῖα στήν Ὀλυμπία⁶ χωρίς νά νομίζει καί αὐτός ὅτι κάνει κάτι ἀπαραίτητο, κρατάει μόνο μιά συνήθεια παλιά. Καί ὅπου νά' ναι θά σέ πετάξουν ἀπό τήν ἐξουσία καί θά σέ καταντήσουν σάν τόν Κρόνο⁷, ὃ θεέ γενναιοτάτε. Ἀφήνω πιά πόσες φορές ὡς τώρα ἔχουν κατακλέψει τό ναό σου. Ἄλλοι πάλι ἄπλωσαν τό χέρι τους ἀκόμα καί σ' ἐσένα τόν ἴδιο στήν Ὀλυμπία. Κι ἐσύ, ὁ ὑψιβρεμέτης⁸, βαρέθηκες νά ξεσηκώσεις τά σκυλιά ἢ τούς γειτόνους νά φωνάζεις νά τρέξουν γιά βοήθεια καί νά τούς πιάσουν τήν ὥρα πού ετοίμαζαν τά κλεμένα γιά φευγάλα. Μά ὁ δυνατός ἐσύ Γιγαντοφάγος⁹, ὁ νικητής τῶν Τιτάνων¹⁰, καθόσουν καί τούς ἄφηνες, νά σοῦ κόβουν τούς πλοκάμους¹¹, καί ἄς κρατοῦσες στό χέρι σου ἕναν κεραυνό δέκα πῆχες.

Πότε λοιπόν, θαυματουργέ, θά πάψεις τόσο νά τά παραβλέπεις ὅλα αὐτά; Καί πότε θά τιμωρήσεις τήν τόση ἀδικία; Πόσοι Φαέθοντες¹² ἢ Δευκαλίωνες πρέπει νά τιμωρηθοῦν γιά μιά ζωή ἔτσι ξεχειλισμένη ἀπό ἀλαζονεία; 5. Καί γιά νά ἀφήσω τά ξένα καί νά ῥθω στά δικά μου· πόσους

Ἄθηναίους δὲν ἐξύψωσα καὶ ἀπὸ πάμπωχους τοὺς ἔκαμα πλούσιους; Ὅλους πού εἶχαν ἀνάγκη τοὺς βοήθησα καὶ κυριολεκτικά σωροὺς τὰ πλούτη μου σκόρπισα, γιὰ νὰ εὐεργετῶ τοὺς φίλους. Καὶ τώρα πού μ' αὐτὴ μου τὴν τακτικὴ ἔγινα φτωχός, ὅλοι αὐτοὶ δέ μέ γνωρίζουν πιά, οὔτε γυρίζουν νὰ μέ κοιτάξουν, πού κάποτε ἔσκυβαν καὶ μέ προσκυνοῦσαν καὶ κρέμονταν ἀπὸ ἓνα μου νεῦμα. Μά, ἂν τύχει καὶ στό δρόμο μου συναντήσω κανέναν τους, μέ προσπερνοῦν, ὅπως μιά παλιά ἐπιτύμβια στήλη ριγμένη ἀπὸ τὸ χρόνο, χωρὶς κἀν νὰ τὴ διαβάσουν. Ἄλλοι πάλι, καὶ ἀπὸ μακριά μόλις μέ δοῦν, ἀλλάζουν δρόμο θεωρώντας με κακὸ συναπάντημα καὶ γρουσουζιά, ἐμένα πού στάθηκα πρὶν ἀπὸ λίγο σωτήρας καὶ εὐεργέτης τους. 6. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀπὸ τίς δυστυχίες μου ἀποτραβήχτηκα σ' αὐτὴν τὴν ἄκρη, φόρεσα προβιά καὶ σκάβω τὴ γῆ μέ μεροκάματο ἓνα τεσσάρι ὀβολούς¹³, φιλοσοφώντας μέ τὴν ἐρημίά καὶ τὸ δικέλλι μου. Ἐδῶ ἐπιτέλους τοῦτο τὸ κέρδος θαρρῶ πὼς θά ᾗχω, δέ θά βλέπω πιά πολλοὺς νὰ εὐτυχοῦν, χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν, γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ καταθλιπτικότερο.

Ἐπιτέλους λοιπὸν, γιέ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, πέταξε ἀπὸ πάνω σου αὐτόν τὸ βαθὺ καὶ γλυκὸ ὕπνο. Περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν Ἐπιμενίδη¹⁴ ἔχεις κοιμηθεῖ. Ξαναφούντωσε τὸν κεραυνὸ σου ἢ ἀναπῆ τον ἀπὸ τὴν Αἴτνα¹⁵, τράνεψε τὴ φλόγα του καὶ δεῖξε νεῦρο ἀνδρωμένου καὶ νεανικοῦ Δία, ἐκτός ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅσα οἱ Κρήτες διηγοῦνται¹⁶ γιὰ σένα καὶ τὴν ταφή σου ἐκεῖ.

(Ψηλά στὸν οὐρανὸ¹⁷ ὁ Δίας καὶ ὁ Ἑρμῆς κουβεντιάζουν κοιτάζοντας τὸν Τίμωνα).

ZEYΣ

7. Ποιὸς εἶναι αὐτός, Ἑρμῆ, πού κραυγάζει ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ ἐκεῖ στοῦ Ὑμητοῦ τίς ὑπάρειες, καταλερωμένος, ἄλουστος καὶ ντυμένος προβιά; Εἶναι σκυμμένος θαρρῶ καὶ σκάβει. Φλύαρος ἄνθρωπος καὶ θρασύς. Σίγουρα φιλόσοφος εἶναι¹⁸, ἀλλιῶς δέ θά μᾶς περιέλουζε μέ τέτοια λόγια ἀσέβειας.

ΕΡΜΗΣ

Τί λές, πατέρα; Ἄγνοεῖς τὸν Τίμωνα, τὸ γιὸ τοῦ Ἐχεκρατίδη ἀπὸ τὸν Κολλυτὸ¹⁹; Εἶναι αὐτός πού πολλές φορές μᾶς τραπέζωσε μέ τέλειες θυ-

σίες, εκατόμβες δλόκληρες, ὁ νεόπλουτος, πού στό σπίτι του πάντα γιορτάζαμε λαμπρά τὰ Διάσια²⁰.

ZEYΣ

Ἄλιμονο, τί ἀλλαγὴ! Ἐκεῖνος ὁ ὄραϊος, ὁ πλούσιος, πού εἶχε τόσους φίλους γύρω του; Καί πῶς κατάντησε ἔτσι βρώμικος, ἄθλιος, σκαφτιάς καί μεροκαματιάρης, ὅπως φαίνεται, πού χτυπάει τόσο βαριά τό δικέλλι;

ΕΡΜΗΣ

8. Θά ἔλεγε κανείς ὅτι ἡ καλοσύνη του τόν κατέστρεψε καί ἡ φιλοanthropία καί ἡ συμπόνια γιά ὄλους πού ἔχουν ἀνάγκη. Στήν πραγματικότητα ὁμως ἡ ἀμυαλιά, ἡ κουταμάρα καί ἡ ἔλλειψη κρίσης νά διαλέγει τούς φίλους. Δέν καταλάβαινε ὅτι ἔκανε χάρες σέ κοράκια καί λύκους. Ἄντιθετα, ἐνῶ τόσοι γύπες²¹ τοῦ κατέτρωγαν τό συκῶτι, ὁ δυστυχησμένος αὐτός τούς νόμιζε φίλους καί συντρόφους πού ὅ,τι καταβρόχθιζαν τό χαίρονταν μόνο ἀπό ἀγάπη γι' αὐτόν. Κι ἐκεῖνοι, ἀφοῦ τόν ξεκοκάλισαν καί τόν τραγάνισαν καί ἀφοῦ ρούφηξαν προσεκτικά καί τό μεδούλι του ἀκόμη, ἂν τυχόν καθόλου ἀπέμεινε, ἔφυγαν καί τόν ἄφησαν ξερρό, μέ κομμένες τίς ρίζες. Οὔτε τόν γνῶριζαν πιά, οὔτε γυροῦσαν νά τόν δοῦν, πού σέ εἶδα πού σέ ξέρω; Οὔτε τόν βοηθοῦσαν, οὔτε τοῦ πρόσφεραν κάτι καί αὐτοί μέ τή σειρά τους. Γι' αὐτό σκαφτιάς καί τομαροντυμένος, ὅπως βλέπεις, ἐγκατέλειψε ἀπό ντροπὴ τήν πόλη καί σκάβει τή γῆ μέ μεροκάματο, πικραμένος ἀπό τίς δυστυχίες, γιατί αὐτοί πού ἐξαιτίας του πλούτισαν, τόν προσπερνοῦν μέ ὑπεροψία καί οὔτε τ' ὄνομά του ξέρουν, ἂν τόν λένε Τίμωνα.

ZEYΣ

9. Ἄν εἶναι ἔτσι, δέν πρέπει νά ἀδιαφορήσουμε γι' αὐτόν τόν ἄνθρωπο καί νά τόν παραμελήσουμε, γιατί δικαιολογημένα ἦταν ἀγανακτισμένος μέ τή δυστυχία του. Ἄλλιῶς θά φερθοῦμε κι ἐμεῖς ὅπως ἐκεῖνοι οἱ καταραμένοι κόλακες, ἂν ξεχάσουμε ἕναν ἄνθρωπο πού ἔκαψε πάνω στοὺς βωμούς, γιά νά μᾶς τιμήσει, τόσα παχιά μεριά ἀπό βόδια καί γίδια²². Ἄκόμη ἔχω στά ρουθούνια μου τήν κνίσσα τους. Μέ τίς διαφορές ἀσχολίες μου ὁμως καί τίς φασαρίες πού κάνουν οἱ ἐπίορκοι, οἱ βιαστές καί οἱ ἀρπαγες, ἀλλά καί ἀπό τό φόβο τῶν ἱεροσύλων – εἶναι πολλοί καί δύσκολα μπορεῖς νά τοὺς προσέχεις καί δέ μᾶς ἀφήνουν οὔτε γιά λίγο τὰ μάτια

νά κλείσουμε – ἐδῶ καί πολύν καιρό οὔτε ματιὰ ἐριζα στήν Ἀττική. Προπάντων ἀπό τότε πού οἱ φιλόσοφοι καί οἱ καβγάδες τους πληθύναν²³. Μέ τίς λογομαχίες καί τίς φωνές τους, οὔτε τίς προσευχές εἶναι δυνατό νά ἀκούω. Γι' αὐτό λοιπόν πρέπει ἢ νά κάθομαι μέ βουλωμένα τά αὐτιά, ἢ νά ξεκουραθῶ ἀκούοντάς τους νά μιλοῦν μέ δυνατή φωνή γιά ἀρετή καί ἀσώματα καί ἀνοησίες²⁴. Ἔτσι ἔγινε καί παραμελήσαμε τοῦτον τόν ἄνθρωπο, πού γιά μᾶς δέ στάθηκε κακός.

10. Ὅμως, Ἑρμῆ, πάρε τόν Πλοῦτο²⁵ καί τρέξε κοντά του. Ὁ Πλοῦτος νά πάρει καί τό Θησαυρό μαζί του. Νά μείνουν καί οἱ δύο κοντά στόν Τίμωνα, νά μή φύγουν ἔτσι εὐκολα, ἀκόμη καί ἂν αὐτός ἀπό χρηστότητα πάλι τούς διώχνει ἀπό τό σπίτι.

Ὅσο γιά τούς κόλακες καί τήν ἀχαριστία πού τοῦ ἔδειξαν, θά τό ξανασκεφτῶ καί θά τοῦς τιμωρήσω, μόλις ἐπισκευάσω τόν κεραυνό. Εἶναι τσακισμένες καί στομωμένες δύο του ἀκτίνες, οἱ μεγαλύτερες, ἀπό τότε πού τίς ἐξακόντισα μέ δύναμη καταπάνω στό σοφιστή Ἀναξαγόρα²⁶, πού στίς συζητήσεις του προσπαθοῦσε νά πείσει πώς δέν εἴμαστε τίποτε ἐμεῖς οἱ θεοί. Μά ἐκεῖνον δέν τόν πέτυχα – γιατί ἀπλωσε ὁ Περικλῆς τό χέρι του καί τόν προστάτεψε – καί ὁ κεραυνός ἔπεσε πάνω στό Ἀνακεῖο²⁷, τό κατέστρεψε καί παραλίγο νά τσακιστεῖ καί ὁ ἴδιος πάνω στήν πέτρα. Ὡστόσο ἀρκετή τιμωρία στό μεταξύ θά εἶναι γι' αὐτούς νά βλέπουν τόν Τίμωνα πάμπλουτο.

ΕΡΜΗΣ

11. Πόσο σπουδαῖο πράγμα εἶναι νά βάζει κανεῖς τίς φωνές, νά γίνεται ἐνοχλητικός καί θρασύς. Εἶναι χρήσιμο αὐτό ὄχι μόνο στούς συνηγόρους, ἀλλά καί σ' αὐτούς πού κάνουν τήν προσευχή τους. Νά, ὁ Τίμων τώρα μέ τό νά βάλει τίς φωνές καί νά πει θαρραλέα στήν προσευχή του τίς ἀλήθειες ἀναγκάζοντας τό Δία νά στραφεῖ καί νά τόν κοιτάξει, ἀπό πάμπτωχος θά γίνει ἀμέσως πολύ πλούσιος. Ἄν ὁμως σκυμμένος ἔσκαβε χωρίς μιλιὰ, ἀκόμα θά ἔσκαβε παραμελημένος.

(Ὁ Πλοῦτος ἔρχεται μπροστά στό Δία).

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἄλλά ἐγώ, Δία, σ' αὐτόν δέν πρόκειται νά πάω.

ΖΕΥΣ

Γιατί, ἐξοχότατε Πλούτε, ἀφοῦ μάλιστα σέ πρόσταξα ἐγώ;

ΠΛΟΥΤΟΣ

12. Διότι, μά τό Δία, ὁ Τίμων μοῦ ἔκανε κακό, μέ σκορποῦσε καί μέ διαμοίραζε, μόλο πού ἤμιον πατρικός του φίλος. Καί μόνο πού δέν πῆρε στά χέρια του τό δικράνι νά μέ πετάξει ἔξω ἀπό τό σπίτι, ὅπως ἐκεῖνοι πού πετοῦν τή φωτιά ἀπό τά χέρια τους. Νά ξαναπάω λοιπόν, γιά νά μέ παραδώσει σέ παράσιτους καί κόλακες; Νά μέ στέλνεις, Δία, σ' ἐκεῖνους πού θά εὐχαριστηθοῦν μ' αὐτό τό δῶρο, πού θά μέ περιποιηθοῦν, ἐκεῖ ὅπου θά εἶμαι πολύτιμος καί περιπόθητος. Καί οἱ ἄλλοι οἱ ἀνόητοι ἄς μείνουν συντροφιά μέ τή φτώχεια πού τήν προτιμοῦν. Καί ἄς λάβουν ἀπ' αὐτήν τό τομάρι καί τό δικέλλι καί ἄς μένουν εὐχαριστημένοι μέ τούς τέσσερις ὀβολούς ἐκεῖνοι πού ἀνέμελα ἀφήνουν μέσα ἀπό τά χέρια τους δεκατάλαντα²⁸ δῶρα.

ΖΕΥΣ

13. Δέν πρόκειται πιά νά σοῦ κάνει κάτι τέτοιο ὁ Τίμων. Τόν ἔχει γιά καλά σωφρονίσει τό δικέλλι, ἐκτός καί ἂν ἔχει τόση ἀναισθησία στή μέση του, ὥστε τήν πενία ἀπό ἐσένα νά προτιμᾷ. Κι ἐσύ ὁμως μοῦ παραφαίνεσαι γκρινιάρης. Τώρα κατηγορεῖς τόν Τίμονα, γιατί σοῦ ἄνοιξε τίς πόρτες καί σέ ἄφηνε νά τριγυρνᾷς ἐλεύθερα, χωρίς νά σέ περιορίζει ἢ νά σέ ζηλεύει, ἐνῶ ἄλλοτε ἀγανακτοῦσες μέ τούς πλουσίους καί ἔλεγες ὅτι σέ σφιχτομανταλώνουν μέ σύρτες, μέ κλειδιά καί μέ λουκέτα, ὥστε δέ σοῦ ἦταν μπορετό οὔτε νά προβάλεις στό φῶς τοῦ ἡλίου. Αὐτά λοιπόν μοῦ κλαιγόσουν. Καί ἔλεγες ὅτι πνίγεσαι στό βαθύ σκοτάδι, γι' αὐτό μᾶς φαινόσουν ὠχρός²⁹ καί γεμάτος φροντίδες μέ λυγισμένα τά δάχτυλα ἀπό τή συνήθεια νά μετᾷς. Καί ἀπειλοῦσες ὅτι θά ἀποδράσεις ἀπ' αὐτούς, μόλις βρεῖς τήν εὐκαιρία. Γενικά ὅλη ἡ κατάσταση σοῦ φαινόταν ἀφόρητη, νά ζεῖς σάν παρθένα σ' ἓνα χάλκινο θάλαμο ἢ σιδερένιο, ὅπως ἡ Δανάη³⁰, μέ αὐστηρούς καί παμπόνηρους παιδαγωγούς, τόν Τόκο καί τό Λογαριασμό.

14. Ἐλεγες μάλιστα πῶς αὐτοί κάνουν παράλογα πράγματα λατρεύοντας σε. Δέν τολμοῦν νά σέ ἀπολαμβάνουν, ἐνῶ τούς εἶναι δυνατό. Δέν ἔχουν τήν ἐλευθερία νά χρησιμοποιοῦν αὐτό πού λατρεύουν, ἐνῶ εἶναι ἀφέντες του. Ἀντίθετα ἄγρυπνοι τό φρουροῦν μέ τά μάτια καρφωμένα στό λουκέτο καί στό σύρτη. Καί θεωροῦν ἀρκετή ἀπόλαυση ὄχι νά χαίρονται

οί ίδιοι, αλλά νά μή δίνουν τήν ευχαρίστηση σέ κανέναν, όπως ή σκύλα στό παχνί, πού ούτε ή ίδια μπορούσε νά φάει τό κριθάρι, ούτε όμως άφηνε τό πεινασμένο άλογο νά τό φάει. Καί άπό πάνω τούς κοροΐδευες πού τσιγκουνεύονταν καί σέ φρουρούσαν καί, τό πιό παράξενο, ζήλευαν τόν ίδιο τόν έαυτό τους, χωρίς νά υποψιάζονται ότι κάποιος καταραμένος δοϋλος του σπιτιου ή άνάξιος επιστάτης μπορεί νά γλιστρά κρυφά μέσα καί νά γλεντοκοπάει, αφήνοντας τό δυστυχή καί άσυγκίνητο άφέντη νά ξαγρυπνά για τούς τόκους μπροστά σέ μαυρισμένο καί μικρόστομο λυχναράκι μέ διवालό φιτίλι. Πώς λοιπόν δέν είσαι άδικος, παλιότερα αυτά νά τά κατακρίνεις καί τώρα νά κατηγορείς τόν Τιμόνα για τά αντίθετα;

ΠΛΟΥΤΟΣ

15. Κι όμως, αν θέλεις νά ψάξεις για τήν αλήθεια, θά δεις ότι δικαιολογημένα φέρομαι έτσι καί στις δύο περιπτώσεις. Του Τιμόνα αυτή ή μεγάλη σπατάλη εδλογα μπορεί νά θεωρηθεί άδιαφορία καί όχι συμπάθεια για μένα. Τους άλλους πάλι εκείνους πού μέ κρατούν κλειδωμένο στά σκοτεινά φροντίζοντας νά γίνω παχύτερος, καλοθρεμμένος καί υπέρογκος καί δέ μέ άγγίζουν ούτε μέ βγάζουν στό φως, μήν τυχόν μέ ιδεί κανένα μάτι, πάντοτε τούς νόμιζα άνόητους καί άδιάντροπους, γιατί χωρίς νά έχω κάνει κανένα κακό μέ αφήνουν νά σαπίζω κάτω άπό τόσες άλυσίδες. Καί δέν ξέρουν ότι ύστερα άπό λίγο θά φύγουν καί θά μέ εγκαταλείψουν σέ κάποιον άπό τούς τυχερούς. 16. Ούτε εκείνους λοιπόν επαινώ, ούτε όμως καί αυτούς³¹ πού είναι πολύ άπερίσκεπτοι μαζί μου· μά όσους θέλουν νά τηρήσουν τό μέτρο³², πράγμα πού είναι τό καλύτερο. Ούτε ά μέ αφήνουν έντελώς άθικτο, ούτε όμως νά μέ σκορπούν άνόητα.

17. Αυτό μέ κάνει κι έμένα νά άγανακτώ, γιατί μερικοί μέ κλωτσοδν μέ περιφρόνηση καί μέ καταβροχθίζουν καί μέ σπαταλοδν, ενώ άλλοι πάλι μου έχουν βάλει χειροπέδες σαν στιγματισμένο δραπέτη³³.

ΖΕΥΣ

18. Γιατί λοιπόν άγανακτείς μ' αυτούς, άφοδ καλά είναι τιμωρημένοι; Οί πρώτοι, όπως ό Τάνταλος³⁴, διψασμένοι, νηστικοί καί μέ στεγνό τό στόμα, χάσκουν μόνο μπροστά στό χρυσάφι καί οι άλλοι πάλι σαν τό Φινέα³⁵ πού οι Άρπυιες³⁶ τούς άρπάζουν τήν τροφή μέσα άπό τό λαρύγγι τους. Μά πήγαινε τώρα, καί θά βρεις τόν Τιμόνα πολύ πιό σωφρονισμένο.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Θά σταματήσει δηλαδή καμιά φορά εκείνος νά μέ σκορπᾶ ὄπως ἀπό ἕνα τρύπιο κοφίνι, προτοῦ καλά καλά τὸ γεμίσω, θαρρεῖς γιὰ νά προλάβει νά μὴν ξεχειλίσω καὶ τὸν κατακλύσω; Ἔτσι λοιπὸν μοῦ φαίνεται πὼς θά κουβαλῶ νερό στὸν πίθο τῶν Δαναῖδων³⁷ καὶ ἄδικα θά τὸ ἀδειάζω μέσα, γιατί δὲν ἔχει τὸ δοχεῖο πάτο, καὶ πρὶν γεμίσει, θά φεύγει ἀπὸ κάτω ὅσο θά χύνεται ἀπὸ πάνω. Τόσο πλατύτερο εἶναι τὸ ἄνοιγμα τοῦ πίθου στὸν πάτο καὶ τὸ ἀδειασμα γίνεται ἀνεμπόδιστα.

ΖΕΥΣ

19. Ἄν λοιπὸν δέ φράξει τοῦτο τὸ ἄνοιγμα καὶ μείνει γιὰ πάντα ἀνοιχτό, γρήγορα θά χυθεῖς ἐσὺ ἔξω κι ἐκεῖνος εὐκόλα θά ξαναβρεῖ τὸ τομᾶρι καὶ τὸ δικέλλι στὸν πάτο τοῦ πιθαριοῦ. Ἄλλὰ πηγαίνετε τώρα καὶ κάνετε τον πλούσιο. Κι ἐσύ, Ἑρμῆ, θυμήσου στὸ γυρισμὸ νά μᾶς φέρεις τοὺς Κύκλωπες ἀπὸ τὴν Αἴτνα, γιὰ νά ἀκονίσουν καὶ νά ἐπισκευάσουν τὸν κεραυνό, γιατί θά τὸν χρειαστοῦμε σέ λίγο μάλιστα ἀκονισμένο.

(Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Πλοῦτος ξεκινοῦν γιὰ τὴ γῆ).

ΕΡΜΗΣ

20. Νά πηγαίνουμε, Πλοῦτε. Τί εἶναι αὐτό; Κουτσαίνεις;³⁸ Δέν εἶχα προσέξει, εὐγενικέ μου ἄνθρωπε, πὼς δὲν ἦσουν μόνο τυφλός, μά καὶ κουτσός.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Δέ μοῦ συμβαίνει πάντα αὐτό, Ἑρμῆ, ἀλλὰ δταν σταλμένος ἀπὸ τὸ Δία φεύγω νά πάω σέ κάποιον, δέν ξέρω πῶς, εἶμαι ἀργοκίνητος καὶ κουτσός καὶ ἀπὸ τὰ δύο πόδια. Ἔτσι, δταν τὰ καταφέρνω νά φτάσω στὸ τέρμα, βρίσκω συχνὰ γερασμένο πιά ἐκεῖνον πού μέ περιμένει. Ὅποτε ὁμως πρέπει νά φύγω ἀπὸ κάποιον, θά μέ δεῖς πουλί, πὶο γρήγορο καὶ ἀπὸ τὰ δειρα. Δέν προλαβαίνει νά πέσει τὸ νῆμα³⁹ κι ἐγὼ ἀμέσως ἀνακηρύσσομαι νικητής. Ἐχω κιόλας διατρέξει τὸ στάδιο, χωρὶς νά μέ δοῦν καμιά φορά καὶ οἱ θεατές ἀκόμα.

ΕΡΜΗΣ

Δέν εἶναι ἀλήθεια αὐτά πού λές. Ἐγὼ χωρὶς ἀμφιβολία θά μπορούσα

νά σου ἀναφέρω πολλούς πού ὡς χθές δέν εἶχαν πεντάρα νά ἀγοράσουν σχοινί νά κρεμαστοῦν καί ξαφνικά σήμερα πλούσιοι καί μέ πολυτέλειες κάνουν τίς βόλτες τους πάνω σέ ἀμάξι μέ λευκά ἄλογα, ἄνθρωποι πού δέν εἶχαν οὔτε γάιδαρο ποτέ τους. Καί ὅμως τριγυροῦν ντυμένοι πορφυρά καί μέ χρυσά δαχτυλίδια στά χέρια. Καί οὔτε οἱ ἴδιοι, θαρρῶ, τό πιστεύουν πῶς δέν εἶναι ἓνα ὄνειρο τά πλούτη τους.

ΠΛΟΥΤΟΣ

21. Αὐτό, Ἐρμῆ, εἶναι ἄλλο. Σέ τούτη τήν περίπτωση δέ βαδίζω μέ τά δικά μου πόδια, οὔτε ὁ Δίας, μὰ ὁ Πλούτων⁴⁰ μέ στέλνει κοντά τους, γιατί καί αὐτός εἶναι πλουτοδότης⁴¹ καί γενναιοῦδωρος. Τό δείχνει ἄλλωστε καί μέ τό ὄνομά του. Ὅταν λοιπόν πρέπει νά πάω ἀπό τόν ἓναν ἄνθρωπο στόν ἄλλο, ἀφοῦ μέ βάλουν σέ διαθήκη καί τή σφραγίσουν προσεχτικά, μέ σηκώνουν ὄστερα καί μέ μεταφέρουν. Καί ὁ νεκρός κείτεται κάπου στά σκοτεινά τοῦ σπιτιοῦ, σκεπασμένος ὡς τά γόνατα μέ τό παλιό τό σεντόνι, λαχταριστός στίς γάτες, ἐνῶ ἐμένα μέ καρτεροῦν στήν ἀγορά μέ ἀνοιχτό τό στόμα ὅσοι στήριξαν ἐπάνω μου ἐλπίδες, ἔτσι ὅπως περιμένουν τή χελιδόνα τσιρίζοντας οἱ νεοσοί. 22. Καί ὅταν ἡ σφραγίδα ἀφαιρεθεῖ, κοπεῖ ἡ ταινία καί ἀνοίχτεῖ ἡ διαθήκη, ἀναγγέλλεται τότε ὁ καινούριος μου ἀφέντης⁴², κάποιος βέβαια συγγενής ἢ κόλακας ἢ ὑπηρετής. Ἐκεῖνος, ὅποιος καί ἂν εἶναι τέλος πάντων, μέ ἀρπάζει μέ τή διαθήκη καί τρέχει καί ἀλλάζει τ' ὄνομά του σέ Μεγακλῆ ἢ Μεγάβυζο ἢ Πρώταρχο ἀντί γιά Πυρρία ἢ Δρόμωνα ἢ Τίβειο⁴³. Κι ἐκείνους πού ἄδικα χάσκοντας ἐβλεπαν ὁ ἓνας τόν ἄλλον, τοὺς ἀφήνει σέ ἀληθινό πένθος, γιατί ἓνα τέτοιο ψάρι, ἐνῶ κατάπτε ὄχι λίγο ἀπό τό δόλωμα⁴⁴, τοὺς ξέφυγε μέσ' ἀπό τά δίχτυα.

23. Καί αὐτός ἀμέσως ὀρμαίει ἐπάνω μου, ἄνθρωπος ἀκαλαίσθητος καί νοθρός, πού ἀκόμη τρέμει τά δεσμά καί τεντώνει τό αὐτί του⁴⁵, ὅταν κάποιος περαστικός χτυπήσει τό μαστίγιό του ἀδιάφορα, καί προσκυνᾷ τό μύλο ὡς Ἀνάκτορο⁴⁶. Καταντάει πιά ἀνυπόφορος γιά τοὺς γύρω του: τοὺς ἐλεύθερους τοὺς προσβάλλει καί τοὺς ὁμόδουλους τοὺς μαστιγώνει, γιά νά διαπιστώνει, ἂν ἔχει καί αὐτός ἓνα τέτοιο δικαίωμα, ἔως ὅτου πέσει πάνω σέ καμιά παλιογυναίκα ἢ ἐπιθυμήσει νά θρῆψει ἵππους ἢ ὀάσει ἐμπιστοσύνη σέ κόλακες οἱ ὅποιοι ὀρκίζονται ὅτι εἶναι στ' ἀλήθεια πιο ὁμορφος ἀπό τό Νιρέα⁴⁷, ἀπό καλύτερη γενιά καί ἀπό τόν Κέκροπα ἢ τόν Κόδρο, πιο συνετός ἀπό τόν Ὅδυσσέα, πιο πλούσιος καί ἀπό δεκάξι μαζί

Κροίσους, καί σκορπίσει μέσα σέ μιά στιγμή, ὁ ἄθλιος, ὅσα ἔχουν συγκεντρωθεῖ σιγά σιγά μέ πολλές ἐπιπορεύσεις, ἀρπαγές καί πανουργίες.

ΕΡΜΗΣ

24. Ἔτσι πάνω κάτω πού τά λές εἶναι τά πράγματα. Ὅταν ὁμως βαδίζεις μόνος σου, πῶς, ἐνῶ εἶσαι τόσο τυφλός, βρίσκεις τό δρόμο; Ἡ πῶς διακρίνεις ἐκείνους στούς ὁποίους σέ στέλνει ὁ Δίας, γιατί ἔκρινε ὅτι ἀξίζουν νά εἶναι πλούσιοι;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί νομίζεις πῶς τούς βρίσκω; Μά τό Δία ὄχι, διότι δέ θά ἄφηνά ἕνα Ἄριστειδῆ γιά νά πάω στόν Ἰππόνικο ἢ τόν Καλλία⁴⁸ καί σέ πολλούς ἄλλους Ἀθηναίους, πού δέν ἀξίζουν πεντάρα.

ΕΡΜΗΣ

Μά ὅταν σέ στέλνουν, τί κάνεις;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Περιφέρομαι πάνω κάτω, τριγυρνώντας, ἕως ὅτου πέσω πάνω σέ ὁποιοδήποτε. Κι αὐτός πού θά μέ πετύχει πρῶτος, μέ ἀρπάζει, μέ κρατᾶ κοντά του καί δοξάζει ἐσένα, τόν Ἑρμῆ, γιά τήν ἀνέλπιστη τύχη⁴⁹.

ΕΡΜΗΣ

25. Ὡστε λοιπόν εἶναι γελασμένος ὁ Δίας πού νομίζει ὅτι ἐσύ σύμφωνα μέ τήν ἀπόφασή του πλουτίζεις ὅσους ἐκείνος θεωρεῖ ὅτι ἀξίζουν νά εἶναι πλούσιοι;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί πολύ δίκαια, καλέ μου, γιατί, ἐνῶ γνωρίζει πῶς εἶμαι τυφλός, μέ στέλνει νά ἀνακαλύψω ἕνα τόσο σπάνιο πράγμα⁵⁰, πρό πολλοῦ χαμένο ἀπό τή ζωή, πού οὔτε ὁ Λυγκεύς⁵¹ θά τό βρῖσκε εὐκολά, τόσο σκοτεινό καί μικρό πού εἶναι. Ἐπειδή λοιπόν οἱ καλοί εἶναι λίγοι καί κακοί οἱ πῶς πολλοί, πού τά πάντα κατέχουν στίς πόλεις, γι' αὐτό, ἐκεῖ πού τριγυρνῶ, εὐκολότερα πέφτω πάνω σέ τέτοιους ἀνθρώπους καί πιάνομαι στά δίχτυα τους.

ΕΡΜΗΣ

Ἐπειτα, όταν τούς ἐγκαταλείπεις, δέν ἔχεις δυσκολίες, ἀφοῦ δέν ξέρεις τό δρόμο;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Γίνομαι τότε ἀνοιχτομάτης καί γερός⁵², μά μόνο ὄσο εἶναι νά φύγω.

ΕΡΜΗΣ

26. Τώρα ἀπάντησέ μου καί σέ τοῦτο. Πῶς γίνεται νά σέ ἀγαποῦν τόσοι, ἐνῶ εἶσαι τυφλός – θά τό πῶ – καί ὠχρός καί βαρῦς⁵³ στά πόδια; Ὅποτε ὄλοι ἐσένα νά ποθοῦν καί, όταν σέ ἀποκτήσουν, νά λογαριάζουν τόν ἑαυτό τους εὐτυχισμένο, ἄν ὁμως ἀποτύχουν, νά μή θέλουν τή ζωή τους; Ξέρω γιά παράδειγμα πολλούς ἀπό αὐτούς τόσο ζετρελαμένους μαζί σου, πού ρίχτηκαν στή βαθύκολπη θάλασσα καί στούς ἀπόκρημνους βράχους, γιατί νόμιζαν πῶς τούς περιφρονεῖς, ἀφοῦ δέν τούς πρόσεχες διόλου. Ὅμως γνωρίζω καλά ὅτι κι ἐσύ θά ὁμολογήσεις, ἄν ἔχεις κάποια συνείδηση τῆς καταστάσεώς σου, πῶς εἶναι ἀνισόρροποι νά τρελαίνονται γιά ἕναν τέτοιο ἀγαπημένο.

ΠΛΟΥΤΟΣ

27. Νομίζεις ὅτι μέ βλέπουν ὅπως εἶμαι, χωλό ἢ τυφλό ἢ μέ ὄσα ἄλλα ἐλαττώματα ἔχω;

ΕΡΜΗΣ

Μά πῶς, Πλοῦτε; Ἐκτός ἄν ὄλοι αὐτοί εἶναι τυφλοί.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Δέν εἶναι τυφλοί, καλέ μου, μά ἡ ἄγνοια καί ἡ ἀπάτη, πού βασιλεύουν τώρα παντοῦ⁵⁴, δέν τούς ἀφήνουν νά δοῦν. Ὑστερα κι ἐγώ ὁ ἴδιος, γιά νά μὴν εἶμαι ὀλότελα ἄσχημος, τούς πλησιάζω μέ μιά μάσκα πολὺ ἀξιαγάπητη, χρυσοῦφαντη καί ἀδαμαντοστόλιστη, καί ντυμένος φανταχτερὰ ρούχα. Ἐκεῖνοι θαρροῦν πῶς βλέπουν τήν ἴδια τήν ὀμορφιά, ἐρωτεύονται καί, ἐάν δέ μέ κερδίσουν, καταστρέφονται. Ὅποτε, ἐάν κάποιος μέ ξεγύμνωσε καί μέ παρουσίαζε μπροστά τους, σίγουρα θά κατηγοροῦσαν τούς ἑαυτούς πῶς εἶναι κοντόφθαλμοι καί πῶς ἐρωτεύονται πράγματα ἀνέραστα καί ἄσχημα.

ΕΡΜΗΣ

28. Ὅμως γιατί, καί όταν πιά πλουτίσουν καί φορέσουν καί οἱ ἴδιοι τή μάσκα, ἐξακολουθοῦν νά ξεγελοῦνται καί, ἂν κανένας τούς ἀφαιρέσει τή μάσκα, θά προτιμοῦσαν νά χάσουν τό κεφάλι τους παρά αὐτήν; Δέν εἶναι βέβαια λογικό νά ἀγνοοῦν καί τότε ὅτι ἡ ὁμορφιά εἶναι ψεύτικη, ἀφοῦ τώρα τά πάντα τά βλέπουν ἀπό μέσα.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί σ' αὐτό, Ἑρμῆ, πολλά μέ βοηθοῦν.

ΕΡΜΗΣ

Ποιά;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ὅταν κάποιος μέ πρωτοσυναντήσει καί μοῦ ἀνοίξει τίς πόρτες του διάπλατες καί μέ δεχτεῖ στό σπίτι του, γλιστρά μαζί μου ἡ ξιπασία, ἡ ἀνοησία, ἡ καυχησιά, ἡ βλακεία, ἡ αὐθάδεια, ἡ ἀπάτη καί χίλια δυό. Λοιπόν μέ τήν ψυχή κυριευμένη ἀπ' αὐτά, θαυμάζει ὅσα δέν εἶναι γιά θαυμασμό καί ἐπιθυμεῖ ὅσα πρέπει νά ἀποφεύγει, κι ἐμένα, τόν πατέρα ὄλων αὐτῶν τῶν συμφορῶν πού ἔχουν τρυπώσει μέσα, μέ ἔχει σέ μεγάλη ὑπόληψη, γιατί μέ περικυκλώνουν αὐτά ὅλα. Καί θά προτιμοῦσε νά πάθει τό κάθε τι, παρά νά μέ χάσει.

ΕΡΜΗΣ

29. Δέν ξέρω, Πλουτέ, πῶς εἶσαι τόσο λεῖος καί γλιστερός καί δυσκολοκράτητος, ἔτοιμος νά διαφεύγεις. Πῶς δέν ἔχεις καμιά σταθερή λαβή, μά ξεγλιστράς, ὅπως τά χέλια καί τά φίδια, δέν τό καταλαβαίνω. Ἀπεναντίας ἡ Πενία εἶναι σάν τήν κόλλα καί εὐκολόπιαστη, μέ μύρια ἀγκίστρια σέ ὄλο της τό σῶμα, ἔτσι πού νά σκαλώνουν ἀμέσως ὅσοι τήν πλησιάζουν καί νά μήν μποροῦν εὐκολά νά ξεφύγουν. Μά μέσ στη φλυαρία μας μᾶς ξέφυγε κάτι τό σοβαρό.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ποιό πράγμα;

ΕΡΜΗΣ

Νά πάρουμε μαζί μας τό Θησαυρό, πού προπάντων χρειαζόμαστε.

ΠΛΟΥΤΟΣ

30. Ὅσο γι' αὐτό μὴν ἀνησυχεῖς. Πάντοτε, ὅταν ἀνεβαίνω σέ σᾶς, τὸν ἀφήνω στὴ γῆ καὶ τὸν ἐξορκίζω νὰ κλείσει τὴν πόρτα καὶ νὰ μείνει μέσα. Νὰ μὴν ἀνοίξει σέ κανέναν, ἂν δὲν ἀκούσει τὴ φωνή μου.

ΕΡΜΗΣ

Λοιπὸν πατοῦμε πιά στὴν Ἄττική. Πιάσε με ἀπὸ τὴ χλαμύδα⁵⁵ καὶ ἀκολούθα με, ὥσπου νὰ φτάσω στὸ κτῆμα.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καλὰ κάνεις, Ἐρμῆ, πού μέ κρατᾶς καὶ μέ ὀδηγεῖς, γιατί, ἂν μέ ἐγκαταλείψεις, ἐκεῖ πού τριγυρίζω, ἴσως πέσω πάνω σέ κανέναν Ὑπέρβολο⁵⁶ ἢ Κλέωνα⁵⁷. Ἄλλὰ τί θόρυβος εἶναι αὐτός; Θαρρεῖς καὶ χτυπάει σίδερο πάνω σέ πέτρα.

ΕΡΜΗΣ

31. Αὐτός ὁ Τίμων σκάβει ἐδῶ κοντὰ ἓνα ὀρεινὸ χωραφάκι καὶ κακοτράχαλο. Μπά, μπά, καὶ ἡ Πενία εἶναι ἐκεῖ καὶ ὁ Κόπος, ἡ Καρτερία καὶ ἡ Σοφία καὶ ἡ Ἀνδρεία⁵⁸, καὶ ὅλος ἐκεῖνος ὁ συρφετός πού ὑπηρετεῖ τὸ Λιμό, ὅλοι τους πολὺ πιὸ γενναῖοι ἀπὸ τοὺς δικούς σου σωματοφύλακες.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Τότε γιατί δέ φεύγουμε ἀμέσως, Ἐρμῆ; Δέ θά μπορούσαμε νὰ κάνουμε τίποτε σέ ἄνθρωπο πού τὸν προστατεύει τόσο στρατεύμα.

ΕΡΜΗΣ

Ἄλλη εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Δία. Λοιπὸν ἄς μὴ φοβηθοῦμε.

(Ὁ Ἐρμῆς καὶ ὁ Πλοῦτος πατοῦν πιά στὴ γῆ, ἐκεῖ κοντὰ ὅπου σκάβει ὁ Τίμων. Συναντοῦν τὴν Πενία καὶ τοὺς συντρόφους της. Ὁ Τίμων δὲν τοὺς βλέπει, ἐνῶ ἡ Πενία ἀπορημένη καὶ πειραγμένη ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τους ρωτᾶει τὸν Ἐρμῆ)

ΠΕΝΙΑ

32. Ποῦ τὸν πηγαίνεις αὐτόν, Ἀργοφονιά, κρατώντας τον ἀπὸ τὸ χέρι;

ΕΡΜΗΣ

Σ' αὐτόν ἐδῶ τόν Τίμωνα μᾶς ἔστειλε ὁ Δίας.

ΠΕΝΙΑ

Τώρα ὁ Πλοῦτος στὸν Τίμωνα, τὴν ὥρα πού ἐγώ τόν ἀπέσπασα ἀπὸ τὴν Τρυφή σέ κακὰ χάλια, τόν παρέδωσα σ' αὐτοὺς ἐδῶ, στή Σοφία καὶ τόν Κόπο, καὶ τόν ἀνέδειξα ἕναν ἄνθρωπο ὑψηλόφρονα καὶ ἀξιόλογο; Τόσο εὐκαταφρόνητη λοιπόν καὶ εὐκολοαδίκητη σᾶς φαίνεται ἡ Πενία, ὥστε μοῦ παίρνετε τὸ μόνο μου κτῆμα πού εἶχα καὶ τὸ ἐξάσκησα τέλεια στὴν ἀρετή; Καὶ τὸ κάνετε αὐτό, γιὰ νά τόν ξαναπαραλάβει ὁ Πλοῦτος, νά τόν δώσει στά χέρια τῆς Αὐθάδειας καὶ τῆς Ἀλαζονείας καὶ νά τόν κάνει, ὅπως ἦταν πρῶτα, δειλό, φαῦλο καὶ ἀνόητο καὶ μετὰ νά μοῦ τὸν ξαναδώσει ἕνα κουρέλι πιά;

ΕΡΜΗΣ

Αὐτή, Πενία, εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Δία.

ΠΕΝΙΑ

33. Φεύγω· κι ἐσεῖς, Κόπος, Σοφία καὶ οἱ ὑπόλοιποι, ἀκολουθᾶτε με. Καὶ αὐτός θά καταλάβει γρήγορα ποιά θά χάσει. Ἐναν καλὸ συνεργάτη καὶ δάσκαλο τῶν ἀρετῶν, πού ὅταν τόν συναναστρεφόταν, εἶχε γερό τὸ σῶμα, θέληση δυνατὴ καὶ ζοῦσε σάν ἄνθρωπος πού πίστευε στὸν ἑαυτό του καὶ θεωροῦσε ξένα, ὅπως πράγματι εἶναι, αὐτὰ τὰ περιττά καὶ πολλὰ.

ΕΡΜΗΣ

Φεύγουν αὐτοί. Ἄς πᾶμε ἐμεῖς κοντὰ του.

(Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Πλοῦτος πλησιάζουν τὸν Τίμωνα, ὁ ὁποῖος μόλις τοὺς βλέπει ἐξαγριώνεται).

ΤΙΜΩΝ

34. Ποιοὶ εἶστε, καταραμένοι; Καὶ τί θέλετε πού' ρηατε ἐδῶ, γιὰ νά ἐνοχλήσετε ἕναν δουλευτὴ καὶ μεροκαματιάρη; Μά δέ θά φύγετε γελαστοί, σιχαμένα μοῦτρα. Τώρα θά σᾶς τσακίσω μὲ τοὺς σβώλους καὶ τίς πέτρες.

ΕΡΜΗΣ

Μή, μή ρίζεις, Τίμων. Δέ θά χτυπήσεις ανθρώπους. Ἐγώ εἶμαι ὁ Ἐρμῆς καί αὐτός ἐδῶ ὁ Πλούτος. Μᾶς ἔστειλε ὁ Δίας πού ἄκουσε τίς προσευχές σου. Γι' αὐτό ἄφησε τούς κόπους καί δέξου μέ τό καλό τά πλούτη.

ΤΙΜΩΝ

Κι ἐσεῖς θά οὐρλιάξετε τώρα ἀπό τόν πόνο, ἄς εἶστε καί θεοί, ὅπως λέτε. Γιατί ὅλους τούς μισῶ μαζί, θεούς καί ανθρώπους. Καί αὐτόν τόν τυφλό, ὅποιος καί ἄν εἶναι, νομίζω πῶς θά τόν κάνω κομμάτια μέ τό δικέλλι μου.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Γιά ὄνομα τοῦ Δία, ἄς φύγουμε, Ἐρμῆ, γιατί μοῦ φαίνεται πῶς ἔχει μεγάλη τρέλα ὁ ἄνθρωπος. Φοβάμαι, μή φύγω μέ καμιά ζημιά.

ΕΡΜΗΣ

35. Τίμων, μή γίνεσαι σκληρός. Νίκησε αὐτή τήν ὑπερβολική ἀγριάδα καί τήν τραχύτητά σου. Ἄπλωσε τά δυό χέρια καί πάρε τήν καλή τύχη, γίνε καί πάλι πλούσιος καί ἀπό τούς πρώτους Ἀθηναίους. Περιφρόνησε ἐκείνους τούς ἀχάριστους, ἄλλοι ἐσύ εὐτυχής.

ΤΙΜΩΝ

Δέ σᾶς ἔχω καθόλου ἀνάγκη καί μή μέ ἐνοχλεῖτε. Ἄρκετός πλούτος γιά ἐμένα τό δικέλλι μου. Κατά τά ἄλλα εἶμαι πολύ πολύ εὐτυχισμένος, ὅταν μάλιστα δέ μέ πλησιάζει κανεῖς.

ΕΡΜΗΣ

Τόσο ἀπάνθρωπα φέρνεσαι, φίλε μου;
Νά φέρω στό Δία αὐτόν τό λόγο τό σκληρό καί βαρύ⁵⁹;
 Καί βέβαια φυσικό ἦταν νά εἶσαι μισάνθρωπος, ὅστερα ἀπό τόσα πού ἔπαθες, μά μισόθεος ὄχι, ἀφοῦ τόσο σέ φροντίζουν οἱ θεοί.

ΤΙΜΩΝ

36. Ἐρμῆ, σ' ἐσένα καί στό Δία χρεωστῶ τήν πιό μεγάλη εὐγνωμοσύνη γιά τίς φροντίδες σας, αὐτόν ὅμως τόν Πλούτο δέ θά τόν κάνω δικό μου.

ΕΡΜΗΣ

Καί γιά ποιό λόγο;

ΤΙΜΩΝ

Γιατί και παλιά αυτός ήταν αίτια για μύριες δυστυχίες μου· με παρέδωσε στους κόλακες, παρακίνησε δόλιους ανθρώπους και ξεσήκωσε τό μίσος έναντίον μου, με διέφθειρε με τήν τρυφή, με έκανε άξιομίσητο και τέλος ξαφνικά με εγκατέλειψε τόσο άπιστα και προδοτικά. Ή αγαθότατη όμως Πενία⁶⁰, αφού με εξάσκησε καλά με τούς αντίρκειους κόπους και μιλώντας μου με ειλικρίνεια και παρρησία, και τά αναγκαία μου παρείχε με τή δουλειά μου και με μάθαινε νά καταφρονώ εκείνα τά πολλά, κάνοντας ώστε νά εξαρτώνται οι έλπίδες τής ζωής μου από έμένα τόν ίδιο και δείχνοντάς μου, ποιά είναι τά πλούτη τά δικά μου, πού ούτε κόλακας με τίς γαλιφίες του, ούτε συκοφάντης με τή φοβέρα του, ούτε λαός όργισμένος, ούτε πολίτης με τήν ψήφο του, ούτε τύραννος κακόβουλος θά μπορούσε νά μου αφαιρέσει. 37. Δυναμωμένος λοιπόν από τούς κόπους, δουλεύοντας τούτο τό χωράφι φιλόπονα, χωρίς νά βλέπω καμιά από τίς άσχήμιες τής πόλης, έχω πάντοτε από τό δικέλλι μου τό ψωμί μου άρκετό. Γύρνα πίσω λοιπόν, Έρμη, φεύγα και πήγαινε τόν Πλούτο στό Δία. Έμένα τούτο μου ήταν άρκετό, νά κάνω όλους τούς ανθρώπους από νεακή ηλικία και πάνω νά σκούζουν.

ΕΡΜΗΣ

Όχι, καλέ μου, δέν είναι δλοι για ζύλο. Παράτα όμως τά ξεσπάσματα αυτά και τά παιδιάρίσματα και αποδέξου τόν Πλούτο. Δέν είναι επιτέλους τού πεταμού τά δώρα πού στέλνει ό Δίας.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Θέλεις, Τίμων, νά άπολογηθώ ενώπιόν σου; Ή θά άγριέψεις, εάν αρχίσω νά μιλάω;

ΤΙΜΩΝ

Λέγε, μά όχι πολλά, μήτε προοίμια, όπως οι άχρειοι ρήτορες. Άν πείς λίγα, θά σε άνεχτώ εξαιτίας τούτου έδω τού Έρμη.

ΠΛΟΥΤΟΣ

38. Ίσως όμως θά έπρεπε νά πω πολλά, αφού για ένα σωρό κι έσύ με

κατηγορήσες. Ὅμως πρόσεξε, ἂν σέ ἔχω σέ κάτι, ὅπως λές, ἀδικήσει, ἐγώ πού γιά σένα στάθηκε ἡ πηγή γιά ὄλες τίς ἀπολαύσεις, γιά τήν τιμή, τήν πρωτοκαθεδρία, τά στεφάνια καί τήν ἄλλη καλοπέραση. Ἐξαιτίας μου ἤσουν περιβλεπτος, φημισμένος, περιζήτητος. Ἄν πάλι ἔπαθες κακό ἀπό τούς κόλακες, δέν εἶμαι ἐγώ ἡ αἰτία, ἐσύ μᾶλλον μοῦ ἔκανες τήν ἀδικία αὐτή, γιατί μέ πέταξες μέ περιφρόνηση τόση σέ ἀνθρώπους καταραμένους, πού ἐπαινοῦσαν καί γοῆτευαν καί μέ κάθε τρόπο ἤθελαν τό κακό μου. Καί στό τέλος εἶπες ὅτι τάχα σέ ἔχω προδώσει. Ἀπεναντίας ἐγώ θά μπορούσα νά σέ κατηγορήσω, πού μέ κάθε τρόπο διώχτηκα καί πετάχτηκα κατακέφαλα ἔξω ἀπό τό σπίτι σου. Γι' αὐτό λοιπόν ἀντί γιά τή μαλακή γλάνίδα⁶¹ ἡ ἀξιότιμη Πενία σου σοῦ φόρεσε τήν προβιά τούτη. Μάρτυρας αὐτός ἐδῶ ὁ Ἑρμῆς, πῶς ἰκέτενα τό Δία, νά μήν ἔρθω πιά σ' ἐσένα, πού τόσο ἄσχημα μοῦ φέρθηκες τότε.

ΕΡΜΗΣ

39. Ἀλλά τώρα βλέπεις, Πλοῦτε, τί λογιῆς ἔχει γίνει πιά; Γι' αὐτό ἄφοβα μέινε μαζί του. Ἐσύ σκάβε, χωρίς διακοπή. Κι ἐσύ, Πλοῦτε, φέρε τό θησαυρό κάτω ἀπό τό δικέλλι του. Θά ὑπακούσει, ἅμα τοῦ κράξεις.

ΤΙΜΩΝ

Πρέπει νά πεισθῶ, Ἑρμῆ, καί νά γίνω πάλι πλούσιος. Γιατί τί μπορεί νά κάνει κανεῖς, ὅταν οἱ θεοί τόν πιέζουν; Ὡστόσο κοίτα σέ τί μελάδες μέ βάζεις τόν κακότυχο. Ἐνῶ ἔως τώρα ζοῦσα πάρα πολύ εὐτυχισμένα, ξαφνικά θά πάρω στά χέρια μου τόσο χρυσάφι, χωρίς νά ἔχω κάμει καμιά ἀδικία⁶² καί θά φορτωθῶ τόσες σκοτοῦρες.

ΕΡΜΗΣ

40. Ὑπόμεινε, Τίμων, γιά χάρη μου, ἔστω καί ἂν τοῦτο εἶναι δύσκολο καί ἀνυπόφορο, γιά νά σκάσουν ἀπό ζήλεια ἐκεῖνοι οἱ κόλακες. Κι ἐγώ περνώντας πάνω ἀπό τήν Αἴτνα θά πετάξω στόν οὐρανό.

(Ὁ Ἑρμῆς φεύγει).

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἐφυγε, ὅπως φαίνεται. Τό συμπεραίνω ἀπό τό χτύπημα τῶν φτερῶν. Ἐσύ περίμενε αὐτοῦ, θά φύγω καί θά σοῦ στείλω τό θησαυρό. Καλύτερα

σκάβε. Θησαυρέ, έσένα κράζω, υπάκουσε στόν Τίμωνα τοῦτον ἐδῶ καί ἄφησε τόν ἑαυτό σου νά σέ φέρει στό φῶς. Σκάβε, Τίμων, χτύπα βαθειά. Ἐγῶ θά σᾶς ἀφήσω καί θά ἀποσυρθῶ.

TIMΩΝ

41. Ἐμπρός, δικέλλι μου, λάβε θάρρος γιά χάρη μου καί μήν κουραστεῖς νά βγάλεις στό φῶς τό θησαυρό ἀπό τῆς γῆς τά βάθη. Ὡ Δία θαυματουργέ καί ἀγαπητοί Κορύβαντες⁶³ καί Ἐρμῆ κερδῶε⁶⁴, ἀπό ποῦ ξεφύτρωσε τόσο χρυσάφι; Λές νά εἶναι αὐτά ἓνα ὄνειρο; Φοβοῦμαι ἀλήθεια μήπως ξυπνήσω καί βρῶ ἄνθρακες⁶⁵. Κι ὁμως εἶναι χρυσάφι, κομμένο νόμισμα, κοκκινωπό, βαρῦ καί γλυκύτατο στήν ὄψη.

Ὡ χρυσάφι, τό πιό ὠραῖο πράγμα πού οἱ ἄνθρωποι καλοδέχονται⁶⁶.

Σάν φλόγα λαμπερή θαμπώνεις νύχτα καί μέρα τά μάτια. Ἐλα φίλτατο καί περιπόθητο. Τώρα πιά τό πιστεύω πῶς καί ὁ Δίας κάποτε ἔγινε χρυσάφι. Ποιά κοπέλλα δέ θά ὑποδεχόταν μέ ἀνοιχτές ἀγκάλες ἓναν τόσο ὠραῖο ἀγαπημένο, πού πέφτει σάν βροχή ἀπό τή στεγή⁶⁷; 42. Ὡ Μίδα⁶⁸ καί Κροῖσε καί Δελφικά ἀφιερῶματα⁶⁹, δέν εἶστε λοιπόν τίποτε μπρός στόν Τίμωνα καί στά πλοῦτη τοῦ Τίμωνα, μέ τόν ὁποῖο φυσικά οὔτε ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν εἶναι ἴσος.

Ὡ δικέλλι μου, φιλιτάτη μου προβιά, εἶναι ὠραῖο ἐσᾶς νά σᾶς ἀφιερῶσω σέ τοῦτον τόν Πάνα⁷⁰. Κι ἐγώ, ἀφοῦ ἀγοράσω πιά ὀλόκληρο τό χωράφι, ἔχω σκοπό νά οἰκοδομήσω πύργο⁷¹ πάνω στό θησαυρό κατάλληλο, γιά νά ζῶ μέσα μόνο ἐγώ, καί θά τόν ἔχω, μοῦ φαίνεται, καί τάφο μου, ὅταν πεθάνω.

«Γιά τόν ὑπόλοιπο βίο μου ἄς ἀποφασιστοῦν καί ἄς νομοθετηθοῦν αὐτά. Μέ κανέναν ἐπικοινωνία καί γνωριμία. Πρός ὄλους περιφρόνηση. Φίλος, ξένος, σύντροφος ἢ βωμός τοῦ Ἐλέου⁷², φλυαρίες σκέτες. Καί ἡ συμπάθεια γιά ἓναν πού χύνει δάκρυα καί ἡ βοήθεια σέ ἓναν πού ἔχει ἀνάγκη, παρανομία καί τῶν ἐθίμων καταπάτηση. Μοναχική ἢ ζωή ὄπως καί αὐτή τῶν λύκων. Καί φίλος ἓνας, ὁ Τίμων. Καί ὄλοι οἱ ἄλλοι ἐχθροί καί ἐπίβουλοι. 43. Ἀκόμα καί ἡ συνομιλία μέ κάποιον ἀπ' αὐτούς νά εἶναι μίσημα, καί μόνο τό μάτι μου ἄν πέσει σέ κανέναν τους, ἀποφράδα ἢ ἡμέρα⁷³. Καί γενικά νά μήν ἔχουν γιά μᾶς καμιά διαφορά ἀπό ἀνδριάντες μαρμάρινους ἢ χάλκινους. Καί μήτε κήρυκα νά δεχόμαστε ἀπ' αὐτούς, μήτε νά κάνουμε συνθήκες. Ἡ ἐρημιά νά εἶναι τό σύνορο πού μᾶς χωρί-

ζει απ' αυτούς. Καί φυλή, φράτρα, δήμος⁷⁴ καί ἡ πατρίδα ἡ ἴδια λέξεις ψυχρές καί ἀνώφελες, φιλοδοξίες ἀνόητων ἀνθρώπων. Πλούσιος νά εἶναι μόνο ὁ Τίμων, δλους νά τούς περιφρονεῖ καί νά καλοπερνᾷ μόνος μέ τόν ἑαυτό του, ἀπαλλαγμένος ἀπό κολακεῖες καί ἐπαίνους φορτικούς. Καί νά θυσιάζει στούς θεούς καί νά παρακάθεται στά συμπόσια μόνος του, γείτονας καί πλησίον μέ τόν ἑαυτό του, κρατώντας μακριά τούς ἄλλους. Καί νά ὀριστεῖ μιά φορά νά χαιρετίσει τόν ἑαυτό του, ὅταν εἶναι νά πεθάνει, καί νά τοῦ προσφέρει στεφάνι. 44. Καί ὄνομά μου γλυκύτατο ἄς εἶναι ὁ Μισάνθρωπος. Καί γνωρίσματα τοῦ χαρακτήρα ἡ παραξενιά, ἡ τραχύτητα, ἡ σκαιότητα, ἡ ὀργή καί ἡ μισανθρωπία. Ἐάν δῶ πάλι κανέναν μέσ στή φωτιά νά χάνεται καί νά παρακαλεῖ νά τόν σώσω, ἐγώ μέ πίσσα καί μέ λάδι νά σβήσω τή φωτιά. Καί ἄν τό χειμῶνα ὁ ποταμός παρασύρει κάποιον κι ἐκεῖνος ἀπλώνοντας τά χέρια παρακαλεῖ νά τόν κρατήσω, ἐγώ σπρώχνοντάς τον νά τόν βουλιάζω κατακέφαλα, νά μήν μπορεῖ νά ξαναβγεῖ ἐπάνω. Γιατί ἔτσι ὄλοι αὐτοί θά λάβουν τά ἴσα. Τό νόμο εἰσηγήθηκε Τίμων ὁ Ἐχεκρατίδης ἀπό τόν Κολλυτό, τόν ἔθεσε σέ ψηφοφορία στήν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου ὁ Τίμων ὁ ἴδιος.»

Πολύ καλά. Αὐτά ἄς ἔχουμε ἀποφασισμένα καί ἀντρίκια πιστοί ἄς μείνουμε σέ τοῦτα⁷⁵. 45. Πάρα πολύ θά ἤθελα ὥστόσο σέ ὄλους νά γίνουν αὐτά κάπως γνωστά, ὅτι δηλαδή εἶμαι ζάπλουτος. Γιατί αὐτό τό πράγμα θά τούς γινόταν θηλειά στό λαιμό. Μά τί εἶναι τοῦτο; πώ, πώ τί βιασύνη!

(Καταφθάνουν οἱ κόλακες καί πρῶτος ὁ Γναθωνίδης⁷⁶, πολύ διαχτυκός).

Ἄπό παντοῦ τρέχουν σκονισμένοι καί λαχανιασμένοι, γιατί μυρίστηκαν, δέν ξέρω ἀπό ποῦ, τό χρυσάφι. Τί νά κάνω λοιπόν, νά ἀνέβω σ' αὐτόν τό βράχο καί νά τούς διώξω μέ τίς πέτρες χτυπώντας τους ἀπό ψηλά ἢ θά εἶναι μεγάλη ἡ παράβαση νά τούς μιλήσουμε γιά μιά φορά καί μόνο, νά πικραθοῦν ἀκόμα πιά πολύ, πού περιφρονοῦνται; Αὐτό εἶναι νομίζω τό καλύτερο. Ὡστε λοιπόν ἄς τούς ὑποδεχτοῦμε τηρώντας τή θέση μας. Γιά νά δῶ, ποιός εἶναι αὐτός ὁ πρῶτος; Ὁ Γναθωνίδης ὁ κόλακας, πού προχθές, ὅταν τοῦ ζήτησα μιά χάρη, μοῦ πέταξε τό βρόχο καί ἄς εἶχε ξεράσει πιθάρια ὀλόκληρα κρασί πολλές φορές στό σπίτι μου. Μά ἔκανε καλά καί ἦρθε, θά βογγήξει πρῖν ἀπό τούς ἄλλους.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

46. Δέν τό' λεγα ἐγώ πώς οἱ θεοί δέ θά παραμελήσουν τόν Τίμωνα, ἔ-
ναν καλό ἄνθρωπο; Γεῖά καί χαρά, Τίμων, ὁμορφάνθρωπε, γλυκύτατε καί
ἀνοιχτόκαρδε.

ΤΙΜΩΝ

Χαῖρε καί σύ, Γναθωνίδη, πῶ ἀχόρταγε ἀπ' ὄλους τούς γύπες καί πῶ
δόλιε ἀπ' ὄλους τούς ἀνθρώπους.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Πάντα σοῦ ἀρέσει νά περιπαίζεις. Μά πού εἶναι τό συμπόσιο; Σοῦ φέρ-
νω ἕνα καινούριο τραγούδι, ἀπό τούς διθυράμβους⁷⁷ πού τελευταῖα πα-
ρουσιάστηκαν.

ΤΙΜΩΝ

Πραγματικά κάτω ἀπ' αὐτό τό δικέλλι θά τραγουδήσεις ἐλεγείες⁷⁸ μέ
πολύ πάθος.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Τί εἶναι αὐτό; Τίμων, χτυπᾶς; Νά εἶστε μάρτυρες· ὦ Ἡρακλῆ, ὄχου,
ὄχου, θά σέ καταγγείλω στόν Ἄρειο Πάγο⁷⁹ γιά τραυματισμό.

ΤΙΜΩΝ

Λίγο ἄν βραδύνεις, χωρίς ἄλλο θά κατηγορηθῶ γιά φόνο.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Ἦχι, ὄχι μά γιάτρεψε τουλάχιστον τήν πληγή μου, πασπαλίζοντας ἐ-
πάνω λίγο χρυσάφι, εἶναι φοβερά αἰμοστατικό αὐτό τό φάρμακο.

ΤΙΜΩΝ

Ἄκόμη ἐδῶ εἶσαι;

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Θά φύγω. Κι ἐσύ ὁμως δέ θά καλοπεράσεις, πού ἀπό καλός ἄνθρωπος
τόσο σκληρός ἔχεις γίνει.

ΤΙΜΩΝ

47. Ποιός είναι αυτός πού καταφθάνει, ό φαλακρός; Ό Φιλιάδης, ό πίο σιχαμερός άπ' όλους τούς κόλακες. Καί αυτός πήρε από έμένα όλόκληρο χωράφι καί δύο τάλαντα⁸⁰ προίκα γιά τήν κόρη του, άμοιβή γιά τόν έπαινο πού μου έκανε, όταν κάποτε τραγούδησα καί, ενώ όλοι σιωπούσαν, μόνο αυτός μέ παίνεψε πολύ παίρνοντας όρκο ότι είμαι μελωδικότερος καί από τούς κύκνους. Όταν τίς προάλλες μέ είδε άρρωστο καί πλησίασα ζητώντας βοήθεια, μέ έδειρε γιά τά καλά ό γενναίος.

ΦΙΛΙΑΔΗΣ

48. Ω τί ντροπή! Τώρα τόν ξέρετε τόν Τίμωνα; Τώρα ό Γναθωνίδης φίλος καί συμπότης; Λοιπόν – καλά έπαθε – έτσι άχάριστος πού είναι. Ένώ έμείς όι παλιοί γνώριμοι, συνέφηβοι καί συμπολίτες, μένουμε πίσω, γιά νά μή φανούμε ύπερβολικοί. Χαίρε, άφέντη. Κοίταξε πώς νά φυλαχτείς άπ' αυτούς τούς μιαρούς κόλακες, πού είναι μόνο γιά τραπέζια καί δέ διαφέρουν στά άλλα από κοράκια. Δέν πρέπει νά έχει κανείς έμπιστοσύνη σήμερα σέ κανέναν. Όλοι είναι άχάριστοι καί κακοί. Έγώ σου έφερνα ένα τάλαντο νά έχεις γιά τίς έπείγουσες άνάγκες καί στό δρόμο, ενώ πλησίαζα, άκουσα πώς έχεις γίνει πάμπλουτος. Έχω λοιπόν έρθει νά σου δώσω τούτες τίς συμβουλές, άν καί έσύ βέβαια είσαι τόσο σοφός καί ίσως δέ θά σου χρειαστούν τά λόγια τά δικά μου, γιατί καί τό Νέστορα θά μπορούσες νά συμβουλέψεις τά πρόποντα.

ΤΙΜΩΝ

Θά γίνουν αυτά, Φιλιάδη. Μά έλα κοντά νά σέ περιποιηθώ κι έσένα μέ τό δικέλλι μου.

ΦΙΛΙΑΔΗΣ

Ανθρωποι, μου τσάκισε τό κρανίο ό άχάριστος, γιατί τόν συμβούλεψα γιά τά συμφέροντά του.

ΤΙΜΩΝ

49. Νά, έρχεται καί τρίτος, ό ρήτορας Δημέας, μέ ψήφισμα στά χέρια καί λείε ότι είναι συγγενής μας. Αυτός, ενώ από δικά μου πλήρωσε στήν πόλη δεκαέξι τάλαντα εντός μιās ήμέρας – είχε καταδικαστεί καί τόν έββηλαν φυλακή, επειδή δέν τά έδινε, κι έγώ τόν λυπήθηκα καί τόν έλευθέρω-

σα – όταν προχθές κληρώθηκε νά μοιράζει τά θεωρικά στην Έρεχθίδα φυλή⁸¹ κι ἐγώ πήγα νά ζητήσω τό ποσό μου, εἶπε πώς δέ μέ ἔξερε γιά πολίτη.

ΔΗΜΕΑΣ

50. Χαῖρε, Τίμων, ἡ μεγάλη δόξα τῆς γενιάς, τό στήριγμα τῶν Ἀθηνῶν, ὁ προμαχῶνας τῆς Ἑλλάδας. Συγκεντρωμένος ἀπό ὦρα πολλή ὁ λαός καί οἱ δύο βουλές⁸² σέ περιμένουν. Πρωτύτερα δμως ἄκουσε τό νήφισμα, πού ἔχω γράψει γιά ἐσένα.

«Ἐπειδή ὁ Τίμων ὁ Ἐχεκρατίδης ἀπό τόν Κολλυτό, ὄχι μόνο καλός καί ἀγαθός ἀλλά καί σοφός ὄσο κανένας ἄλλος στην Ἑλλάδα, πράττει πάντα γιά τήν πόλη τά πιά σωστά καί ἐπειδή ἔχει νικήσει στην Ὀλυμπία τήν ἴδια μέρα στην πυγμαχία καί στην πάλη, στό τρέξιμο, στό ἄρμα καί στό δίφρο τόν πωλικό—»

ΤΙΜΩΝ

Μά ἐγώ οὔτε θεατής πήγα ποτέ στην Ὀλυμπία.

ΔΗΜΕΑΣ

Καί τί σημασία ἔχει; Θά πᾶς ἀργότερα. Καλύτερα εἶναι κάτι τέτοια νά προστεθοῦν πολλά. «Καί ἀνδραγάθησε ὑπέρ τῆς πόλεως πέρυσι στίς Ἀχαρνές⁸³ καί τσάκισε δύο τμήματα Πελοποννησίων—»

ΤΙΜΩΝ

51. Πῶς; μὴ ἔχοντας δπλα οὔτε στόν κατάλογο γράφτηκα.

ΔΗΜΕΑΣ

Μιλᾶς μέ μετριοφροσύνη γιά τόν ἑαυτό σου, ἀλλά ἐμεῖς θά ἦμαστε ἀχάριστοι, ἂν τά ξεχνούσαμε. «Ἀκόμη καί μέ ψηφίσματα καί συμβουλές καί στρατηγίες δέν πρόσφερε μικρές ὑπηρεσίες στην πόλη· γιά δλα αὐτά ἄς ἀποφασίσει ἡ βουλή καί ὁ δῆμος καί ἡ Ἥλιαία⁸⁴ χωριστά κατά φυλές καί οἱ δῆμοι ξεχωριστά ὁ καθένας, καί ὄλοι μαζί νά στήσουν χρυσό ἀνδριάντα τοῦ Τίμωνα δίπλα στην Ἀθηναίαν στην Ἀκρόπολη μέ κεραυνό στό δεξιό χέρι καί ἀκτίνες στό κεφάλι. Καί νά τόν στεφανώσουν μέ ἑπτὰ χρυσά στεφάνια καί νά ἀναγγελθοῦν τά στεφάνια σήμερα κατά τήν παράσταση νέων τραγωδιῶν στά Διονύσια⁸⁵. Πρέπει γιά χάρη του σήμερα νά γιορτα-

στούν τὰ Διονύσια. Τὴν πρόταση ἔκαμε ὁ Δημέας ὁ ρήτορας, στενός συγγενής καὶ μαθητῆς του. Γιατί ὁ Τίμων εἶναι ἄριστος ρήτορας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα θὰ ἔλεγε νὰ εἶναι.»

52. Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ ψήφισμα γιὰ ἐσένα. Ἐγὼ μάλιστα ἤθελα νὰ σοῦ φέρω καὶ τὸ γιό μου, πού πρὸς τιμὴ σου τὸν ἔχω ὀνομάσει Τίμωνα.

ΤΙΜΩΝ

Πῶς γίνεται, Δημέα, ἀφοῦ ἐσύ οὔτε ἔχεις παντρευτεῖ, ἀπ' ὅσο τουλάχιστον κι ἐμεῖς ξέρουμε;

ΔΗΜΕΑΣ

Μὰ θὰ παντρευτῶ, ἂν δώσει ὁ θεός, τὴ χρονιά πού μᾶς ἔρχεται. Θὰ κάνω παιδί, καὶ τὸ παιδί πού θὰ γεννηθεῖ – θὰ εἶναι βέβαια ἀγόρι – ἀπὸ τῶρα τὸ ὀνομάζω Τίμωνα.

ΤΙΜΩΝ

Ἐ, ἐσύ, δὲν ξέρω ἂν θὰ παντρευτεῖς πιά, ὅστερα ἀπὸ ἓνα τέτοιο δικό μου χτύπημα.

ΔΗΜΕΑΣ

Ἄλιμονο! Τί εἶναι τοῦτο; Ἐπιχειρεῖς νὰ γίνεις τύραννος καὶ χτυπᾶς τοὺς ἐλεύθερους πολίτες; Ἐνῶ οὔτε γνήσια ἐλεύθερος, οὔτε πολίτης εἶσαι; Μὰ γρήγορα θὰ τιμωρηθεῖς καὶ γιὰ τὰ ἄλλα καὶ γιὰ τὴν ἔβαλες φωτιά στὴν Ἀκρόπολη.

ΤΙΜΩΝ

53. Ἀλλά δὲν ἔχει καεῖ, ἄθλιε, ἢ Ἀκρόπολη. Ὅλοφάνερο λοιπὸν ὅτι συκοφαντεῖς.

ΔΗΜΕΑΣ

Ἄλλά ἐγίνες πλούσιος, γιατί ἔσκαψες κρυφὰ καὶ ἔφτασες στὸν ὀπισθόδομο⁸⁶.

ΤΙΜΩΝ

Οὔτε αὐτὸς ἔχει σκαφεῖ, ἐπομένως καὶ αὐτὰ σου ἀπίστευτα.

ΔΗΜΕΑΣ

Θά σκαφτεῖ ἀργότερα. Ἐσύ δμως ἔχεις τώρα ὄλα ὄσα ἦταν ἐκεῖ μέσα.

ΤΙΜΩΝ

Λοιπόν πάρε καί ἄλλη.

ΔΗΜΕΑΣ

᾽ὦχ, ἡ πλάτη μου.

ΤΙΜΩΝ

Μή σκούζεις, γιατί θά σοῦ κατεβάσω καί τρίτη. Ἐξάλλου θά ἤμουν ἐντελῶς γελοῖος, ἂν δέν τσάκιζα ἕνα μιαρό ἀνθρωπάριο, ἐνῶ κατέσφαξα ὄσπλος δύο τμήματα Λακεδαιμονίων. Μάταιη θά ἦταν καί ἡ νίκη μου στήν πυγμαχία καί στήν πάλη στούς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες.

54. Ἄλλά τί εἶναι τοῦτο; Δέν εἶναι αὐτός ὁ Θρασυκλῆς ὁ φιλόσοφος; Σίγουρα δέν εἶναι ἄλλος. Ἄπλωσε λοιπόν τή γενειάδα του, ὕψωσε τά φρύδια καί ὄλος καμάρι ἔρχεται μέ βλέμμα τρομερό, τά μαλλιά ὀρθωμένα σάν πραγματικός Βοριάς ἢ Τρίτων⁸⁷, ὄπως τοὺς ζωγράφισε ὁ Ζεύξης⁸⁸. Αὐτός ὁ εὐπρεπῆς στήν ἐμφάνιση, ὁ κόσμιος στό βᾶδισμα καί σοβαρός στό ντύσιμο ἀπό τό πρωῖ ἀρχίζει καί λέει μύρια ὄσα γιά τήν ἀρετή, κατηγορώντας ἐκείνους πού χαίρονται τήν ἡδονή καί ἐπαινώντας τήν ὀλιγάρεια. Ἀπό τήν ὄρα δμως πού λούζεται καί καταφθάνει στό δεῖπνο καί ὁ ὑπηρέτης τοῦ προσφέρει τό μεγάλο κρασοπότηρο – χαίρεται πῶς πολύ τό ἀνέρωτο κρασί – θαρρεῖ καί ἤπιε τό νερό τῆς Λήθης⁸⁹, παρουσιάζεται τελείως ἀντίθετος ἀπό τίς πρωῖνές ἐκεῖνες διδαχές του. Ἀρπάζει σάν περδικογέρακο μπρός ἀπό τοὺς ἄλλους τό φαγητό καί σπρώχνει τό διπλανό του, μέ πασαλειμμένα τά γένια καί φέρσιμο σκύλου· σκύβει στίς γαβάθες σάν νά περιμένει νά βρεῖ μέσα σ' αὐτές τήν ἀρετή, σκουπίζει μέ τό δάχτυλο καλά τίς κοῦπες, ὄστε νά μήν ἀφήσει οὔτε στάλα σάλτσα. 55. Πάντα μεμψιμοιρεῖ, καί ἂν ἀκόμα πάρει ὀλόκληρη τήν πίτα καί τό χοιρίδιο μόνος του, καύχημα τῆς λαιμαργίας καί τῆς ἀχορτασιάς. Μέθυσος καί ἐκλυτος ὄχι μόνον ὄς τό σημεῖο τοῦ τραγουδιοῦ καί τοῦ χοροῦ, μά φτάνοντας καί στή βρισιά καί στό θυμό. Ἐπιπλέον λέει λόγια πολλά τήν ὄρα τοῦ ποιοῦ, τότε προπάντων γιά σωφροσύνη καί εὐπρέπεια. Καί αὐτά τά λέει, ἐνῶ τό ἀνέρωτο κρασί τόν ἔχει πιά καταντήσει στά χάλια του καί τραυλίζει γελοῖα. Καί ἔπειτα κάνει ἐμετό. Τέλος μερικοὶ τόν σηκώνουν καί τόν

βγάξουν έξω από τό συμπόσιο, ἐνῶ κρατᾶ μέ τά δύο του χέρια τήν αὐλη-
 τρίδα⁹⁰. Ὅμως καί ξεμέθυστος σέ κανένα δέ θά παραχωροῦσε τά πρωτεῖα
 τῆς ψευτιάς, τῆς θρασύτητας καί φιλαργυρίας. Ἄλλά καί ἀπό τούς κόλα-
 κες εἶναι ὁ πρῶτος καί εὐκολότατα ἐπιορκεῖ· ἡ ἀπάτη πάει μπροστά του
 καί ἡ ἀναισχυντία τόν ἀκολουθεῖ· γενικά εἶναι ἓνα πάνσοφο πράγμα, ἀπό
 κάθε πλευρά σωστό καί ποικιλοτρόπως τέλειο. Θά κλάψει λοιπόν γρήγο-
 ρα καί αὐτός, μιά καί εἶναι χρηστός. Τί συμβαίνει; Μπά, μπά χρόνια νά
 δοῦμε τό Θρασυκλή.

ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ

56. Δέν ἔχω ἔρθει, Τίμων, γιά τούς ἴδιους λόγους πού ἦρθαν αὐτοί οἱ
 πολλοί. Ὅπως ἔτρεξαν γιά παράδειγμα αὐτοί πού θαυμάζουν τά πλοῦτη
 σου περιμένοντας ἀσήμι καί χρυσάφι καί δειπνα πλοῦσια, γιά νά πούν
 πολλές κολακεῖες σ' ἓναν ἄνθρωπο, ὅπως ἐσύ, ἀπλό καί ἀνοιχτοχέρη. Ἐ-
 ρεις βέβαια ὅτι τό κριθαρόψωμο γιά ἐμένα εἶναι δειπνο ἀρκετό, προσφάγι
 νοστιμότατο τό θυμάρι ἢ τό κάρδαμο καί, ὅταν κάποτε τό ρίχνω στήν
 τρυφή, τοῦ βάζω καί λίγο ἀλάτι. Πιοτό μου ἢ Ἐννεάκρουνος⁹¹. Καί αὐτό
 τό τριβῶνιο καλύτερο ἀπό ὅποια θέλεις πορφύρα. Τό χρυσάφι πάλι καθό-
 λου πιό πολῦτιμο ἀπό τά χαλίκια τοῦ γιαλοῦ. Ἄλλά κουβαλήθηκε μόνο
 γιά χάρη σου, γιά νά μή σέ διαφθεῖρει τό πιό κακό καί καταστρεπτικό
 πράγμα, ὁ πλοῦτος, πού πολλές φορές σέ πολλούς στάθηκε αἰτία ἀγιά-
 τρευτων συμφορῶν. Ἐάν λοιπόν πειστεῖς σ' ἐμένα, σίγουρα θά τόν πετά-
 ξεις ὄλον στή θάλασσα, διότι καθόλου δέν εἶναι ἀναγκαῖος γιά ἓναν ἄν-
 θρωπο ἀγαθό, πού μπορεῖ νά καταλάβει τόν πλοῦτο τῆς φιλοσοφίας. Μήν
 τόν ρίξεις ὁμως βαθειά, καλέ μου, ἀλλά μόλις μπεις ὡς τή μέση στό νερό,
 λίγο πιό πέρα ἀπό τήν ἀκτή καί νά σέ βλέπω μόνο ἐγώ. 57. Καί ἄν αὐτό
 δέ σοῦ ἀρέσει, ἐσύ μέ ἄλλο τρόπο καλύτερο γρήγορα σύρε τον ἔξω ἀπό
 τό σπίτι σου, χωρίς νά ἀφήσεις γιά τόν ἑαυτό σου οὔτε ὄβολο.
 Μοίρασε τον σέ ὄλους πού ἔχουν ἀνάγκη, σέ ἄλλον πέντε δραχμές, σέ
 ἄλλον μία μνά, σέ ἄλλον μισό τάλαντο. Ἐάν μάλιστα κανεῖς εἶναι φιλό-
 σοφος, εἶναι δίκαιο νά πάρει διπλό ἢ τριπλό μερίδιο. Καί σ' ἐμένα – ἄν
 καί δέ ζητῶ γιά τόν ἑαυτό μου, ἀλλά γιά νά δώσω σέ φίλους, πού ἔ-
 χουν ἀνάγκη – φτάνει νά μοῦ γεμίσεις τοῦτο τό ταγάρι, πού καλά κα-
 λά δέ χωρᾶ οὔτε δύο Αἰγινητικούς μεδίμνους⁹². Πρέπει ὁ φιλόσοφος νά
 εἶναι ὀλιγαρκῆς καί μετριόφρων καί νά μή σκέπτεται τίποτε πέρα ἀπό
 τό ταγάρι του.

ΤΙΜΩΝ

Σέ ἐπαινώ γιά τούτα, Θρασυκλή. Πρίν ὁμως ἀπό τό ταγάρι ἔλα, ἄν θέλεις, νά σοῦ γεμίσω τό κεφάλι γροθιές καί νά σοῦ δώσω καί ἀπό πάνω ἄλλες μέ τή δικέλλα.

ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ

Ἦ δημοκρατία καί νόμοι, σέ ἐλεύθερη πόλη δεχόμαστε χτυπήματα ἀπό τόν καταραμένο.

ΤΙΜΩΝ

Τί ἀγανακτεῖς, καλέ μου; Μήπως σέ ἔχω ξεγελάσει; Μά θά προσθέσω τέσσερις χοίτικες⁹³ ἐπί πλέον. Μά τί εἶναι αὐτό; 58. Ἔρχονται πολλοί μαζι. Ὁ Βλεψίας ἐκεῖνος καί ὁ Λάχης καί ὁ Γνίφων καί ὄλο τό σύνταγμα πού θά βογγήξουν. Γιατί λοιπόν νά μήν ἀνέβω σ' αὐτόν τό βράχο καί νά ξεκουράσω τό δικέλλι μου, πού ἀπό καιρό ἔχει κουραστεῖ, καί νά μαζέψω ὁ ἴδιος ὄσο γίνεται πιά πολλές πέτρες καί νά τούς πετροβολήσω ἀπό μακριά;

ΒΛΕΨΙΑΣ

Μή βαρᾶς, Τίμων. Θά φύγουμε.

ΤΙΜΩΝ

Ἄλλ' ὄχι χωρίς αἵματα, μήτε χωρίς τραύματα.

Ἐρμῆς. Νόμισμα Σιβύτου (περ. 330 π.Χ.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ὁ Ζεὺς, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Πλούτος καὶ ἡ Πενία εἶναι θεοί. Τὰ ἄλλα πρόσωπα τὰ ἔπλασε ἡ φαντασία καὶ ἡ εἰρηματικότητα τοῦ Λουκιανοῦ. Τὰ ὀνόματά τους μὲ τὴν ἔτυμολογία τους ἐνισχύουν τὸ κωμικὸ καὶ σατιρικό στοιχείο. Τὰ περισσότερα εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν κωμωδία πού τὰ εἶχε καθιερώσει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού ζοῦσαν στὴν κοινωνία ὡς παράσιτοι.
2. *Σαλμωνεύς*: γιὸς τοῦ Αἰόλου, ἀδερφός τοῦ Σισύφου. Στὴν ἀρχὴ βασίλευσε στὴ Θεσσαλία καὶ ὕστερα ἔχτισε τὴ Σαλμῶνῃ στὴν Ἥλιδα.
3. *μανδραγόρας*: ναρκωτικὸ φυτό. Ἡ ἔκφραση «ὑπὸ μανδραγόρα καθύδει» θά πεῖ ὅτι κάποιος ἤπιε μανδραγόρα καὶ ἔπεσε σέ βαθιὰ νάρκη.
4. *αἰγίδα*: ἡ ἀσπίδα τοῦ Δία πού προκαλοῦσε τὸν τρόμο, ἔτσι ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Ὅμηρος στό Ε τῆς Ἰλιάδας, στίχ. 738 κ. ἔξ.
5. *Δεκαλίων*: γιὸς τοῦ Προμηθέα, βασιλιάς τῆς Θεσσαλίας. Μυθολογεῖται ὅτι στὴν ἐποχὴ του ἔγινε ὁ μέγας κατακλυσμός, ὅταν ὁ Δίας ἀποφάσισε νά ἐξολοθρεῦσει τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Δευκαλίων ὅμως καὶ ἡ γυναίκα του ἡ Πύρρα κατάφεραν νά σωθοῦν μὲ μιά κιβωτό, πού ἦρθε καὶ κάθησε, ὅταν τὰ νερά τραβήχτηκαν, πάνω στὴν κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ, τὴ σημερινὴ Λιάκουρα.
6. Στὴν Ὀλυμπία βρισκόταν τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ Δία, πού τὸ στεφάνωναν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες.
7. *σάν τὸν Κρόνο*: πού ἐκθρονίστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο του τὸ γιό, τὸ Δία, καὶ δέθηκε μὲ ἀλυσίδα κάτω βαθιὰ στὰ θεμέλια τοῦ Σὺμπαντος. Ἐτσι τὴ βασιλεία τοῦ Κρόνου τὴ διαδέχτηκε ἡ βασιλεία τοῦ Δία.

8. *ὕψιβρεμέτης*· επίθετο τοῦ Δία, αὐτός πού βροντᾶ ἀπό ψηλά.
9. *Γιγαντοφάγος*· ἐπειδή διακρίθηκε στὸν ἀγώνα ἐναντίον τῶν Γιγάντων, τὴν περιφνημὴ Γιγαντομαχία.
10. *ὁ νικητής τῶν Τιτάνων*, ὁ Τιτανοκράτωρ· νίκησε τοὺς Τιτάνες σέ μία πάλη πού κράτησε δέκα χρόνια· ἀπὸ τὴν Ὅθρυ οἱ Τιτάνες καί ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ πολεμοῦσαν μὲ λύσσα χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὅσπου ὁ Δίας μὲ βοηθοὺς τοὺς τρεῖς Γίγαντες Κόττο, Βριάρεω καί Γύγη, καί τοὺς Κύκλωπες, πού τοῦ κατασκεύαζαν τοὺς κεραυνούς, ἐξασφάλισε τὴ νίκη.
11. Οἱ ἱερόσυλοι τῆς Ὀλυμπίας ἔκοψαν τοὺς πλοκάμους ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Δία, πού ἦταν χρυσοί.
12. *Φαέθων*· βλ. Ἄλθθ. Ἰστ. σημείωση ἀρ. 21.
13. ὁ ὀβολός, 1/6 τῆς ἀρχαίας δραχμῆς. Βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 12.
14. *Ἐπιμενίδης*· σοφός καί μάντης σύγχρονος τοῦ Σόλωνα (6. αἰ. π.Χ.). Καταγόταν ἀπὸ τὴν Κρήτη. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ὅταν ἦταν παιδί, στάλθηκε ἀπὸ τὸν πατέρα του νά βρεῖ ἓνα χαμένο τοῦς πρόβατο, περιπλανήθηκε καί κοιμήθηκε σέ μιά σπηλιά γιὰ 40 χρόνια, ἄλλοι λένε 50 ἢ 60. Ὅταν ξαναγύρισε σπῆτι του, εἶδε μὲ ἀπορία πὼς τὰ γύρω του εἶχαν ἀλλάξει.
15. *Αἴτνα*· ὄρος στὴ Σικελία μὲ τὸ περιφνημὸ ἠφαίστειο. Σύμφωνα μὲ τὴν μυθολογία ἔπεσαν πάνω της πολλοὶ κεραυνοὶ γι' αὐτὸ ἡ Αἴτνα βγάζει ἀκόμη φλόγες.
16. Οἱ Κρητικοὶ ἔδειχναν τὸν τάφο τοῦ Δία πάνω στὴν Ἴδη. Ἐκεῖ, ἔλεγαν, πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια κι ἐκεῖ θάφτηκε ὁ Ζεὺς.
17. Ὁ Λουκιανὸς τοποθετεῖ τοὺς θεοὺς στὸν οὐρανὸ καί ὄχι στὸν Ὀλυμπο.
18. Ἡ ἀμφιβολία τῶν φιλοσόφων γιὰ ὅλα γύρω τους τοὺς κάνει νά θεωροῦνται καμιά φορά ἀσεβεῖς, πράγμα πού τὸ πιστεύει ἐδῶ καί ὁ Δίας.
19. *Κολυττός ἢ Κολλυτός*· δήμος τῆς Ἀττικῆς πού ἀνήκε στὴν Αἰγίδα φυλὴ, (πιθανόν στὴν περιοχὴ τῆς σημερινῆς Πλάκας).
20. *Τὰ Διάσια*· ἀρχαιότατη ἀθηναϊκὴ γιορτὴ, πού γινόταν κάθε ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς, τὸ μῆνα Ἄνθεστηριώνα πρὸς τιμὴ τοῦ Δία τοῦ Μειλίχιου.
21. *κοράκια, λύκοι, γύπες*· ἔτσι παρομοιάζει ὄλους ἐκείνους τοὺς ἀρπαγες πού ξεκοκάλισαν τὴν περιουσία τοῦ Τίμωνα.
22. Παρωδεῖ τὸν Ὅμηρο, πού στό Α τῆς Ἰλιάδας στιχ. 40-42 λέει: ἄν

σου ἄκαπα παχιά μεριά ποτέ μου / γιδίσια γιά ταυρίσια, ἐπάκουσε, καί δῶσε νά πλερώσουν / οἱ Δαναοί μέ τίς σαγίτες σου τά δάκρυα πού ἔχω χύσει. (μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη - Ι. Κακριδῆ). Ὁ ἐγωισμός τοῦ Δία, πού ἀνταμείβει τόν Τίμωνα μόνο καί μόνο γιά τίς γενναιοδωρες προσφορές του, εἶναι πολύ πετυχημένη σάτιρα τοῦ Λουκιανοῦ.

23. Ὁ Λουκιανός δέ χάνει τήν εὐκαιρία νά ρίξει τά βέλη του στή φιλοσοφία καί τούς φιλοσόφους τοῦ καιροῦ του. Φυσικά ἐννοεῖ τούς ψευτοφιλόσοφους πού μόνο πόζα καί ἐξωτερική ἐμφάνιση φιλοσόφου εἶχαν, ἐνῶ ζοῦσαν τελείως ἀντίθετη ζωή ἀπό τή διδασκαλία τους.

24. Ὁλοφάνερα πρόκειται γιά τούς στωϊκοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ὡς ὑψιστο ἀγαθὸ στή ζωὴ τήν ἀρετή. Οἱ ἴδιοι εἶχαν καί τίς «περὶ ἀσωμάτων» θεωρίες. Οἱ στωϊκοὶ ἀπωθοῦσαν τὸ Λουκιανό, γι' αὐτὸ συχνά ρίχνει τά βέλη ἐναντίον τους.

25. Πλοῦτος· ἡ προσωποποίηση τοῦ τυφλοῦ θεοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία στό Λουκιανό νά κάνει ὀρισμένες ἠθικές παρατηρήσεις καί ἀκόμα νά πλουτίσει τὸ ἔργο του μέ γραφικὲς εἰκόνες.

26. Ἀναξαγόρας· φιλόσοφος τοῦ 5. αἰ. π.Χ. ἀπὸ τίς Κλαζομενές. Ἦρθε στήν Ἀθήνα, δπου γνώρισε τόν Περικλῆ καί συνδέθηκε στενά μαζί του. Κατηγορήθηκε ὡς ἄθεος, ἐπειδὴ ἔλεγε πὼς ὁ ἥλιος ἦταν μία σφαῖρα ἀπὸ πυρακτωμένο μέταλλο. Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέει ὅτι σώθηκε χάρι στήν ἐπέμβαση τοῦ Περικλῆ. Ἀπέφυγε τὴ θανατικὴ καταδίκη, ἀναγκάστηκε δμως νά φύγει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

27. Ἀνακείῳ· ἱερό τῶν Διοσκούρων στοὺς Β. πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως.

28. Τὸ τάλαντο τῶν Ἀθηναίων ἀναλογοῦσε μέ 6.000 ἀττικὲς δραχμὲς. Βλ. καί σημείωση ἀρ. 80.

29. Ὑπαινιγμός γιά τὸ κίτρινο χρῶμα τοῦ χρυσαφιοῦ.

30. Δανάη· κόρη τοῦ μυθικοῦ βασιλιᾶ τοῦ Ἄργου Ἀκρισίου. Ὁ πατέρας της, ἐπειδὴ φοβόταν, μήπως βγεῖ ἀληθινὸς κάποιος κακὸς χρησμός, τὴν ἐκλείσε σὲ ὑπόγειο χάλκινο θάλαμο, γιά νά μὴ γίνει μητέρα. Ὁ Δίας δμως τὴν ἐπισκέφθηκε μέ τὴ μορφή χρυσοῦς βροχῆς, ἔτρεξε ἀπὸ τὴ στέγη στοὺς κόλπους της καί γεννήθηκε ἀπὸ αὐτὴν ὁ ἦρωας Περσεύς.

31. Ἐχουμε δηλαδὴ τὸν ἄσωτο πλοῦσιο καί τὸ φιλάργυρο πλοῦσιο.

32. Αὐτὴ ἡ μεσότητα, τὸ μέτρο, πού οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας τὸ θεωροῦσαν κανόνα («Μέτρον ἄριστον»).

33. Στιγματίζαν καμιά φορά μέ ἓνα πυρακτωμένο ἐργαλεῖο τοὺς δού-

- λους πού είχαν δραπετεύσει ή τούς κακούργους, γιά νά αναγνωρίζονται.
34. *Τάνταλος*· ό μυθικός βασιλιάς τής Φρυγίας, Ισχυρός καί πάμπλουτος, πού καταδικάστηκε από τούς θεούς νά πεινά καί νά διψά αιώνίως, γιati έσφαξε τό γιό του Πέλοπα καί τά μέλη του τά έβρασε καί τά έδωσε στους θεούς νά τά φάνε, γιά νά δεί, άν θά τό καταλάβουν. Γιά τήν αίτία τής τιμωρίας του υπάρχουν καί άλλες παραδόσεις.
35. *Φινέας*· μυθικός βασιλιάς τής Σαλμυδησσού στή Θράκη. Μιά παράδοση λέει ότι οι θεοί τόν τύφλωσαν, επειδή έχοντας τό χάρισμα τής μαντικής άσύνητα έλεγε στους άνθρώπους τά μέλλοντα, καί γιά νά τόν τιμωρήσουν άκόμη περισσότερο, έστειλαν τις Άρπυιες, πού τοϋ άρπαζαν τήν τροφή ή τή λέρωσαν, έτσι ώστε ό Φινέας βασανίζοταν καί από τήν πείνα. Στο τέλος τόν έλευθέρωσαν οι Άργοναυτες. Υπάρχουν καί άλλες παραδόσεις γιά τό Φινέα καί τήν αίτία τής τιμωρίας του.
36. *Άρπυιες*· τερατόμορφες άρπακτικές θεότητες (δαίμονες) τής αρχαίας έλληνικής μυθολογίας. Άδερφές τής Τριδας, ήταν τόσο γρήγορες, όσο καί οι άνεμοι καί τά πτηνά. Άπεικονίζοταν ως φτερωτές γυναίκες. Έργο τους ήταν νά προμηθεύουν κατοίκους στόν κάτω κόσμο. Τά όνόματά τους ήταν Άελλώ, Όκυπέτη, Κελαινώ.
37. «Είς τόν Δαναΐδων πίθον ύδροφορεΐν», λέγεται γιά μάταιους κόπους. Βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση άρ. 38.
38. Ό Λουκιανός παρουσιάζει τόν Πλούτο κουτσό· άκόμη έχει χαρακτηριστικό του ότι, όταν είναι νά επισκεφθεί κάποιον, πηγαίνει άργά, ένώ, όταν είναι νά φύγει, πετάει. Δηλώνεται έτσι ότι άποκτάς τόν πλούτο άργά, αλλά τόν χάνεις γρήγορα.
39. Τό τενωμένο σχοινί στήν άρχή τοϋ σταδίου, πού αφήνεται νά πέσει, όταν οι άγωνιζόμενοι έξορμούν.
40. *Πλούτων*· θεός τοϋ Άδη τής έλληνικής μυθολογίας, γιός τοϋ Κρόνου καί τής Ρέας.
41. *Πλούταν*, *πλουτοδότης*· λογοπαίγνιο.
42. Χτυπά ό Λουκιανός εκείνους τούς άνθρώπους – καί υπήρχαν πολλοί στήν έποχή του – πού τριγύριζαν άκληρους πλουσίους, τούς πρόσφεραν κάθε ύπηρεσία, τούς κολάκευαν καί τούς έκαναν τά χατήρια, γιά νά κληρονομήσουν τήν περιουσία τους. Τέτοιοι παράσιτοι υπήρχαν καί στους προχριστιανικούς αιώνες καί είχαν γίνει ό στόχος τής κωμωδίας.
43. *Μεγακλής*, *Μαγάβυζος*, *Πρώταρχος*· όνόματα άρχοντικά. Πυρρίας, Δρόμωνας, Τίβειος· συνηθισμένα όνόματα δούλων.

44. Ἀναφέρεται στά δῶρα πού πρόσφερναν στόν πεθαμένο μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἐπηρεάσουν τή διαθήκη του.

45. *τεντώνει τό αὐτί του*· μεταφορά ἀπό τά ζῶα.

46. *καί προσκυνᾷ τό μύλο ὡς Ἀνάκτορο*· ἐκεῖ ὅπου δούλευε γυρνώντας τή μολόπετρα.

47. Ἕνας ἀπό τούς μνηστῆρες τῆς Ἑλένης, ὁ ὠραιότερος μετά τόν Ἀχιλλεῖα ἀπό τούς Ἕλληνες πού ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας. Βλ. καί Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 77.

48. Σέ ἀντίθεση μέ τό δίκαιο καί φτωχό Ἀριστείδη, ὁ Ἰππόνικος καί ὁ Καλλίας ἦταν γόνιοι οἰκογένειας πού πλούτισε παράνομα. Ὁ Ἰππόνικος, ὁ πατέρας τοῦ Καλλία, ἦταν σύγχρονος τοῦ Σόλωνα. Ὅταν ἔμαθε, ὅτι ὁ νομοθέτης εἶχε σκοπό νά χαρίσει τά χρέη, ἔσπευσε νά δανειστεῖ ἀπό πολλούς καί διαφόρους κι ἔτσι σχημάτισε περιουσία.

49. Δῶρο τοῦ Ἑρμῆ θεωροῦσαν τό ἀνέλπιστο κέρδος, τό ἔρμαιον (δηλ. τό εἶδημα).

50. Ὑπαινιγμός τοῦ Λουκιανοῦ γιά τήν ἐποχή του, ὅπου ἔλειψε ἡ καλοσύνη καί πλήθυνε ἡ κακία.

51. *Λυγκεύς*· ἕνας ἀπό τούς Ἀργοναῦτες, περίφημος γιά τήν ὀξύδερκέιά του.

52. Καί ἐδῶ ὕπαινιγμός γιά τό ὅτι εὐκολα χάνουμε πλοῦτη ἀποκτημένα μέ πολλή δυσκολία.

53. *ὠχρός καί βαρῦς*· ὑπαινίσσεται τίς ἰδιότητες τοῦ χρυσοῦ.

54. Πνευματική καί ἠθική κατάντια τῆς ἐποχῆς. Καί σέ ἄλλους διαλόγους τοῦ Ὀυγκιανόσ μᾶς τό λέει. Γενικά δέ χαιρόμαστε μόνο τήν ἐξυπνη σάτιρα τοῦ συγγραφέα, μά μέσα ἀπό τό ἔργο του ἔχουμε μαρτυρίες γιά τήν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του.

55. *χλαμύδα*· κοντός μανδύας πού τόν φοροῦσαν οἱ Ἴππεῖς. Συνήθως τόν φορεῖ ὁ Ἑρμῆς.

56. Ὑπέρβολος· φιλοπόλεμος Ἀθηναῖος δημαγωγός, πού εἶχε καί ἐργαστήριο λυχνοποιίας (πέθανε τό 411 π.Χ.).

57. *Κλέωνας*· Ἀθηναῖος πολιτικός, πού ἀκολουθοῦσε ἀκραία δημαγωγική γραμμή (πέθανε τό 422 π.Χ.).

58. Εἶναι ἡ πενία πού δημιουργεῖ τήν ἀρετή, ὄχι ἐκείνη πού προκαλεῖ τόν οἶκτο.

59. Στίχος τοῦ Ὀμήρου Ἰλ. Ο 202.

60. Ἡ πενία ὄχι πού ζητᾶ ἐλεημοσύνη, ἀλλά πού χαλυβδώνει τόν ἄνθρωπο.

61. *χλανίδα*: ἐπανωφόρι πύ λεπτό ἀπό τή χλαίνη, πού τό φοροῦσαν γυναῖκες καί ἄνδρες περισσότερο γιά καλλωπισμό παρά ὡς ἀναγκαστικό ρούχο· σέ ἀντίθεση μέ τόν τρίβωνα τῶν φιλοσόφων.

62. Ὑπαινιγμός δι τὰ πλούτη τὰ ἀποκτοῦσαν μέ ἀδικίες.

63. Τρελός ἀπό χαρά ἐπικαλεῖται τούς Κορύβαντες, πού ἦταν ἱερεῖς τῆς Κυβέλης ἢ Ρέας, τῆς θεοποιημένης γῆς.

64. Κερδῶς, αὐτός πού φέρνει κέρδος. Ἐπίθετο τοῦ Ἑρμῆ.

65. Γνωστή ἡ φράση «ἄνθρακες ὁ θησαυρός» γιά ἐκείνους πού ὄνειρεύονται θησαυρούς καί δέ βρίσκουν τίποτε.

66. ὦ χρυσάφι... Στίχος ἀπό τή χαμένη τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη «Δανάη».

67. Βλ. σημείωση ἀρ. 30.

68. ὦ Μίδα· βασιλιάς τῆς Φρυγίας, πού δι, τι ἄγγιξε γινόταν χρυσάφι (βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 20).

69. Στούς Δελφούς εἶχε συσσωρευτεῖ πάρα πολὺς πλοῦτος ἀπό ἀφιερῶματα.

70. *νά σᾶς ἀφιερῶσω σέ τοῦτον τόν Πάνα*: γιατί ἦταν ποιμενικός θεός, πού πλανιόταν στά βουνά καί τίς ἐρημιές.

71. Ὁ Πύργος αὐτός σωζόταν ὡς τὰ χρόνια τοῦ Πausania (μέσα 2. αἰ. μ.Χ.) καί βρισκόταν κοντά στό δρόμο πού ἔφερνε ἀπό τόν Πειραιά στό Σούνιο.

72. Ὁ Ἔλεος λατρευόταν ὡς θεότητα στήν Ἀθήνα. Στό βωμό του, πού ὑπῆρχε στήν Ἀγορά,μποροῦσαν νά καταφύγουν γιά νά ζητήσουν προστασία οἱ καταδιωγμένοι.

73. *ἀποφράδα ἡ ἡμέρα*: ἡμέρα πού θεωρεῖται καταραμένη ἢ δυσσοίωνη. Οἱ ἀρχαῖοι ἀπέφευγαν κάθε δημόσια ἢ ἰδιωτική δραστηριότητα κατά τίς ἡμέρες πού θεωροῦσαν ἀποφράδες.

74. *φυλή, φράτρα, δήμος*: ὑποδιαιρέσεις τῶν κατοίκων τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Κλεισθένη (508-507 π.Χ.), πού ἐγινε νέα κατανομή, καί μετέπειτα, ἡ Ἀττικὴ χωρίστηκε σέ 10 φυλές καί σέ 100 δήμους. Οἱ φρατρίες, μέσα στά πλαίσια κάθε φυλῆς, εἶχαν διατηρηθεῖ καί αὐτές ἀπό παλαιότερη ἐποχή καί εἶχαν κυρίως θρησκευτικὸν χαρακτήρα. Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖτες μετεῖχαν ἐνεργά στή ζωή τῶν θεσμῶν αὐτῶν.

75. Παρωδεῖται ψήφισμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου· (ψήφισμα εἶναι

πρόταση πού επικυρώθηκε από τήν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀπόφαση τῆς ἐκκλησίας).

76. Γναθωνίδης· αὐτός πού ἔχει μεγάλα σαγόνια, ὁ φαγάς· (γνάθος εἶναι τὸ σαγόνι).

77. Διθύραμβος· ζωνηρό καί ἐνθουσιῶδες τραγούδι πρὸς τιμὴ τοῦ Διόνυσου.

78. Ἐλεγεία· παλιά μορφή τραγουδιοῦ σέ δίστιχα, πού τὸ ἀπάγγελναν μέ συνοδεία αὐλοῦ, ἴσως στήν ἀρχὴ μοιρολόγι· κατόπιν τὰ θέματα ἦταν διάφορα.

79. Ἄρειος πάγος· τὸ δικαστήριο μέ τὸ μεγαλύτερο κύρος στήν ἀθηναϊκὴ πολιτεία. Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηναίων (πού οἱ ἀρμοδιότητες του εἶχαν περιοριστεῖ) δίκασε μόνο ὑποθέσεις φόνου καί ἐπὶ πτενε γενικά τὴν ἐκτέλεση τῶν νόμων καί τὴ δημόσια τάξη.

80. τάλαντα· νομισματικὴ μονάδα: ἀρχικά μονάδα βάρους – «τάλαντον ἀργυρίου» – 26 κιλῶν καί 200 γραμμαρίων. 1 ἀττικό τάλαντο = 60 μνές, 1 μνά = 100 δραχμές, 1 δραχμὴ = 6 ὀβολοί.

81. Ἐρεχθίδα φυλὴ· μία ἀπὸ τίς δέκα φυλές τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Ἔκανε λάθος ἐδῶ ὁ Λουκιανός, τοῦ ξέφυγε, γιατί ὁ Κολυττός ἀνῆκε στήν Αἰγιίδα φυλὴ (βλ. σημείωση ἀρ.19).

82. ὁ λαός καί οἱ δύο βουλές· ἡ συνέλευση τοῦ λαοῦ, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου. Οἱ δύο βουλές εἶναι ἡ βουλή τοῦ Ἄρειου Πάγου (βλ. παραπάνω σημ. ἀρ. 79) καί ἡ βουλή τῶν πεντακοσίων. Ἡ βουλή τῶν πεντακοσίων ἦταν ἀπὸ τὰ κυριώτερα ὄργανα τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας καί, ἀνάμεσα σέ ἄλλες ἀρμοδιότητες, εἶχε ἔργο της νά προετοιμάζει τὰ νομοσχέδια πού ἐπρόκειτο νά συζητήσει ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου καί νά φροντίζει γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐκκλησίας.

83. Ἀχαρνές· ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους δήμους τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Βρισκόταν σέ μικρὴ ἀπόσταση ΝΔ ἀπὸ τίς σημερινές Ἀχαρνές (Μενίδι). Τὴν πρώτη χρονιά τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 π.Χ.) οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχαν φτάσει ὡς τίς Ἀχαρνές καί εἶχαν λεηλατήσει τοὺς ἀγρούς τους, γιὰ νά ἐξαναγκάσουν τοὺς Ἀθηναίους σέ εἰρήνη.

84. Ἡλιαία· τὸ κατ' ἐξοχὴν δικαστήριο τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Τὸ ἀποτελοῦσαν 6.000 μέλη πού ἐκλέγονταν μέ κλῆρο. Συνήθως συνεδρίαζε χωρισμένο σέ τμήματα μέ διαφορετικὴ κατὰ τίς περιστάσεις ἀριθμητικὴ σύνθεση.

85. Διονύσια· μεγάλες λαϊκὲς γιορτές πρὸς τιμὴ τοῦ Διόνυσου. Γιορτές

γιά τό θεό αὐτόν γίνονταν στήν Ἀθήνα τέσσερις φορές τό χρόνο. Σέ τρεῖς ἀπ' αὐτές διοργανώνονταν καί διαγωνισμοί δραματικῶν ἔργων.

86. Ἐννοεῖ τόν ὀπισθόδομο τοῦ Παρθενώνα.

87. *Τρίτωνας*: θαλάσσια θεότητα, γιός τῆς Ἀμφιτρίτης καί τοῦ Ποσειδώνα. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ μῦθοι γύρω ἀπό τό ὄνομά του ἐμπλουτίστηκαν καί μάλιστα πλάστηκαν πολλοί Τρίτωνες πού ἦταν εἶδος θαλασσιῶν Κενταύρων: εἶχαν δηλαδή ἀντί πόδια δύο οὐρές ψαριῶν. βλ. καί Ἀληθ. Ἰστ. σημείωση ἀρ. 71

88. *Ζεύξης*: μέγας ζωγράφος τῆς ἀρχαιότητος. Ἄκμασε κατά τό τέλος τοῦ 5. αἰ. π.Χ.

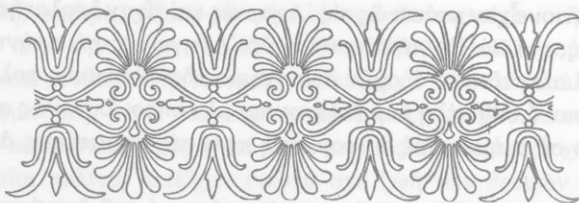
89. Ἐνας ἀπό τούς ποταμούς τοῦ Ἄδη κατά τή μυθολογία ἦταν ἡ Λήθη. Ὅποιος ἔπινε ἀπό τό νερό του, ὅπως ἔκαναν οἱ ψυχές πού κατέβαιναν στόν Ἄδη, ξεχνοῦσε τά περασμένα.

90. *αὐλητρίδες*: κοπέλλες πού ἔπαιζαν αὐλό. Οἱ αὐλητρίδες συνόδευαν μέ τόν αὐλό (εἶδος φλογέρας) τούς χορούς κατά τά συμπόσια.

91. *Ἐννεάκρονος*: περίφημη κρήνη στήν Ἀθήνα, πού εἶχε ἔννεα στόμια (κρουνοῦς). Σέ ἀρχαιότερα χρόνια λεγόταν Καλλιρρόη. Βρισκόταν στήν ΝΑ. πλευρά τῆς Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων καί ἡ θέση της ἔχει σήμερα βρεθεῖ. Ἀπεικονίστηκε συχνά σέ ἀγγειογραφίες.

92. *αἰγινητικοί μέδιμνοι*: ὁ μέδιμνος ἦταν μονάδα ὄγκου γιά στερεά προϊόντα. Ὁ ἀττικὸς μέδιμνος ἰσοδυναμοῦσε μέ 51,84 λίτρα. Ὁ αἰγινητικὸς, πού τόν χρησιμοποιοῦσαν καί σέ ὄλη τήν Πελοπόννησο, ἦταν 1/3 μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀττικό. Γι' αὐτό ὁ πλεονέκτης Θρασυκλῆς ζητᾶ τό δῶρο του σέ αἰγινητικά μέτρα.

93. *χοϊνίκες*: μονάδα ὄγκου γιά ξηρά προϊόντα, τό 1/4 τοῦ μεδίμνου. Ὁ μέδιμνος εἶχε χωρητικότητα 51,84 λίτρα, ἄρα ἡ *χοϊνίξ* 1,08 λίτρα.

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΚΛΟΓΕΣ

Οι Νεκρικοί διάλογοι, το πιο γνωστό έργο του Λουκιανού, γράφτηκαν το 166 ή στις αρχές του 167, όταν ο Λουκιανός ζούσε στην Αθήνα. Είναι 30 μικροί διάλογοι (έδω περιλαμβάνονται μόνο 12), όπου σατιρίζονται οι μυθικές και λαϊκές δοξασίες των αρχαίων για τον Άδη και τους νεκρούς. Η κάθοδος στον Άδη δεν είναι καινούριο εγχείρημα, εδνκολα μπορεί κανείς να φανταστεί ότι η άρρηκτη «Νέκυια» (Τό λ της Όδύσσειας, όπου ο Όδυσσεύς άρηγείται στους Φαίηκες την κάθοδό του στον Άδη) στάθηκε ένα άπο το πρότυπο του έργου του.

Κορίττα μοτίβο των Νεκρικών διαλόγων είναι η διαμάχη ανάμεσα στους πλουσίους και στους φτωχούς. Πλούσιοι, σατυρικοί και τύραννοι είναι ο στόχος της καρδιάς του. Χτυπά την άπληστία τους και τους προειδοποιεί ότι πεθαίνοντας θέ χάσουν το κάθε τι. Δίνει έτσι κατηγορία στους πικραμένους φτωχούς διαβεβαιώνοντάς τους ότι στον Άδη επικρατεί ίσότητα. Άλλοι διάλογοι στρέφονται γύρω από τους παράσιτους κι έκείνους και κατηγορούν ζέτες κερμοισίες να κληρονομήσουν. Ένα θέμα παλαιότατο, ασήγνωστο στη κοινική κοινωνία και σάτυρα. Άκόμη χτυπά την άποκρισία των φιλοσόφων, τη ματαιοδοξία και την κολακεία.

Οι ήρωές του είναι παρμένα από τον δημοικό κόσμο (Άχιλλεύς, Ήγεμόνων, Θεραΐτης, Νυρίας), άλλοι είναι ονομαστά ιστορικά πρόσωπα (Φίλιππος, Άλέξανδρος, Άνθρας, Σκίπια) ή κοινικοί φιλόσοφοι (Άντισθένης, Διαγόρας, Κράτης και Μέναικος). Ο κύριος ήρωας κρητισμογενής των Νεκρικών διαλόγων είναι ο Μέναικος. Ο Λουκιανός ταυτίζεται μαζί του και βάζει στο στόμα του ήρωά του τις δικές του άποψεις.

για το θεό αυτόν γίνονταν στην Αθήνα τέσσερις φορές το χρόνο. Σε τρεις απ' αυτές διοργανώνονταν και διαγωνισμοί δραματικών έργων.

86. Έννοιαι τὸν ὀπισθοδόμο τοῦ Παρθενῶνα.

87. Τρίτωνας· θαλάσσια θεότητα, γιός τῆς Ἀμφιτρίτης καὶ τοῦ Ποσειδῶνα. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ μῦθοι γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἐμπλουτίστηκαν καὶ μάλιστα πλάστηκαν πολλοὶ Τρίτωνες ποῦ ἦταν εἰδὸς θαλάσσιων Κενταύρων· εἶχαν δηλαδὴ ἀντὶ πόδια δύο σφῆρες ποταμῶν. βλ. καὶ Ἄλφβ. Ἰσχ. σημείωση ἀρ. 71

88. Ζεύς· μεγάλος ζευγάρως τῆς ἀρχαιότητος. Ἄκμασε κατὰ τὸ τέλος τοῦ 5. αἰ. π.Χ.

89. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς τοῦ Ἄσπ' ἀπὸ τὴ μυθολογία ἦταν ἡ κατὰ τὴν Ἄλφβ. Ὀνομασία ἔπαινε ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ ἔκαναν οἱ ψυχῆς ποῦ κατέβαιναν στὸν Ἄσπ', ἐξαγορεύοντες τὸν ἄσπ' ἀπὸ τὸν Ἄσπ'.

90. αἰγιόχοι· κοιλίαν ποῦ ἔπαιζαν ἀλλοῖ. Οἱ αἰλιτρίδες συνόδευαν μὲ τὸν αἰλὸ (εἰδὸς φλογέρας) τοὺς χοροὺς κατὰ τὴν συμπόσια.

91. Ἐνιάκωνος· περιφημὴ κρήνη στὴν Ἀθήνα, ποῦ εἶχε ἐντὶς ἀπέμνημι (κρουνοῦς). Σὲ ἀρχαιότερα χρόνια λεγόταν Καλλιερῆς. Βρισκόταν στὴν ΝΑ. πλευρῆ τῆς Ἀγορῆς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ θέση της ἔχει σήμερον βρεθῆ. Ἀπαικονίστηκε συχνὰ σὲ ἀγγειογραφίαι.

92. αἰγινητικὰ μέτρα· ὁ μέδιμος ἦταν μονάδα ὄγκου γιὰ στερεὰ προϊόντα. Ὁ ἀττικὸς μέδιμος ἰσοδυναμοῦσε μὲ 51,84 λίτρα. Ὁ αἰγινητικὸς, ποῦ τὸν χρησιμοποιοῦσαν καὶ σὲ ὅλη τὴν Πελοπόννησο, ἦταν 1/3 μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἀττικὸ Γ1· αὐτὸ ὁ πλεονέκτης Θρακυκλῆς Ζητῆ τὸ ὄνομα τοῦ αἰ αἰγινητικὰ μέτρα.

93. ζήνικος· μονάδα ὄγκου γιὰ ξηρὰ προϊόντα, τὸ 1/4 τοῦ μεδίουμου. Ὁ μέδιμος εἶχε χωρητικότητα 51,84 λίτρα, ἀρα ἡ ζήνικ' 1,08 λίτρα.

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οί Νεκρικοί διάλογοι, τό πιό γνωστό ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ, γράφτηκαν τό 166 ἢ στίς ἀρχές τοῦ 167, δταν ὁ Λουκιανός ζοῦσε στήν Ἀθήνα. Εἶναι 30 μικροί διάλογοι (ἐδῶ περιλαμβάνονται μόνο 12), ὅπου σατιρίζονται οἱ μυθικές καί λαϊκές δοξασίες τῶν ἀρχαίων γιά τόν Ἄδη καί τοὺς νεκρούς. Ἡ κάθοδος στόν Ἄδη δέν εἶναι καινούριο εὑρημα, εὐκόλα μπορεῖ κανεῖς νά ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ ὁμηρικὴ «Νέκυια» (Τό λ τῆς Ὀδύσσειας, ὅπου ὁ Ὀδυσσεύς ἀφηγεῖται στοὺς Φαίακες τήν κάθοδό του στόν Ἄδη) στάθηκε ἕνα ἀπό τά πρότυπα τοῦ ἔργου του.

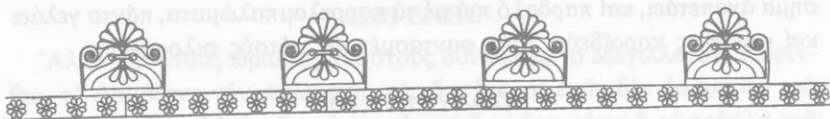
Κυρίαρχο μοτίβο τῶν Νεκρικῶν διαλόγων εἶναι ἡ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς πλουσίους καί στοὺς φτωχοὺς. Πλούσιοι, σατράπες καί τύραννοι εἶναι ὁ στόχος τῆς κοροϊδίας του. Χτυπᾷ τήν ἀπληστία τους καί τοὺς προειδοποιεῖ ὅτι πεθαίνοντας θά χάσουν τό κάθε τι. Δίνει ἔτσι παρηγοριά στοὺς πικραμένους φτωχοὺς διαβεβαιώνοντάς τους ὅτι στόν Ἄδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία. Ἄλλοι διάλογοι στρέφονται γύρω ἀπό τοὺς παράσιτους κι ἐκείνους πού κυνηγοῦν ξένες περιουσίες νά κληρονομήσουν. Ἐνα θέμα παγκόσμιο, πασίγνωστο στή ρωμαϊκὴ κοινωνία καί σάτιρα. Ἀκόμη χτυπᾷ τήν ὑποκρισία τῶν φιλοσόφων, τὴ ματαιοδοξία καί τὴν κολακεία.

Οἱ ἥρωές του εἶναι παρμένοι ἀπό τόν ὁμηρικὸ κόσμο (Ἀχιλλέας, Ἄγαμέμνων, Θερεσίτης, Νιρέας), ἄλλοι εἶναι ὀνομαστά ἱστορικά πρόσωπα (Φίλιππος, Ἀλέξανδρος, Ἀννίβας, Σκιπίων) ἢ κυνικοί φιλόσοφοι (Ἀντισθένης, Διογένης, Κράτης καί Μένιππος). Ὁ κύριος δμως πρωταγωνιστὴς τῶν Νεκρικῶν διαλόγων εἶναι ὁ Μένιππος. Ὁ Λουκιανός ταυτίζεται μαζί του καί βάζει στό στόμα τοῦ ἥρωά του τίς δικές του ἀπόψεις.

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι με τη σάτιρά του καταφέρνει μέσα στους Νεκρικούς διαλόγους να άπαλύνει την καταθλιπτική ατμόσφαιρα και τό παγερό κλίμα του κάτω κόσμου και να προκαλέσει τό γέλιο. Παρ' όλα αυτά όμως στο τέλος μᾶς μένει μία γεύση σιφή από την επίγνωση ότι τά ανθρώπινα πράγματα είναι τόσο μάταια.

Ἀττική λευκή λήκυθος (περ. 440 π.Χ.). Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείο, Ἀθήνα

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

1(1)

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ¹

1. Σοῦ παραγγέλλω, Πολυδεύκη², μόλις ἀνέβεις – νομίζω σειρά σου εἶναι νά ξαναζήσεις αὐριο – ἄν πουθενά δεῖς τό Μένιππο³ τόν κυνικό – μπορεῖς νά τόν βρεῖς στήν Κόρινθο κάπου στό Κράναιο⁴ ἢ μέσα στό Λύκειο⁵ νά περιγεῶ τοὺς φιλοσόφους πού μαλώνουν μεταξύ τους – νά τοῦ πεῖς· σοῦ παραγγέλλει, Μένιππε, ὁ Διογένης, ἐάν ἔχεις ἀρκετά περιγεῶσαι τὰ πράγματα τοῦ ἐπάνω κόσμου, νά ἔρθεις ἐδῶ γιά νά γελάσεις πολὺ περισσότερο. Γιατί ἐκεῖ τό γέλιο σου ἦταν ἀκόμη διστακτικό καί συχνό τό «ποῖός ξέρεῖ τί ἀκολουθεῖ τό θάνατο;». Ἐδῶ ὁμως σίγουρα δέ θά σταματήσεις νά γεῶς, ὅπως κι ἐγώ τώρα, καί μάλιστα ὅταν θά βλέπεις τοὺς πλουσίους, τοὺς σατράπες καί τοὺς τυράννους τόσο ταπεινοὺς καί ἰσοπεδωμένους, πού μόνο ἀπό τό κλαψούρισμά τους ξεχωρίζουν. Θά δεῖς ἀκόμα ὅτι εἶναι δειλοὶ καί τιποτένιοι, καθώς δέν τους βγαίνει ἀπό τό μυαλό ὁ ἐπάνω κόσμος. Πές τα του αὐτά καί πές του ἀκόμα νά βάλει στό ταγάρι λούπινα⁶ ἄφθονα, κανένα δειπνο τῆς Ἑκάτης⁷, ἄν βρεῖ σέ κάποιο τρίστυλο, ἢ αὐτὸ ἀπό καθαρό ἢ τίποτε τέτοιο, καί νά ἔρθει.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

2. Θά τοῦ τά πῶ αὐτά, Διογένη. Μά γιά νά τόν γνωρίσω εὐκολότερα, πῶς εἶναι στήν ἐμφάνισή;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γέροντας, φαλακρός, μέ χλιστρυπημένο τριβάνιο, πού σέ κάθε φύ-

σημα ἀναπετάει, καί παρδαλό πιά μέ τά κουρελοπαλώματα, πάντα γελάει καί συνήθως κοροϊδεύει τούς φαντασμένους αὐτοῦ φιλοσόφους.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Εὐκολο ἀπ' αὐτά νά τόν βρῶ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Θέλεις νά σοῦ πῶ καί κάτι παραγγελίες γιά ἐκείνους τούς φιλοσόφους;

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Λέγε, οὔτε καί αὐτό μέ βαραίνει.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γενικά νά τούς συστήσεις νά σταματήσουν νά λέν ἀνοησίες⁸ καί γιά τά πάντα νά τσακώνονται⁹ καί νά φυτεύουν κέρατα¹⁰ ὁ ἕνας στόν ἄλλον καί νά κατασκευάζουν κροκοδείλους¹¹ καί νά γυμνάζουν τό νοῦ νά καταγίνεται μέ τέτοια λογικά ἀδιέξοδα.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Ἄλλά δταν κατακρίνω τή σοφία τους, μέ λένε ἀμαθή καί ἀμόρφωτο.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Κι ἐσύ πές τους ἀπό μέρους μου νά βγάλουν τό σκασμό τους.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Θά δώσω καί αὐτή τήν παραγγελία, Διογένη.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

3. Καί στούς πλουσίους, Πολυδευκούλη μου, αὐτά πές ἀπό μέρους μου. Γιατί, κούφιοι, φυλάγετε τό χρυσάφι σας, γιατί παιδεύετε τούς εαυτούς σας λογαριάζοντας τούς τόκους καί σωρεύοντας τάλαντα ἐπί τάλαντων, ἀφοῦ κι ἐσεῖς πρέπει σέ λίγο νά ἔρθετε μέ ἕναν ὀβολό¹² μονάχα;

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Καί αὐτά θά πῶ σ' ἐκείνους.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄλλά καί στούς ὀραίους καί στούς δυνατούς, τό Μέγυλλο τόν Κορίνθιο, τό Δαμόξενο τόν παλαιστή, πές ὅτι ἐδῶ σ' ἐμᾶς δέν ὑπάρχουν πιά οὔτε τά ξανθά μαλλιά, οὔτε τά χαρούμενα ἢ μαύρα μάτια ἢ τό ροδαλό τοῦ προσώπου ἢ τά εὐρωστα μέλη, οἱ ὄμοι οἱ δυνατοί, ἀλλά, ὅπως λένε, μία σκόνη, κρανία ἀπογυμνωμένα ἀπό τήν ὀμορφιά¹³.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Οὔτε αὐτά εἶναι δύσκολο νά τά πῶ στούς ὀραίους καί τοὺς δυνατούς.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

4. Καί στούς φτωχοὺς, Λάκωνα¹⁴, – εἶναι πολλοί κι ἐκεῖνοι πού εἶναι δυσσαρεστημένοι μέ τήν κατάστασή τους καί θλίβονται γιά τήν ἀπορία τους – πές τους μήτε νά δακρύζουν μήτε νά ἀναστενάζουν καί νά τοὺς περιγράψεις τήν ἰσοτιμία πού ἐπικρατεῖ ἐδῶ¹⁵. Καί ἀκόμα πώς πρόκειται νά δοῦν ἐδῶ τοὺς ἐκεῖ πλουσίους νά μήν εἶναι σέ τίποτε ἀνώτεροι ἀπ' αὐτούς. Καί τοὺς Λακεδαιμονίους, τοὺς δικούς σου, μάλωσέ τους ἀπό μέρους μου, ἂν τό νομίζεις, λέγοντάς τους ὅτι ἔχουν χαλαρώσει¹⁶.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Μή λές τίποτε, Διογένη, γιά τοὺς Λακεδαιμονίους. Δέ θά τό ἀνεχτῶ. Ὅσα εἶπες γιά τοὺς ἄλλους θά τά μεταφέρω.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄν νομίζεις ἔτσι, ἄς τοὺς ἀφήσουμε αὐτούς. Ἄλλά σέ ὄσους προανάφερα κάνε τόν κόπο νά πᾶς ἀπό μέρους μου τά λόγια μου.

2 (2)

ΠΛΟΥΤΩΝ ἢ ΚΑΤΑ ΜΕΝΙΠΠΟΥ

ΚΡΟΙΣΟΣ

1. Πλούτων¹⁷, δέν ὑποφέρουμε νά ζεῖ κοντά μας αὐτός ὁ σκύλος¹⁸ ὁ Μένιππος¹⁹. Γι' αὐτό ἢ ἐκεῖνον πῆγαινέ τον κάπου ἄλλου ἢ ἐμεῖς θά μετοικήσουμε σέ ἄλλο τόπο.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Τί κακό σᾶς προξενεῖ; Καί αὐτός, ὅπως ἐσεῖς, νεκρός εἶναι.

ΚΡΟΪΣΟΣ

Κάθε φορά πού ἐμεῖς θρηνοῦμε καί ἀναστενάζουμε ἀναπολώντας τόν ἐπάνω κόσμο, ὁ Μίδα²⁰ ἀπ' ἐδῶ τό χρυσάφι του, ὁ Σαρδανάπαλος²¹ τῆ μεγάλη πολυτέλεια κι ἐγώ, ὁ Κροῖσος, τούς θησαυρούς μου, μᾶς περιγελά, μᾶς βρίζει, μᾶς λέει δούλους καί καθάρματα. Μερικές φορές μάλιστα τραγουδάει καί μᾶς χαλάει τό θρήνο. Μὲ λίγα λόγια εἶναι ἐνοχλητικός.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Τί εἶναι αὐτά πού λένε, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἀληθινά, Πλούτων. Τούς μισῶ. Εἶναι τιποτένιοι καί ἄθλιοι. Δέν τούς ἔφτασε πού ἔζησαν ἄτιμα, μά καί πεθαμένοι ἀκόμη νοσταλγοῦν καί εἶναι δεμένοι μέ τόν ἐπάνω κόσμο. Γι' αὐτό λοιπόν χαίρομαι νά τούς στενοχωρῶ.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Δέν πρέπει ὁμως. Δικαιολογημένα λυποῦνται, γιατί δέν ἔχασαν δά καί μικροπράγματα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Τά'χεις κι ἐσύ χαμένα, Πλούτων, πού συμμαρίζεσαι τούς στεναγμούς τους;

ΠΛΟΥΤΩΝ

Καθόλου, μά δέ θά 'θελα νά καβγαδίζετε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Ὡστόσο αὐτό νά ξέρετε, ἐλεεινότατοι Λυδοί, Φρύγες καί Ἀσσύριοι²², πῶς ποτέ δέν πρόκειται νά σωπάσω. Ὅπου καί ἂν πάτε θά ἔρχομαι ἀπό πίσω σας, γιά νά σᾶς ἐνοχλῶ, νά σᾶς ξεκουφαίνω μέ τά τραγούδια μου καί νά σᾶς κοροϊδεύω.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Δέν εἶναι αὐθάδεια αὐτά;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ὅχι, μά ἐκεῖνα ἦταν αὐθάδεια πού ἐσεῖς κάνατε· πού ἀπαιτούσατε νά σᾶς προσκυνοῦν καί περιφρονούσατε ἐλεύθερους ἀνθρώπους καί διόλου δέ βάζατε στό νοῦ σας τό θάνατο. Γι' αὐτό λοιπόν θά κλάψετε πού χάσατε ὅλα ἐκεῖνα.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Πολλά, θεοί μου, καί μέγала.

ΜΙΔΑΣ

Πόσο χρυσάφι ἐγώ!

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ

Τί πολυτέλεια ἐγώ!

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Μπράβο, ἔτσι νά κάνετε. Ἐσεῖς νά θρηνεῖτε κι ἐγώ ἐπαναλαμβάνοντας πολλές φορές τό «γνώθι σαυτόν» θά σᾶς τό τραγουδῶ. Εἶναι ταιριαστή ἐπωδός σέ τέτοιες οἰμωγές.

3 (5)

ΠΛΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ

ΠΛΟΥΤΩΝ²³

1. Ξέρεις ἐκεῖνον τό γέρο, τόν ὑπέργηρο ἔννοῶ, τόν πλούσιο Εὐκράτη, πού δέν ἔχει παιδιά καί εἶναι μυριάδες ἐκεῖνοι πού κυνηγοῦν τήν περιουσία του²⁴;

ΕΡΜΗΣ

Ναί, λές αὐτόν ἀπό τή Σικυώνα²⁵. Τί συμβαίνει λοιπόν;

ΠΛΟΥΤΩΝ

Ἄφησέ τον, Ἑρμῆ, νά ζεῖ²⁶, μαζί μέ τά ἐνεήντα χρόνια πού ἐζησε, ἄλλα τόσα, καί ἂν ἦταν δυνατόν, ἀκόμα περισσότερα. Κι ἐκείνους τούς κόλακες του, τό νεαρό Χαρίνο, Δάμωνα καί τούς ἄλλους, φέρ' τους ἐδῶ κάτω μέ τή σειρά δλους.

ΕΡΜΗΣ

Κάτι τέτοιο θά φαινόταν παράδοξο.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Ὅστόσο πάρα πολύ δίκαιο. Τί τούς ἔκανε ἐκεῖνος καί παρακαλοῦν γιά τό θάνατό του; Γιατί διεκδικοῦν τά χρήματά του, ἀφοῦ δέν εἶναι συγγενεῖς; Καί κάτι πού εἶναι πιο αἰσχρό, ἐνῶ τέτοια εὔχονται, στά φανερά τόν περιποιοῦνται. Ὅταν πάλι ἐκεῖνος ἀρρωσταίνει, δλοι ξέρουν τί σκέφτονται, δμως οἱ κύριοι αὐτοῖ ὑπόσχονται δι τῆ θά κάνουν θυσίες, ἂν γίνει καλά, καί γενικά μέ χίλιους δύο τρόπους τόν κολακεύουν. Γι' αὐτό ἐκεῖνος ἄς εἶναι ἀθάνατος καί αὐτοῖ οἱ κόλακες ἄς πεθάνουν πρωτύτερα, καί ἄς περιμένουν ἄδικα μέ ἀνοιχτό τό στόμα.

ΕΡΜΗΣ

2. Θά πάθουν πράγματα πολύ ἄστεία, ἔτσι πού εἶναι πονηροί. Κι ἐκεῖνος καλά κάνει καί τούς ξεγελά, τούς παραφουσκώνει μέ προσδοκίες ἄφθονες καί ὄλο τούς κάνει νά ἐλπίζουν καί γενικά, ἐνῶ φαίνεται ἐτοιμοθάνατος, ἔχει ὑγεία πολύ καλύτερη ἀπό τούς νέους. Αὐτοῖ πάλι ἔχουν κιόλας μοιράσει τήν κληρονομιά καί τή νέμονται ζώντας μέ τή φαντασία τους ζωῆ χαρισάμενη.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Λοιπόν, ἐκεῖνος ἄς πετάξει ἀπό πάνω του τά γηρατειά καί, ὅπως ὁ Ἰόλαος²⁷, νά ξαναγίνει νέος. Καί αὐτοῖ νά ἀφήσουν τίς ἐλπίδες τους καί τόν πλοῦτο πού ὄνειρεύτηκαν καί κακοθάνατοι πιά νά μεταφερθοῦν ἐδῶ κάτω.

ΕΡΜΗΣ

Μή σέ νοιάζει, Πλούτων. Θά σοῦ τούς φέρω τόν ἐναν μετά τόν ἄλλον. Ὁαρῶ, εἶναι ἐφτά.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Πιάσε καί φέρ' τους. Κι εκείνος θά ξαναγίνει από γέρος νέος καί Ξαν Ξαν θά τούς κατευδοώσει στόν τάφο.

4 (11)

ΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΓΕΝΗΣ

ΚΡΑΤΗΣ²⁸

1. Διογένη²⁹, γνῶρίζεσ τό Μοίριχο, ἐκεῖνον τόν πλούσιο, τόν πολὺ πλούσιο, ἀπό τήν Κόρινθο, μέ τά πολλά καράβια, πού ξάδερφός του ἦταν ὁ Ἄριστέας, πλούσιος καί αὐτός; Αὐτός συνήθιζε νά λέει ἐκεῖνο τό Ὀμηρικό: «ἦ σήκωσέ με ἦ νά σέ σηκώσω³⁰».

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γιατί, Κράτη;

ΚΡΑΤΗΣ

Ὅντας καί οἱ δύο συνομήλικοι, ὁ ἓνας περιποιόταν τόν ἄλλον γιά τήν κληρονομιά καί ἔκαναν φανερά τίς διαθήκεσ τους. Ὁ Μοίριχος ἄφηνε τόν Ἄριστέα κύριο κληρονόμο σέ ὄλα του τά ὑπάρχοντα, ἄν πέθαινε αὐτός πρῶτος, καί ὁ Ἄριστέας τό Μοίριχο, ἔάν ἀναχωροῦσε πρῖν ἀπό ἐκεῖνον. Αὐτά ἦταν γραμμένα κι ἐκεῖνοι περιποιόνταν ὁ ἓνας τόν ἄλλον καί συναγωνίζονταν στίσ κολακεῖεσ. Καί οἱ μάντεισ, αὐτοῖ πού προλέγουν τό μέλλον ἀπό τά ἄστρα καί οἱ ἄλλοι πού μαντεύουν, σάν παιδιὰ τῶν Χαλδαίων³¹, ἀπό τά ὄνειρα, μά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλων, ἔδιναν τήν ὑπεροχή ἄλλοτε στόν Ἄριστέα καί ἄλλοτε στό Μοίριχο, καί ἡ ζυγαριά ἔγερνε πότε σ' ἐκεῖνον πότε σ' αὐτόν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

2. Καί τί ἔγινε στό τέλος, Κράτη; Ἄξίζει νά τό ἀκούσει κανείς.

ΚΡΑΤΗΣ

Πέθαναν καί οἱ δύο τήν ἴδια μέρα. Καί οἱ κληρονομίεσ πέρασαν στά

χέρια τοῦ Εὐνόμου καί τοῦ Θρασυκλῆ, δύο συγγενεῖς τους, ποῦ ποτέ δέν εἶχαν φανταστεῖ ὅτι θά ᾿ρχονταν ἔτσι τά πράγματα. Ταξιδεύοντας ἀπό τή Σικυώνα στήν Κίρρα³² καί ἐνῶ βρίσκονταν στό μέσο τοῦ πορθμοῦ, τοῦς ἔπιασε ᾿Αργέστης καί ἀνατράπηκαν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

3. Καλά νά πάθουν. Ἐμεῖς, ὅταν ζούσαμε, δέ σκεφτόμαστε τίποτε τέτοιο ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλον. Οὔτε ποτέ μου εὐχθήθηκα νά πεθάνει ὁ ᾿Αντισθένης³³, γιά νά κληρονομήσω τή βακτηρία του – εἶχε μιά βακτηρία γερή, καμωμένη ἀπό ἀγριελιά – οὔτε, νομίζω, ἐσύ, Κράτη, ἐπιθυμοῦσες νά πεθάνω, γιά νά κληρονομήσεις τήν περιουσία μου, τό πιθάρι καί τό ταγάρι μέ τίς δύο χοίρικες³⁴ λούπινα³⁵.

ΚΡΑΤΗΣ

Τίποτε ἀπ' αὐτά δέ μοῦ χρειάζονταν, μά οὔτε καί σ' ἐσένα, Διογένη. Ὅσα ἔπρεπε, ἐσύ τά κληρονόμησες ἀπό τόν ᾿Αντισθένη κι ἐγώ ἀπό ἐσένα. Κληρονομίες πολύ μεγαλύτερες καί πολυτιμότερες καί ἀπό τό περσικό βασίλειο.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ποιά λές;

ΚΡΑΤΗΣ

Σοφία, αὐτάρκεια, ἀλήθεια, θάρρος γνώμης, ἐλευθερία.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ναί, μά τό Δία· θυμᾶμαι καί ὅτι δέχτηκα αὐτά τά πλούτη ἀπό τόν ᾿Αντισθένη καί ὅτι ἄφησα σ' ἐσένα ἀκόμη περισσότερα³⁶.

ΚΡΑΤΗΣ

4. Οἱ ἄλλοι δμως ἀδιαφοροῦσαν γιά τέτοια ἀγαθά κι ἐμᾶς κανεῖς δέ μᾶς φρόντιζε μέ τήν ἐλπίδα νά μᾶς κληρονομήσει, μά ὅλοι εἶχαν μάτια μόνο γιά τό χρυσάφι³⁷.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Δικαιολογημένα, γιατί δέν εἶχαν ποῦ νά διαφυλάξουν τέτοια κληρονο-

μιά σάν τή δική μας, παραλυμένοι καθώς ἦταν ἀπό τήν καλοπέραση, δ-
πως τά σάπια βαλάντια, πού, ἂν κανένας ἔβαζε μέσα τους ποτέ σοφία,
παρρησία ἢ ἀλήθεια, αὐτή θά ἐπεφτε ἔξω καί θά χανόταν, γιατί ὁ πυθμέ-
νας δέν μπορούσε νά τήν κρατήσῃ. Αὐτό ἀκριβῶς πού πάθαιναν οἱ κόρες
τοῦ Δαναοῦ³⁸, κουβαλώντας νερό σέ τρύπιο πιθάρι. Τό χρυσάφι ὁμως τό
φύλαγαν μέ δόντια καί μέ νύχια. Μέ κάθε τέχνασμα.

ΚΡΑΤΗΣ

Ἐμεῖς λοιπόν θά ἔχουμε καί ἐδῶ τά πλοῦτη μας, ἐκεῖνοι ὁμως θά ἔρ-
θουν φέρονοντας ἕναν ὀβολό καί αὐτόν ὡς τό λεμβοῦχο³⁹.

ΞΑΛΛΕΑΣ

Σφραγίδα Ρωμαϊκῆς περιόδου. Ὁ Διογένης στό πιθάρι του μιλά μ' ἕνα μαθητή του. Μουσεῖο Thorwaldsen, Κοπεγχάγη.

5 (15)

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ⁴⁰

1 Ἄχιλλεά, τί εἶναι αὐτά πού ἔλεγες προχθές στόν Ὀδυσσεά γιά τό θάνατο⁴¹; Πόσο ταπεινά καί ἀνάξια γιά τούς δύο σου δασκάλους τό Χείρωνα καί τό Φοίνικα⁴². Ἄκουα πού ἔλεγες ὅτι προτιμοῦσες νά βρίσκεσαι πάνω στή γῆ καί νά δουλεύεις μέ μεροκάματο σ' ἓνα φτωχό «χωρίς μεγάλη περιουσία» ἄνθρωπο, παρά νά εἶσαι βασιλιάς σέ ὄλους τούς νεκρούς. Αὐτά λοιπόν ἴσως ταίριαζε νά τά λέει ἓνας Φρύγας τιποτένιος καί περισσότερο ἂπ' ὅσο πρέπει φιλόζωος, μά ὁ γιός τοῦ Πηλέα, ὁ πῶ ριψοκίνδυνος ἂπ' ὄλους τούς ἥρωες, νά σκέφτεται τόσο ταπεινά γιά τόν ἑαυτό του, εἶναι μεγάλη ντροπή. Εἶναι ἀντίθετο μέ τίς πράξεις τῆς ζωῆς σου. Ἐσύ πού, ἐνῶ μποροῦσες νά βασιλέψεις πολλά χρόνια χωρίς δόξα στή Φθιώτιδα, προτίμησες θεληματικά τόν ἐνδοξο θάνατο⁴³.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

2. Γιέ τοῦ Νέστορα, τότε χωρίς νά ξέρω ἀκόμη τί γίνεται ἐδῶ καί ἀγνοώντας ποιό ἀπό τά δύο ἦταν τό καλύτερο, ἔβαλα πάνω ἀπό τή ζωή τήν ἄθλια ἐκείνη δόξα. Τώρα ὁμως ἀντιλαμβάνομαι πιά ὅτι ἡ δόξα ἐκείνη εἶναι ἀνώφελη καί ἄς τήν πολυτραγουδοῦν οἱ ζωντανοί. Μές στούς νεκρούς ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία καί οὔτε ἐκείνη ἡ ὁμορφιά, Ἄντίλοχε, οὔτε ἡ δύναμη ὑπάρχει, μά ὄλοι βρισκόμαστε κάτω ἀπό τό ἴδιο σκοτάδι, ὁμοιοί, χωρίς διόλου νά διαφέρουμε μεταξύ μας. Καί οὔτε οἱ νεκροί τῶν Τρώων μέ φοβοῦνται οὔτε οἱ νεκροί τῶν Ἀχαιῶν μέ σέβονται. Ἰσότητα πλήρης. Κάθε νεκρός ὁμοιος, τόσο ὁ δειλός ὅσο καί ὁ γενναῖος⁴⁴. Αὐτά μέ στεναχωροῦν καί λυπᾶμαι πού δέν εἶμαι ζωντανός ἔστω καί μεροκαματιάρης.

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

3. Τί μπορεῖ ὁμως νά κάνει κανεῖς, Ἄχιλλεά; Ἐτσι τό θέλησε ἡ φύση. Ὅλοι τό δίχως ἄλλο νά πεθαίνουμε. Γι' αὐτό πρέπει νά ὑποταχτοῦμε στό νόμο καί νά μή λυπόμαστε μ' αὐτά πού ἐπικρατοῦν. Ἄλλωστε βλέπεις πόσοι ἀπό τούς φίλους σου εἴμαστε γύρω ἐδῶ. Σέ λίγο θά φτάσει τό δίχως ἄλλο καί ὁ Ὀδυσσεάς. Εἶναι παρηγοριά νά συμμετέχουν καί οἱ ἄλλοι καί νά μήν ἔχεις πάθει κάτι ἐσύ μόνο. Βλέπεις τόν Ἡρακλῆ⁴⁵ καί τό Με-

λέαγρο⁴⁶ και άλλους σπουδαίους άνδρες. Νομίζω, δέ θά δέχονταν νά άνέβουν στή γῆ, εάν κανείς τούς έστελνε επάνω γιά νά γίνουν παραγιοί σέ φτωχούς και δίχως βίος ανθρώπους.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

4. Φιλική ή συμβουλή⁴⁷, όμως δέν ξέρω πώς μέ γεμίζει θλίψη ή θύμηση τῆς ζωῆς. Νομίζω και τόν καθένα σας. Ἐάν δέν τό όμολογεῖτε, στό σημείο αυτό εἶστε χειρότερα από έμένα, γιατί τό υποφέρετε σιωπηλά.

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

Ἦχι, Ἀχιλλέα, εἶμαστε σέ καλύτερη μοίρα από έσένα. Βλέπουμε ότι δέν ώφελεί νά μιλά κανείς. Γι' αυτό έχουμε αποφασίσει νά σιωπάμε και νά υποφέρουμε και νά υπομένουμε, γιά νά μή γελοῦν μαζί μας, όπως μ' έσένα, πού έχουμε τέτοιες επιθυμίες.

ΧΑΡΩΝ Κ 6 (18) ΜΕΝΙΠΠΟΣ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁴⁸

1. Καί πού είναι οι ώραϊοι και οι ώραιες, Ἐρμῆ; Ξενάγησέ με, εἶμαι νεοφερμένος.

ΕΡΜΗΣ

Πέν έχω καιρό, Μένιππε· μά κοίταζε πρós εκείνο τό μέρος, στά δεξιά. Είναι ό Ἰάκινθος⁴⁹, ό Νάρκισσος⁵⁰, ό Νιρέας⁵¹, ό Ἀχιλλέας, ή Τυρώ⁵², ή Ἐλένη, ή Λήδα⁵³, μ' ένα λόγο όλες οι όμορφίες τῆς αρχαιότητας.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἦστά μόνο βλέπω και κρανία άσάρκα, τά περισσότερα όμοια.

ΕΡΜΗΣ

Ἦστόσο είναι εκείνα τά όστά, πού ολοι οι ποιητές έγκωμιάζουν και έσύ μοιάζεις νά τά περιφρονείς.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

“Όμως δείξε μου τήν Ἑλένη. Δέ θά μπορούσα μόνος μου νά τήν ἀναγνωρίσω.

ΕΡΜΗΣ

Αὐτό τό κρανίο εἶναι ἡ Ἑλένη⁵⁴.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Καί λοιπόν γι' αὐτό τό καύκαλο ἀρμάτωσαν τά χίλια καράβια ἀπό ὀλη τήν Ἑλλάδα καί ἔπесαν τόσοι Ἕλληνες καί βάρβαροι καί τόσες πόλεις ἐρημώθηκαν;

ΕΡΜΗΣ

Μά δέν εἶδες τή γυναίκα, Μένιππε, δταν ζοῦσε· γιὰτί καί ἐσύ θά ὁμολογοῦδες πώς δέν εἶναι κρίμα «γιά μιὰ τέτοια γυναίκα καιροῦς καί χρόνια

Ἡ Ἑλένη. Κομμάτι ἀπό ἓναν ἀττικό κρατήρα, 460-440 π.Χ. Μουσεῖο Cincinnati.

νά βασανίζεται κανείς⁵⁵». Ἄλλωστε καί τά ἄνθη, ἂν κανεῖς τά δεῖ ξερά καί ξεθωριασμένα, θά τοῦ φανοῦν βέβαια ἄσχημα, ὅταν ὁμως εἶναι ἀνθισμένα καί ἔχουν ὄλο τό χροῶμα τους, εἶναι πολύ ὁμορφα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Λοιπόν, Ἐρμῆ, ἀπορῶ· μά δέν καταλάβαιναν οἱ Ἄχαιοὶ ὅτι μάχονται γιά ἓνα πράγμα τόσο ὀλιγόχρονο καί πού μαραίνεται ἀμέσως;

ΕΡΜΗΣ

Μένιππε, δέν ἔχω καιρό νά κάνω φιλοσοφικές συζητήσεις μαζί σου. Γι' αὐτό διάλεξε ἓναν τόπο, ὅπου θά ἴθελος, ξάπλωσε καί μείνε, κι ἐγώ θά πάω νά φέρω ἄλλους νεκρούς.

7 (22)

ΧΑΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΝΙΠΠΟΣ

ΧΑΡΩΝ⁵⁶

1. Πλήρωσε τά ναῦλα, καταραμένε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁵⁷

Φώναζε, Χάρων, ἂν αὐτό σοῦ ἀρέσει.

ΧΑΡΩΝ

Πλήρωσε σοῦ λέω, πού σέ μεταφέραμε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Δέν μπορεῖς νά πάρεις ἀπό ἓναν πού δέν ἔχει⁵⁸.

ΧΑΡΩΝ

Ἵπάρχει ἄνθρωπος χωρίς τόν ὀβολό του;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἄν ὑπάρχει καί κανένας ἄλλος δέν ξέρω. Ἐγώ πάντως δέν ἔχω.

ΧΑΡΩΝ

Μά τόν Πλούτωνα⁵⁹, θά σέ πνίξω, τιποτένιε, ἄν δέν πληρώσεις.

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ

Κι ἐγώ θά σέ χτυπήσω μέ τό ξύλο καί θά σοῦ λυώσω τό κρανίο.

ΧΑΡΩΝ

Ἔκανες δωρεάν λοιπόν τόσο ταξίδι;

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ

Νά πληρώσει ὁ Ἑρμῆς γιά ἐμένα. Αὐτός μέ παρέδωσε σ' ἐσένα.

ΕΡΜΗΣ

2. Μά τό Δία, εἶμαι γιά κλάματα, ἐάν πρόκειται καί νά πληρώνω γιά τούς νεκρούς.

ΧΑΡΩΝ

Δέ θά σέ ἀφήσω.

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ

Τότε τράβηξε τό πλοῖο στή στεριά καί καρτέρει. Μά πῶς μπορεῖς νά πάρεις κάτι πού δέν ἔχω;

ΧΑΡΩΝ

Κι ἐσύ δέν ἤξερες ὅτι ἔπρεπε νά ταξιδέψεις;

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ

Τό ἔξερα, ἀλλά δέν εἶχα. Καί λοιπόν; Ἐπρεπε γι' αὐτό νά μὴν πεθάνω;

ΧΑΡΩΝ

Καί λοιπόν ἐσύ μόνο θά καυχίσαι ὅτι ἔχεις κάνει τό ταξίδι δωρεάν;

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ

Ἦχι δωρεάν, φίλτατε. Γιατί καί νερά ἔβγαλα ἀπό τή βάρκα καί κουπί τράβηξα καί εἶμαι ὁ μόνος ἀπό τούς ἐπιβάτες πού δέν ἐκλαιγα⁶⁰.

ΧΑΡΩΝ

Αυτά δέν εἶναι τίποτε γιά τό λεμβοῦχο. Πρέπει νά πληρώσεις τόν ὀβολό. Δέ γίνεται διαφορετικά.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

3. Λοιπόν πήγαινέ με πάλι πίσω στή ζωή.

ΧΑΡΩΝ

*Ἐξυπνος εἶσαι, γιά νά εἰσπράξω καί χτυπήματα ἀπό τόν Αἰακό⁶¹.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

*Ἄφησέ με λοιπόν ἤσυχο.

ΧΑΡΩΝ

Δεῖξε μου τί ἔχεις στό σακκούλι⁶².

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Λούπινα⁶³, ἄν θέλεις, καί τό δεῖπνο τῆς Ἑκάτης⁶⁴.

ΧΑΡΩΝ

*Ἐρμῆ, ἀπό ποῦ μᾶς ἔφερες αὐτόν τό σκύλο⁶⁵; Καί τί δέν ἔλεγε στό ταξίδι· γελοῦσε σέ βάρος τῶν ἐπιβατῶν, κορόιδευε καί μόνο αὐτός τραγουδοῦσε, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἔσκουζαν.

ΕΡΜΗΣ

*Ἄγνοεῖς, Χάρων, ποιόν ἄνθρωπο μετέφερες; Ἐναν ἄνθρωπο ἀληθινά ἐλευθερο⁶⁶, πού δέν τόν νοιάζει τίποτε. Αὐτός εἶναι ὁ Μένιππος.

ΧΑΡΩΝ

*Ἄν σέ πιάσω ἄλλη φορά...

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

*Ἄν μέ πιάσεις, ἀγαπητέ. Δεύτερη φορά δμως δέ γίνεται νά μέ πιάσεις⁶⁷.

8 (24)

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΜΑΥΣΩΛΟΣ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ⁶⁸

1. Ἄνθρωπε ἀπό τήν Καρία, γιά ποιό πράγμα ὑπερηφανεύεσαι καί ἔχεις τήν ἀξίωση νά σέ τιμοῦν περισσότερο ἀπ' ὄλους μας;

ΜΑΥΣΩΛΟΣ⁶⁹

Γιά τή βασιλεία μου, Σινωπέα⁷⁰. Ἦμουν βασιλιάς ὅλης τῆς Καρίας, ἐξουσίασα Λυδούς⁷¹, νησιά κυρίεψα. Ἔφτασα ὡς τή Μίλητο κατακτώντας τά περισσότερα μέρη τῆς Ἰωνίας. Ἐξάλλου καί ὠραῖος ἦμουν καί ψηλός καί κρατερός στούς πολέμους. Καί τό πιό σπουδαῖο, ἔχω τάφο στήν Ἀλικαρνασσό⁷² παμμέγιστο, ὅσο κανεῖς ἄλλος νεκρός δέν ἔχει, τόσο κομψά δουλεμένο, μέ ἵππους καί ἀνθρώπους σκαλισμένους τέλεια στήν πιό ὠραία πέτρα. Τέτοιο οὔτε ναό μπορεῖ νά βρεῖ κανεῖς εὐκολα. Δέ νομίζεις πῶς δίκαια εἶμαι ὑπερήφανος γι' αὐτά;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

2. Γιά τή βασιλεία σου λές καί τήν ὁμορφιά καί τό βάρος τοῦ τάφου σου;

ΜΑΥΣΩΛΟΣ

Ναί, μά τό Δία, γι' αὐτά.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄλλά, ὠραῖε μου Μαύσωλε, οὔτε ἐκείνη τή δύναμη ἔχεις πιά οὔτε τήν ὁμορφιά. Ἐάν λοιπόν ἐκλέγαμε κριτῆ τῆς ὁμορφιάς, δέν μπορῶ νά πῶ, γιά ποιό λόγο θά προτιμοῦσε τό δικό σου κεφάλι ἀπό τό δικό μου. Ἀφοῦ καί τά δύο εἶναι φαλακρά καί γυμνά καί κατά τόν ἴδιο τρόπο δείχνουμε καί οἱ δύο τά δόντια μας καί χάσαμε τά μάτια μας καί οἱ μύτες μας ἔχουν γίνει πλακουτσές. Ὅσο γιά τόν τάφο καί τίς πολυτελεῖς πέτρες ἴσως εἶναι γιά τούς Ἀλικαρνασσεῖς, γιά νά δείχνουν καί νά ὑπερηφανεύονται στούς ξένους, πόσο μεγάλο οἰκοδόμημα ἔχουν. Ἐσύ ὁμως, φίλτατε, δέ βλέπω τί ἀπολαμβάνεις ἀπ' αὐτόν, ἐκτός ἂν πεῖς τοῦτο, ὅτι βαστάξεις περισσότερο ἀπό ἐμᾶς βάρος, πιεσμένος ἀπό τόσο μεγάλες πέτρες⁷³.

ΜΑΥΣΩΛΟΣ

Ἄνώφελα λοιπόν δλα ἐκεῖνα; Καί θά εἶναι ὁ Μαύσωλος καί ὁ Διογένης ἰσότιμοι;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἦχι ἰσότιμοι, εὐγενέστατε, ὄχι. Γιατί ὁ Μαύσωλος θά θρηνεῖ στή θύμηση τοῦ ἐπάνω κόσμου, ὅπου νόμιζε ὅτι εὐτυχεῖ, ἐνῶ ὁ Διογένης θά γελάει σέ βάρος του. Ὑστερα ἐκεῖνος θά καυχίεται ὅτι τοῦ ἔχουν ἀνεγειρεῖ τάφο στήν Ἀλικαρνασσό ἢ Ἀρτεμισία, γυναίκα του καί ἀδελφή του, ἐνῶ ὁ Διογένης οὔτε ξέρει, ἂν ἔχει τάφο. Καί οὔτε τόν νοιάζει. Μά ἄφησε νά μιλοῦν γι' αὐτόν οἱ ἐκλεκτοί ἔχοντας ζήσει μιά ζωή ὑψηλότερη ἀπό τό δικό σου μνήμα, δουλικότατε Κάρα, καί σέ πῶ γερά θεμέλια τοποθετημένη.

9 (25)

ΝΙΡΕΑΣ ΚΑΙ ΘΕΡΣΙΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΝΙΠΠΟΣ

ΝΙΡΕΑΣ⁷⁴

1. Νά τώρα, ὁ Μένιππος ἀπ' ἐδῶ θά κρίνει ποιός ἀπό τοὺς δύο μας εἶναι ὁμορφότερος. Πές, Μένιππε, δέ σοῦ φαίνομαι πῶ ὠραῖος;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁷⁵

Καί ποιό εἶστε ἐσεῖς; Πρῶτα, νομίζω, πρέπει αὐτό νά ξέρω.

ΝΙΡΕΑΣ

Ἦ Νιρέας καί ὁ Θερσίτης⁷⁶.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ποιός ἀπό τοὺς δύο λοιπόν εἶναι ὁ Νιρέας καί ποιός ὁ Θερσίτης; Γιατί οὔτε αὐτό φανερό εἶναι.

ΘΕΡΣΙΤΗΣ

Ἔχω ἔως τώρα ὑπέρ μου ἕνα, αὐτό, ὅτι εἶμαι ὁμοῖος μ' ἐσένα καί δέ διαφέρεις τόσο πολύ, ὅσο ὁ Ὅμηρος, ἐκεῖνος ὁ τυφλός, σέ ἐπαίνεσε πῶ

σέ εἶπε πῖό ὠραῖο ἀπ' ὄλους. Ἐντίθετα ἐγώ ὁ στραβοκέφαλος καί φαλακρός καθόλου ἀσημότερος δέ φάνηκα στόν κριτή. Κοίτα, Μένιππε, ποῖόν θεωρεῖς ὁμορφότερο;

ΝΙΡΕΑΣ

Ἐμένα φυσικά τό γιό τῆς Ἀγλαΐας καί τοῦ Χάροπος, πού ἄντρας ὠραιότατος στόν πόλεμο τῆς Τροίας ἦρθα⁷⁷.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Ἀλλά δέν ἦρθες, θαρρῶ, καί στόν κάτω κόσμο ὠραιότατος. Τά ὄστα εἶναι ὁμοια, καί τό κρανίο σου σέ τοῦτο μόνο θά ξεχωρίζει ἀπό τοῦ Θερσίτη, ὅτι τό δικό σου εἶναι εὐθραυστο, γιατί εἶναι ντελικάτο καί δχι ἀντρίκιο.

ΝΙΡΕΑΣ

Κι ὁμως ρῶτα τόν Ὅμηρο πῶς ἤμουν, ὅταν πῆγα στήν ἐκστρατεία μαζί μέ τούς Ἀχαιοῦς.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Μοῦ μιλᾷς γιά ὄνειράτα. Ἐγώ ὁμως βλέπω ὅσα τώρα ἔχεις, ἐκεῖνα τά ξέρουν οἱ τότε.

ΝΙΡΕΑΣ

Δέν εἶμαι λοιπόν ἐδῶ ἐγώ ὁ πῖό ὁμορφος, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Οὔτε ἐσύ οὔτε ἄλλος εἶναι ὁμορφος, γιατί στόν Ἄδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία⁷⁸ καί ὁμοιοι ὄλοι εἶναι.

ΘΕΡΣΙΤΗΣ

Γιά ἐμένα λοιπόν καί τοῦτο φτάνει.

10 (26)

ΜΕΝΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΩΝ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁷⁹

1. Ἔκουσα, Χείρων⁸⁰, πῶς τάχα ἦσουν θεός καὶ ὁμως θέλησες νὰ πεθάνεις.

ΧΕΙΡΩΝ

Ἄληθινὰ αὐτὰ πού ἄκουσες, Μένιππε, καὶ ἔχω πεθάνει, ὅπως βλέπεις, ἐνῶ μποροῦσα νὰ εἶμαι ἀθάνατος.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ποῖος ἔρωτας θανάτου σέ κυρίεψε, κάτι πού γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι ὀλότελα ἀνεπιθύμητο;

ΧΕΙΡΩΝ

Θὰ τὸ ἐμπιστευτῶ σ' ἐσένα, ἐπειδὴ εἶσαι συννετός. Δέν ἦταν πιά εὐχάριστο νὰ ἀπολαμβάνω τὴν ἀθανασία.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Δέν ἦταν εὐχάριστο νὰ ζεῖς καὶ νὰ βλέπεις τὸ φῶς;

ΧΕΙΡΩΝ

Ὅχι, Μένιππε· γιατί ἐγώ τουλάχιστο νομίζω ὅτι εὐχαρίστηση εἶναι ἡ κάποια ποικιλία καὶ ὄχι ἡ μονοτονία. Κι ἐγώ ζώντας καὶ ἀπολαμβάνοντας τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, τὸν ἥλιο, τὸ φῶς, τὸ φαῖ, καθὼς οἱ ἐποχές ἔμεναν πάντα ἴδιες καὶ τὰ γεγονότα ὅλα καθένα μὲ σειρά ἀκολουθοῦσαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, χόρτασα ἀπ' αὐτά. Ἡ τέρψη δὲ βρίσκεται στὰ αἰώνιως ἴδια, ἀλλὰ στό νὰ μὴ μετέχεις σέ ὅλα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Καλὰ λές, Χείρων. Καί στόν Ἄδη πῶς σοῦ φαίνονται τὰ πράγματα, ἀφοῦ μόνος σου προτίμησες καὶ ἦρθες ἐδῶ;

ΧΕΙΡΩΝ

2. Ὅχι ἄσχημα, Μένιππε, γιατί ἡ ἰσοτιμία⁸¹ εἶναι δημοκρατική. Δέν ὑπάρχει καμιά διαφορά νά ζεῖ κανεῖς στό φῶς ἢ στό σκοτάδι. Ἄλλωστε οὔτε διψοῦμε οὔτε πεινοῦμε, ὅπως ἐπάνω. Γιά τίποτε ἀπ' αὐτά δέν ἔχουμε ἀνάγκη.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Πρόσεχε, Χείρων, μήπως συγκρουσθεῖς μέ τόν ἑαυτό σου καί ἐπαναλάβεις τά ἴδια πράγματα.

ΧΕΙΡΩΝ

Τί ἐννοεῖς;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἔννοῶ ὅτι, ἐάν ἡ ἐπανάληψη καί τό ὁμοιο στή ζωῇ σου ἔφερε κόρο, καί τά ἐδῶ, καθῶς εἶναι ὁμοια, μπορεῖ καί πάλι νά σου φέρουν κόρο καί θά χρειαστεῖ νά ἀναζητήσεις κάποια ἀλλαγῇ, ἀπό ἐδῶ νά πᾶς ἀλλοῦ. Καί αὐτό τό θεωρῶ ἀδύνατο.

ΧΕΙΡΩΝ

Τί μπορεῖ λοιπόν νά κάνει κανεῖς, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἐκεῖνο, νομίζω, πού λένε: ὁ συνेतός νά ἀρκεῖται καί νά μένει εὐχαριστημένος μέ τά παρόντα καί τίποτε ἀπ' αὐτά νά μή νομίζει ἀφορητο⁸².

11 (29)

ΑΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

1. Ἄν ἐσύ, Αἴαντα⁸³, τρελάθηκες καί σκοτώθηκες ἄνός σου καί εἶχες σκοπό νά σκοτώσεις κι ἐμᾶς ὄλους, τί τά βάζεις μέ τόν Ὀδυσσεᾶ; Προη-

γούμενος ούτε γύρισε να τον δει, όταν ήρθε να ρωτήσει για το μέλλον⁸⁴, ούτε καταδέχτηκε να χαιρετήσει ένα συναγωνιστή και φίλο, παρά υπερποπτικά άνοιξε το βήμα σου και τον προσπέρασε.

ΑΙΑΣ

Μέ το δίκαιό μου Άγαμέμνονα, γιατί αυτός στάθηκε η αιτία της τρέλας μου, ό μόνος ανταγωνιστής στην κρίση για τά δπλα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Είχες την άπαιτηση χωρίς αντίπαλο και χωρίς άγωνα να τους νικήσεις όλους;

ΑΙΑΣ

Ναί, σέ τέτοια περίπτωση βέβαια, γιατί ή πανοπλία ήταν δική μου, μιά και ήταν του ξαδέφου μου. Κι έσείς οι άλλοι, ενώ είστε πολύ άνώτεροί του, παραιτηθήκατε από τον άγωνα και μου τά παραχωρήσατε: ό γιός όμως του Λαέρτη, πού έγώ πολλές φορές τον έσωσα, όταν κινδύνευε να κατακομματιαστεί από τους Φρύγες⁸⁵, είχε την άξίωση ότι είναι άνώτερος και πío άξιος να έχει τά δπλα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Νά τά βάζεις λοιπόν μέ τή Θέτη, πού ενώ έπρεπε να παραδώσει σ' έσένα την κληρονομιά των δπλων, αφού ήσουν συγγενής, τά έφερε και τά κατέθεσε στή μέση.

ΑΙΑΣ

Όχι, μά τον Όδυσσέα κατηγορώ, πού μόνο αυτός πρόβαλε δικαιώματα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Συγχώρεσέ τον, Αϊαντα, άν ως άνθρωπος επιθύμησε δόξα, τό πío γλυκό πράγμα, για τό όποιο και ό καθένας μας υπέμενε κινδύνους. Έπειτα σέ νίκησε και μάλιστα μέ Τρῶες κριτές.

ΑΙΑΣ

Ἐέρω ἐγὼ ποιά μέ καταδίκασε⁸⁶, ἀλλά δέν ἐπιτρέπεται νά λέγει τίποτε κανεῖς γιά τούς θεούς. Ὅσο γιά τόν Ὀδυσσεά δέ θά μπορούσα νά μῆν τόν μισῶ, Ἄγαμέμνονα, ἀκόμα καί ἂν τό διάταζε ἡ ἴδια ἡ Ἄθηνᾶ.

ΣΑΙΑ

Πρόσεχε, Αἰείων, μήπως συγχερῶσαι με τόν αὐτό σου καί εἰδὼ λάβεις τὰ ἴδια πράγματα.

ΑΤΑΜΜΕΝΑΤΑ

Ἐἶχε τήν ἀκατήχητο χωρίς ἀντίλο, καί χωρίς ἄνευ πορησιᾶ νήν χαλεπῆ ἡ ἐνοσί;

Ὁ Ὀδυσσεύς στὸν Ἄδη. Ἀπό ἀττικό ἐρυθρόμορφο ἀγγεῖο, δεύτερο μισό τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. Μουσεῖο Καλῶν Τεχνῶν, Βοστώνη.

12 (30)

ΜΙΝΩΑΣ ΚΑΙ ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

ΜΙΝΩΑΣ

1. Ὁ ληστής αὐτός ὁ Σώστρατος νά ριχτεῖ στὸν Πυριφλεγέθοντα⁸⁷, ὁ ἱερόσυλος νά κατασπαραχτεῖ ἀπὸ τὴ Χίμαιρα⁸⁸ καὶ ὁ τύραννος⁸⁹, Ἐρμῆ, νά σταυρωθεῖ δίπλα στὸν Τιτυό⁹⁰ καὶ οἱ γύπες νά κατατρώγουν τὸ ἧπαρ του. Ἐσεῖς οἱ καλοὶ πηγαίνετε γρήγορα στὰ Ἡλύσια πεδία καὶ κατοικήστε στὰ νησιά τῶν μακάρων⁹¹ γιὰ τίς καλές πράξεις σας στὴ ζωή.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἄκουσε, Μίνωα, ἂν νομίζεις πὼς ἔχω δίκαιο.

ΜΙΝΩΑΣ

Πάλι νά ἀκούσω τώρα; Δέν ἀποδείχτηκε, Σώστρατε, ὅτι εἶσαι κακός καὶ ἔχεις σκοτώσει τόσοις καὶ τόσοις;

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἀποδείχτηκε κακός πράγματι, δές ὅμως, ἂν θά τιμωρηθῶ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο.

ΜΙΝΩΑΣ

Καὶ πολὺ δίκαια, ἂν δικαιοσύνη εἶναι νά τιμωρεῖται κανεὶς, ὅπως τοῦ ἀξίζει.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ὅσὸσο ἀπάντησέ μου, Μίνωα. Θά εἶναι μιά σύντομη ἐρώτηση.

ΜΙΝΩΑΣ

Λέγε, μόνο ὄχι πολλὰ, γιὰ νά κρίνουμε πιά καὶ τοὺς ἄλλους.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

2. Ὅσα ἐπραττα στὴ ζωή, τὰ ἐπραττα μὲ τὴ θέλησή μου ἢ ὅπως ἡ Μοίρα⁹² μοῦ τὰ ὄρισε;

ΜΙΝΩΑΣ

Ὅπως ἡ Μοίρα βέβαια.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Λοιπὸν καὶ ὄλοι οἱ χρηστοὶ κι ἐμεῖς, πού θεωροῦμαστε κακοί, ἐπράττα-
με αὐτὰ ὡς ὑπηρετές ἐκείνης;⁹³.

ΜΙΝΩΑΣ

Ναί, ὑπηρετές στὴν Κλωθῶ⁹⁴, πού στὸν καθένα ἔταξε, ὅταν γεννήθη-
κε, τί ἔπρεπε νά κάνει.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἐάν λοιπὸν κανεῖς ἐξαναγκαστεῖ ἀπὸ κάποιον νά σκοτώσει ἓναν ἄν-
θρωπο, χωρὶς νά μπορεῖ νά φέρει ἀντιρρήσεις σ' ἐκεῖνον πού τοῦ τό ἐπι-
βάλλει μέ τή βία, ὅπως εἶναι ὁ δήμιος, πού ὑπακούει στό δικαστή, ἢ ὁ σω-
ματοφύλακας, πού ὑπακούει στὸν τύραννο, ποιὸν θά κατηγορήσεις γιὰ τό
φόνου;

ΜΙΝΩΑΣ

Εἶναι φανερό ὅτι θά κατηγορήσω τό δικαστή ἢ τὸν τύραννο, γιατί δέν
μπορῶ νά κατηγορήσω τό ἴδιο τό ξίφος. Αὐτό σάν ὄργανο πού εἶναι ὑπη-
ρετεῖ τὴν ὀργή ἐκείνου, πού πρῶτος δημιούργησε τὴν αἰτία.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Μπράβο, Μίνωα, ἐνισχύεις τό παράδειγμά μου. Ἄν πάλι κάποιος
σταλμένος ἀπὸ τὸν ἀφέντη του, ἔρθει καὶ φέρει χρυσάφι ἢ ἀσήμι, σέ
ποιὸν πρέπει νά χρεωστοῦμε εὐγνωμοσύνη ἢ ποιὸν νά θεωροῦμε εὐερ-
γέτη;

ΜΙΝΩΑΣ

Σ' ἐκεῖνον πού τὸν ἔστειλε, Σώστρατε. Γιατί αὐτὸς πού τό ἔφερε ἦταν
ὁ ὑπηρετής.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

3. Βλέπεις λοιπὸν πὼς ἀδικεῖς, ὅταν τιμωρεῖς ἐμᾶς, πού γίναμε ὄργανα
σέ ὅσα ἢ Κλωθῶ πρόσταξε, καὶ ὅταν τιμᾶς αὐτοὺς πού πρόσφεραν ξένα

ἀγαθά; Κανείς δέν μπορεῖ βέβαια νά πεί κάτι τέτοιο, ὅτι ἦταν δυνατό νά ἀντιταθοῦμε σέ προσταγές πού μέ τή βία ἐπιβάλλονταν.

ΜΙΝΩΑΣ

Σώστρατε, ἄν καλοξετάσεις θά δεῖς καί ἄλλα πολλά τά παράλογα. Ἐσύ ὥστόσο καί αὐτό θά κερδίσεις ἀπό τήν ἐρώτηση. Φαίνεται ὄχι μόνο ληστής, ἀλλά καί σοφιστής⁹⁵. Ἐλευθέρωσε τον, Ἐρμῆ, καί ἄς μὴν τιμωρηθεῖ πιά. Πρόσεξε ὅμως μὴ διδάξεις καί τούς ἄλλους νεκρούς νά κάνουν παρόμοιες ἐρωτήσεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΠΕΤΡΑΤΟΣ

Ἐάν λοιπόν κανείς ξαναγυρνᾷ ἀπὸ κάποιοι νᾶ σκοτάσει ἕναν ἀν

1. **Διογένης**· κυνικός φιλόσοφος, μαθητῆς τοῦ Ἀντισθένη. Γεννήθηκε στὴ Σινώπη καὶ πέθανε στὴν Κόρινθο τὸ 323 π.Χ. Λένε ὅτι ἔζησε μὲ μεγάλη λιτότητα καὶ κοιμόταν μέσα σὲ πιθάρι. Τοῦ ἀπέδιδαν πολλές ἐξυπνες ἀπαντήσεις ἢ παρατηρήσεις πού κυκλοφοροῦσαν ὡς ἀνέκδοτα.

2. Ὁ **Πολυδεύκης** κατὰ τὴν παράδοση ἦταν ἀπὸ τὴ Λακωνία καὶ εἶχε ἀδελφὸ τὸν Κάστορα. Εἶναι οἱ γνωστοὶ Διόσκουροι. Ἡ μυθολογικὴ παράδοση γιὰ τὴν καταγωγὴ τους ἔχει ἀντιφάσεις. Ὁ Ὅμηρος τοὺς λέει γιούς τοῦ Τυνδάρεω καὶ τῆς Λήδας, ἄλλοι ὅμως, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ ὄνομα Διόσκουροι, τοὺς θεωροῦσαν γιούς τοῦ Δία. Μιά τρίτη παράδοση ἔλεγε ὅτι ἦταν δίδυμοι γιοὶ τῆς Λήδας, ὁ ἕνας ἀπὸ τὸ Δία καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸ θνητὸ σύζυγό της. Ἔτσι ὁ ἕνας γιὸς ἦταν ὁ ἀθάνατος καὶ ὁ ἄλλος ὄχι. Ὅταν ὁ Κάστωρ σκοτώθηκε, τὰ δυὸ ἀδέρφια μοιράστηκαν τὴν ἀθανασία τοῦ Πολυδεύκη καὶ ξαναγυρνοῦσαν στὴ γῆ ἐναλλάξ. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση τὸ μισὸ καιρὸ τῆς ζωῆς τους τὸν περνοῦσαν στὸν Ἄδη καὶ τὸν ἄλλο μισὸ στὸν Οὐρανό. Ὁ καθένας τους ξαναζωντάνευε κάθε δευτέρη μέρα. Οἱ Διόσκουροι ἦταν προστάτες τῶν ναυτικῶν. Ὁ Πολυδεύκης ἦταν περίφημος πυγμάχος.

3. **Μένιππος**· κυνικός φιλόσοφος τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνα ἀπὸ τὰ Γάδαρα τῆς Κοίλης Συρίας. Δοῦλος στὴν ἀρχή, ἐξαγοράστηκε καὶ κατόπιν ἐγκαταστάθηκε στὴ Θήβα, ὅπου ἀσκοῦσε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τοκογλύφου. Ἦταν προικισμένη φύση. Δημιούργησε ἕνα ἰδιαίτερο τρόπο γραφῆς, ὅπου ἀναμιγνύει τὸ σοβαρὸ μὲ χιοῦμορ καὶ τὸν πεζὸ λόγο μὲ στίχους. Ἀπὸ τὰ ἔργα του δὲν ξέρουμε παρά μονάχα μερικοὺς τίτλους. Ὁ Λου-

κιανός επηρεάστηκε από τό Μένιππο. Μερικές φορές μάλιστα χρησιμοποίησε καί θέματα τοῦ Μενίππου ὡς βάση σέ δικά του ἔργα. Τόν ἔχει πρωταγωνιστή σέ πολλούς νεκρικούς καί ἄλλους διαλόγους του καί τόν παρουσιάζει ὡς κυνικό συνεπή πρὸς τίς ἀντιλήψεις του, ἀνιδιοτελή, μέ περιφρόνηση πρὸς τὰ πλούτη καί ὄλες τίς ἀπολαύσεις. (Βλ. καί εισαγωγή σελ. 9)

4. Γυμναστήριο ἔξω ἀπό τήν Κόρινθο.

5. Γυμναστήριο σέ προάστιο τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου μαζεύονταν οἱ φιλόσοφοι γιά τίς συζητήσεις τους.

ἌΟ Διογένης παραγγέλλει στόν Πολυδεύκη νά ἀναζητήσει τό Μένιππο σέ μέρη, ὅπου ὁ ἴδιος σύχναζε. Τό χειμῶνα στήν Ἀθήνα καί τό καλοκαίρι στήν Κόρινθο.

6. Ἐνα εἶδος ὄσπρια, λιτή τροφή τῶν ἀσκητικῶν φιλοσόφων, πού κουβαλοῦσαν μαζί τους πάντα μιά ποσότητα. Ἦταν ἡ συνηθισμένη τροφή γιά τοὺς φτωχοὺς καί τὰ κτήνη. (Βλ. καί σημείωση Ἀληθ. Ἱστορ. ἀρ. 28)

7. Ἡ Ἐκάτη ἦταν δευτερεύουσα θεά, πού εἶχε συσχετιστεῖ μέ τὰ τρίστρατα καί γι' αὐτό ἀπεικονίζεται ὡς τρίμορφη ἐπάνω σέ μιά στήλη. Τήν τελευταία μέρα κάθε μηνός, οἱ πλούσιοι πού ἐξάγνιζαν τό σπίτι, ἄφηναν γιά χάρη τῆς Ἐκάτης ἔξω ἀπό τὰ σπίτια, στά σταυροδρόμια προσφορές, τὰ λεγόμενα Ἐκάτης δεῖπνα. Καί ἦταν αὐτά ὅ,τι ἀπέμειναν στό τραπέζι.

ἌΟ Λουκιανός ἐδῶ κάνει τό ἀστεῖο του. Οἱ ἐξαγνιστικές προσφορές, ὅπως ἔνα αὐγό ἢ κάτι τέτοιο, σχεδόν ἀμέσως ἀρπάζονταν ἀπό τοὺς φτωχοὺς, καθώς ἡ πείνα τοὺς ἔκανε λιγότερο δεισιδαίμονες.

8. ἌΟ Λουκιανός ρίχνει τὰ βέλη του ἐναντίον τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς του – καί τό κάνει σέ κάθε εὐκαιρία – πού ἀσχολοῦνται μέ φραστικά σχήματα καί λένε τῇ γνώμῃ τους μέ μπερδεμένους συλλογισμούς.

9. Ἐννοεῖ τίς ἀτέλειωτες διαμάχες μεταξύ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν τῆς ἐποχῆς του (2ος αἰώνας).

10. ἸΥπαινιγμός στό σόφισμα: Ἐχετε ὅ,τι δέ χάσατε· κέρατα δέ χάσατε, ἄρα κέρατα ἔχετε.

11. ἌΟ κροκόδειλος ἢ κροκοδειλίτης ἦταν ἔνα σόφισμα καί αὐτό ὅπως τό παραπάνω.

12. Ἀρχαῖο ἀττικό νόμισμα μικρῆς ἀξίας, τό 1/6 τῆς δραχμῆς. Ἐβάζαν στό στόμα τοῦ νεκροῦ ὄβολό, τό ναῦλο δῆθεν γιά τό Χάρωνα.

13. Τό σημείο αυτό ἀφήνει μία γεύση ματαιότητας γιά τόν ἀνθρώπινο βίο.

14. Ὁ Πολυδεύκης κατάγεται ἀπό τή Λακωνία (βλέπε σημείωση ἀρ. 2) γι' αὐτό ὁ Διογένης τόν λέει Λάκωνα.

15. Ἡ ζωὴ πάνω στή γῆ ὅπωςδήποτε ἔχει τὰ μεγάλα της προβλήματα: οἱ πλούσιοι καί οἱ φτωχοὶ βρίσκονται σέ ἔντονη διαμάχη. Ἡ μόνη λύση εἶναι ἡ ἰσότητα. Αὐτή ὑπάρχει στὸν Ἄδη, λέει ὁ Λουκιανός.

16. Ἴσως νά ἀναφέρεται στή σχετικὴ κατάπτωση τῶν Σπαρτιατῶν μετὰ τόν Πελοποννησιακὸ πόλεμο.

17. Γιὸς τοῦ Κρόνου, θεὸς τοῦ κάτω κόσμου· λεγόταν ἐπίσης καί Ἄδης.

18. Παρατσούκλι γιά ἓναν κυνικὸ φιλόσοφο. Ἐδῶ ὁ Λουκιανὸς παίξει μὲ τὴ λέξη, γιὰτὶ «κύων» σημαίνει καί σκύλος καί κυνικὸς φιλόσοφος.

19. Βλ. σημείωση ἀρ. 3.

20. Βασιλιάς τῆς Φρυγίας, πολυθρόνητος γιά τὰ πλούτη του. Πολλοὶ μῦθοι κυκλοφοροῦσαν γι' αὐτόν. Ὁ πιὸ γνωστός εἶναι πὼς δ,τι ἐπιανε γινόνταν χρυσάφι, ἀκόμη καί ἡ τροφή του. Ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ αὐτὸ τὸ δῶρο τοῦ Διονύσου, ἀφοῦ λούστηκε στὸν Πακτωλὸ, πού ἀπὸ τότε ἡ ἄμμος του περιεῖχε ψήγματα χρυσοῦ.

21. *Σαρδανάπαλος*· ἔτσι ἀπέδωσαν οἱ Ἕλληνες τὸ ὄνομα τοῦ Ἀσσυρμπασιπάλ, βασιλιᾶ τῶν Ἀσσυρίων. Ἡ παράδοση τόν θεωροῦσε ἀνθρώπο πού ἔζησε μέσα στὴν καλοπέραση καί τίς ἀπολαύσεις.

22. Ὁ Κροῖσος ἦταν Λυδός, ὁ Μίδας Φρύγας καί ὁ Σαρδανάπαλος Ἀσσύριος.

23. Βλ. σημείωση ἀρ. 17.

24. Τοὺς ἄτεκνους πλουσίους τοὺς περιστοιχίζαν καί τοὺς πολιορκοῦσαν οἱ παράσιτοι καί οἱ κόλακες γιά νά τοὺς κληρονομήσουν. Ὁ Λουκιανὸς σ' αὐτὸ τὸ διάλογο, ἀλλὰ καί σέ ἄλλους, τοὺς γελοιοποιεῖ. Πεθαίνουν προτοῦ κληρονομήσουν τοὺς γέροντες πλουσίους.

25. *Σικυώνα*, ἀρχαία πόλη τῆς Πελοποννήσου, στὸν Κορινθιακὸ κόλπο, 18 χιλ. ΒΔ ἀπὸ τὴν Κόρινθο.

26. Ὁ Λουκιανὸς σκόπιμα ἀγνοεῖ δι τὴ διάρκεια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς τὴν κανόνιζε ἡ Λάχηση, μία ἀπὸ τίς τρεῖς μοῖρες.

27. *Ἰόλαος*· ἀχώριστος σύντροφος τοῦ Ἡρακλῆ. Στὴν ἐξόντωση τῆς Λερναίας ὕδρας ὁ Ἡρακλῆς τόν εἶχε βοηθὸ του. Ὅταν γέρασε ὁ Ἰόλαος, ἡ Ἥβη τοῦ ἔδωσε νέες δυνάμεις ὥστε νά γίνει νέος.

28. *Κράτης*: κυνικός φιλόσοφος τοῦ 4ου αἰώνα π.Χ., μαθητῆς τοῦ Διογένη. Ἐξῆσε γυρίζοντας σέ διάφορα μέρη καί κηρύσσοντας τό εὐαγγέλιο τῆς ἐκούσιας φτώχειας καί ἀνεξαρτησίας, παρηγορώντας τοὺς ἀνθρώπους στή δυστυχία τους καί συμφιλιώνοντας τοὺς ἐχθρούς. Οἱ ἄνθρωποι τόν λάτρευαν.

29. *Διογένης*: βλ. σημείωση ἀρ. 1.

30. Ἀπό τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου, Ψ 724: τό εἶπε ὁ Αἴας στὸν Ὀδυσσεά τὴν ὥρα πού πάλευαν στοὺς ἀγῶνες πρὸς τιμὴ τοῦ νεκροῦ Πατρόκλου.

31. *Χαλδαῖοι* ὀνομάζονταν στὴν ἀρχὴ κάτοικοι μιᾶς περιοχῆς τῆς Βαβυλωνίας, ἀργότερα ὄλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους. Οἱ Χαλδαῖοι ἦταν γνωστοί γιὰ τὴ σοφία τους καί κυρίως τίς γνώσεις στὴν ἀστρολογία καί τὴ μαντική. Ἀργότερα τό ὄνομα Χαλδαῖοι σήμαινε κάθε μάγο, ἀγύρτη ἀστρολόγο, ὁποιασδήποτε ἐθνικότητας.

32. *Σικυῶνα*: βλ. σημείωση ἀρ. 25. *Κίρρα*: πανάρχαια πόλη τῆς Φωκίδας, ἐπίνεο τῶν Δελφῶν, κοντά στή σημερινὴ Ἰτέα. Πήγαιναν στό Μαντεῖο τῶν Δελφῶν.

33. *Ἀντισθένης*: ἰδρυτῆς τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας, γεννήθηκε γύρω στό 455 π.Χ. Ἐξῆσε στὴν Ἀθήνα καί ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Σωκράτη.

34. Βλ. Τίμων, σημείωση ἀρ. 93.

35. *λουπίνα*: βλ. σημείωση ἀρ. 6.

36. Ὁ Διογένης ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Ἀντισθένη, καί ὁ Κράτης μαθητῆς τοῦ Διογένη.

37. Ὑπαιγιμός γιὰ τὴν ἠθικὴ κατάπτωση τῆς ἐποχῆς του.

38. Οἱ 50 κόρες τοῦ Δαναοῦ. Ὁ πατέρας τους τίς πάντρεψε μέ τοὺς 50 γιούς τοῦ Αἴγυπτου, μά συγχρόνως προέτρεψε τὴν καθεμίᾳ νά σκοτώσει τόν ἀντρα της τὴν πρώτη βραδιά τοῦ γάμου. Τό ἔκαναν ὄλες ἐκτός ἀπό μιᾶ, καί τιμωρήθηκαν στὸν κάτω κόσμο νά κουβαλοῦν νερό συνεχῶς σέ ἓνα πιθάρι χωρὶς πάτο.

39. Γιατί ἔπρεπε νά πληρώσουν τὰ ναῦλα στό Χάρωνα, πού ἦταν ὁ λεμβουχός. Βλ. καί σημείωση ἀρ. 56.

40. *Ἀντίλοχος*: ὁ γιός τοῦ Νέστορα. Πῆρε μέρος στὴν ἐστρατεία τῆς Τροίας. Σέ μιᾶ μάχη προσπαθώντας νά σώσει τόν πατέρα του, πού κινδύνευε, σκοτώθηκε ἀπὸ τό Μέμνονα.

41. Ἀναφέρεται στὴν Ὀδύσεια, λ 465 κ.ἑξ. Ὁ Ὀδυσσεάς δταν κα-

τέβηκε στὸν Ἄδη (βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 84) εἶδε πολλές ψυχές καὶ συνομίλησε μὲ συμπολεμιστὲς του καὶ μὲ τὸν Ἀχιλλέα, πού τὸν μακάρισε γιὰ τὴν καλή του τύχη, γιατί ἔζησε δοξασμένος ἀνάμεσα στοὺς Ἀργεῖους καὶ βασιλεύει τώρα στοὺς νεκρούς. Βλέπε τὴ γεμάτη πίκρα ἀπάντησή του Ἀχιλλέα, Ὀδύσ. λ 489-491.

42. Ὁ Χείρων ἦταν κένταυρος, γιὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Φιλύρας. Ὑπῆρξε δάσκαλος τοῦ Ἀχιλλέα, τῶν Διοσκούρων καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ (βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 80). Ὁ Φοῖνικας εἶναι μιὰ μορφή πού παρουσιάζεται στὴν Ἰλιάδα. Διωγμένος ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἀμύντορα, εἶχε καταφύγει στὸν Πηλέα, ἔγινε βασιλιάς τῶν Δολόπων καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφή τοῦ Ἀχιλλέα.

43. Ἰδανικὸ τῶν ἀνθρώπων τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς ἦταν μιὰ ζωὴ σύντομη ἀλλὰ δοξασμένη.

44. *τόσο ὁ δειλὸς ὅσο καὶ ὁ γενναῖος*. εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸ Ι, στιχ. 319 τῆς Ἰλιάδας. Τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ εἶναι διανθισμένο μὲ στίχους τοῦ Ὀμήρου.

45. Ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ βρεφικὴ ἡλικία εἶχε ὑπερβολικὴ δύναμη καὶ αὐτὴ τὴ δύναμή του τὴ διέθετε γιὰ τὸ καλὸ τῶν συνανθρώπων του, γι' αὐτὸ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς εὐεργεσίας στὸ ἀνθρώπινο γένος.

46. *Μελέαγρος*. μυθικὸς ἥρωας, γιὸς τοῦ Οἰνέα, βασιλιᾶ τῶν Αἰτωλῶν. Ὁ πατέρας του ἀμέλησε νὰ θυσιάσει στὴ θεὰ Ἄρτεμη καὶ ἐκείνη θυμωμένη ἔστειλε στὴ χώρα του ἓνα ἀγριόχοιρο πού κατέστρεφε τίς φυτεῖς. Ὁ Μελέαγρος μάζεψε πολλοὺς ἥρωες καὶ κατόρθωσε ὕστερα ἀπὸ σκληρὸ ἀγῶνα νὰ σκοτώσει τὸ θηρίο.

47. Ὁ Ἀντίλοχος ἦταν μετὰ τὸν Πάτροκλο ὁ στενότερος φίλος τοῦ Ἀχιλλέα.

48. Βλ. σημείωση ἀρ. 3.

49. *Υάκινθος*, γιὸς τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης Ἀμύκλα. Ἦταν πολὺ ὠραῖος καὶ τὸν ἀγάπησε ὁ θεὸς Ἀπόλλωνας, ὁ ὁποῖος κατὰ λάθος τὸν σκότωσε σὲ ἀγῶνα δισκοβολίας. Ἀπὸ τὸ αἷμα του ἀνήθισε τὸ γνωστὸ ἄνθος δάκινθος.

50. *Νάρκισσος*, ἓνας ὠραῖος νέος, πού ἀγάπησε τὴν ἴδια του τὴ μορφή κοιτώντας μέσα σὲ μιὰ λίμνη. Καὶ ἔτσι μαράζωσε καὶ πέθανε. Τὸν εἶχε ἐρωτευθεῖ ἡ Ἥχώ, αὐτὸς ὅμως τὴν ἀπέκρουσε καὶ ἐκείνη ἄρχισε νὰ σβῆνει, ἔως ὅτου ἀπέμεινε μόνο ἡ φωνή της.

51. *Νιρέας*. ὀμηρικὸς ἥρωας, βασιλιάς τῆς Σύμης. Μετὰ τὸν Ἀχιλλέα

ήταν ο ωραιότερος από τους Έλληνες που ξεεστράτευσαν στην Τροία. Βλ. και σημείωση αρ. 77.

52. *Τυρώ*, φημισμένη για την όμορφιά της. Ήταν κόρη του Σαλμωνέα και την αγάπησε ο Ποσειδάνας.

53. *Λήδα*· η γυναίκα του Λακεδαιμονίου Τυνδάρεω και η μητέρα της Έλένης, της Κλυταιμνήστρας, του Κάστορα και του Πολυδεύκη. Άλλοι λένε ότι η Λήδα γέννησε δύο αυγά που από τό ένα γεννήθηκε η Έλένη και από τό άλλο ο Κάστωρ και ο Πολυδεύκης.

54. *Αυτό τό κρανίο είναι ή Έλένη*· τό πιό χαρακτηριστικό σημείο στό μελαγχολικό κλίμα ολόκληρου του διαλόγου.

55. *γιά μιά τέτοια γυναίκα...* στίχος όμηρικός· Ίλιάδα, Γ 157. Γεμάτα θαυμασμό λόγια τών γερόντων της Τροίας για την όμορφιά της Έλένης. Δικαιολογείται έτσι ένας πόλεμος που γίνεται για την άρπαγή μιάς γυναίκας.

56. *Χάρων*, ο λεμβούχος του Άδη, που περνούσε τίς ψυχές τών νεκρών μέσα από τόν Άχέροντα. Παριστανόταν σάν γέροντας άποκρουστικός και κακότροπος. Η πρώτη του φροντίδα ήταν νά ζητήσει τόν όβολό, που κάθε επιβάτης έπρεπε νά του δίνει. Όποιος δέν είχε, πετιόταν έξω χωρίς έλεος.

57. *Μένιπος*· βλ. σημείωση αρ. 3. Άπ' όλους τούς κυνικούς ο Μένιπος γοήτευσε περισσότερο τό Λουκιανό.

58. «Όκ αν λάβοις παρά του μη έχοντος» ή φράση έμεινε παροιμιώδης.

59. *Πλούτων*· βλ. σημείωση αρ. 17.

60. Ο Μένιπος, ο Άντισθένης, ο Διογένης και ο Κράτης, κυνικοί φιλόσοφοι, αυτοί μόνο δέν κλαίνε στόν κάτω κόσμο, αντίθετα ολοένα γελοούν και κοροϊδεούν.

61. *Αϊακός*· ένας από τούς κριτές τών νεκρών στόν Άδη. Οι άλλοι ήταν ο Μίνωας και ο Ραδάμανθης από την Κρήτη. Ο Αϊακός ήταν από την Αίγινα, τόν έκτιμούσε ο Πλούτων και του είχε εμπιστευθεί τά κλειδιά του Άδη.

62. Ο Λουκιανός παρουσιάζει τούς κυνικούς φιλοσόφους μέ τριβώνιο, επανωφόρι τριμμένο, σακούλι (ταγάρι) στόν ώμο και μαγκούρα. Στο ταγάρι είχαν λούπινα, τροφή τών φτωχών.

63. Βλέπε σημείωση αρ. 6.

64. Βλέπε σημείωση αρ. 7.

65. *τό σκύλο*· έννοεί φυσικά τό Μένιπο. Βλ. σημείωση αρ. 18.

66. Οί κυνικοί ήταν απελευθερωμένοι από υλικές απολαύσεις και ματαιοδοξίες, έβλεπαν κατάματα την πραγματικότητα και μονάχα αυτοί δέ δίσταζαν νά κατέβουν στον Άδη.

67. Γιατί οί άνθρωποι μιά φορά πεθαίνουν.

68. Διογένης· βλ. σημείωση άρ. 1.

69. Μάσσωλος· Πέρσης σατράπης του 4ου π.Χ. αιώνα. Βασίλεψε στην Καρία της Μ. Άσίας. Ύστερα από τό θάνατό του ή Άρτεμισία, σύζυγος και άδελφή του, ύψωσε γι' αυτόν ένα τάφο πελώριο στην Άλικαρνασσό, τό γνωστό Μανσωλειό.

70. Σινωπέα, άποκαλεί έτσι τό Διογένη, γιατί καταγόταν από τή Σινώπη.

71. Λυδοί, οί κάτοικοι της Λυδίας. Ή Λυδία ήταν ισχυρό βασίλειο στά Δ. της Μ. Άσίας κατά τόν 7ο και 6ο π.Χ. αιώνα πριν κατακτηθεί από τούς Πέρσες.

72. Άλικαρνασσός· πόλη της Καρίας. Άκμασε έμπορικά από τόν 6ο π.Χ. αιώνα.

73. Στόν Άδη επικρατεί ίσοτιμία. Δέν υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί, ώραιοι και άσχημοι, άνωτεροι και κατώτεροι, πράγμα πού παρηγορεί τούς φτωχούς γιά τίς στερήσεις τους στόν επάνω κόσμο.

74. Νιρέας, βασιλιάς της Σύμης, τό πίο δμορφο παλληκάρι πού πήγε στην Τροία. (Βλ. σημείωση άρ. 77).

75. Μένιππος· βλ. σημείωση άρ. 3.

76. Θεραίτης· ό άσχημότερος από τούς Άχαιούς πού πήραν μέρος στην Τρωική έκστρατεία. Ό Όμηρος τόν παρουσιάζει άσχημο και άθυρόστομο.

77. Ό Λουκιανός αλλάζει έλαφρά τούς Όμηρικούς στίχους Ήλιάδας Β, 671-674.

Άπό τήν Σύμην ό Νιρέυς καράβια φέρνει τρία,
της Άγλαίας ό Νιρέυς και του Χαρόπου άγόρι,
όπου στο κάλλος, ό Νιρέυς, αν έλειπε ό Πηλειδης,
θά επρώτευε των Δαναων δσ' ήλθαν εις τήν Τροίαν.

(μετάφ. Ι. Πολυλά)

78. επικρατεί ίσοτιμία· επαναλαμβάνεται συχνά στους νεκρικούς διαλόγους. (Βλ. σημείωση άρ. 73)

79. Μένιππος· βλ. σημείωση άρ. 3.

80. Ό Χείρων ήταν ό πίο ένδοξος από τούς κενταύρους. Σύμφωνα με

μερικούς συγγραφείς ο Χείρων είχε τόν ίδιο πατέρα με τό Δία, τόν Ποσειδώνα καί τόν Ἄδη. Μισός ἄνθρωπος καί μισός ἄλογο, ἦταν γλυκός στούς τρόπους καί ξακουστός γιά τή σοφία του. (βλ. σημείωση ἀρ. 42). Ἄθάνατος ἐξαιτίας τῆς καταγωγῆς του, ζήτησε ὁ ἴδιος νά πεθάνει, γιατί εἶχε πληγωθεῖ ἀπό ἓνα βέλος τοῦ Ἡρακλή, πού εἶχε τό δηλητήριο τῆς Λερναίας ὕδρας καί ἡ πληγή παρέμενε ἀγιάτρευτη.

81. Ἡ ἰσοτιμία εἶναι τό αἶτημα τῶν φτωχῶν. Ὑπάρχει ὡς πραγματικό-τητα μονάχα στόν Ἄδη.

82. νά μείνει εὐχαριστημένος μέ τά παρόντα· μιά ἀπό τίς ἀρχές τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας.

83. Αἴας· βασιλιάς τῆς Σαλαμίνας, ἓνας ἀπό τοὺς ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Μετά τό θάνατο τοῦ Ἀχιλλέα, ἡ μητέρα του ἡ Θέτη εἶχε ὀρίσει νά δοθοῦν τά ὄπλα σ' ἐκεῖνον πού εἶχε κάνει τό μεγαλύτερο κακό στούς Τρῶες. Στήν κρίση αὐτή, πού οἱ Τρῶες καί ἡ Ἀθηναῖ ἔκριναν, νίκησε ὁ Ὀδυσσεύς. Ὁ Αἴας τρελός ἀπό ὀργή σκότωσε ὀλόκληρο κοπάδι πρόβατα νομίζοντας ὅτι εἶναι Ἀχαιοί καί κατόπιν, ὅταν ξαστέρωσε τό μυαλό του καί εἶδε τί ἔκαμε, αὐτοκτόνησε ἀπό ντροπή.

84. Ὁ Ὀδυσσεύς κατέβηκε στόν Ἄδη, ὅπως τόν συμβούλεψε ἡ Κίρκη, γιά νά ρωτήσῃ τήν ψυχή τοῦ μάντη Τειρεσία γιά τό γυρισμό του στήν πατρίδα. Ἐκεῖ μίλησε μέ τόν Τειρεσία, ὅστερα μέ τή μητέρα του Ἀντίκλεια, τόν Ἀγαμέμνονα καί τόν Ἀχιλλέα. Κάθε μιά ψυχή ρωτοῦσε γιά τίς δικές της ἐγνοίες καί μόνο ἡ ψυχή τοῦ Αἴαντα καθόταν ἀπόμερα, γιατί ὁ Αἴας δέν εἶχε ξεχάσει ἀκόμα τήν ὀργή του. Ὁ Ὀδυσσεύς τοῦ μίλησε μέ συγκίνηση, μὰ αὐτός δέν ἀποκρίθηκε οὔτε μιά λέξη, μονάχα κίνησε μέ τίς ψυχές τῶν ἄλλων νεκρῶν γιά τό κοπάδι. (βλ. Ὀδυσσ. λ καί κυρίως στιχ. 541-565).

85. Φρύγες· οἱ κάτοικοι τῆς Φρυγίας, πού ἦταν σύμμαχοι τῶν Τρῶων. Ἐδῶ ὁμως ὀνομάζει ἔτσι ὄλους τοὺς Τρῶες καταχρηστικῶς.

86. Ἐννοεῖ τήν Ἀθηναῖ, ἡ ὁποία ἦταν φίλη καί προστάτρια τοῦ Ὀδυσσεύς. Ἀντίθετα καταδίωκε τόν Αἴαντα καί αὐτή τοῦ ἔστειλε τήν τρέλα, πού ἦταν ἡ αἰτία τῆς αὐτοκτονίας του.

87. Ποταμός τοῦ Ἄδη.

88. Ἡ Χίμαιρα ἦταν φοβερό μυθικό τέρας, πού ἐβγαζε ἀπό τό στόμα του φλόγες. Εἶχε μορφή λιονταριοῦ καί τό σῶμα κατσίκας καί δράκοντα. Τή σκότωσε ὁ Βελλεροφόντης.

89. Δέ μᾶς λέει ἀκριβῶς ποιόν ἱερόσυλο οὔτε ποιόν τύραννο ἐννοεῖ.

90. Τιτύος· γίγαντας πού ἐπειδή κάποτε ἔκανε ἐπίθεση στή Λητώ, τιμωρήθηκε στὸν Ἄδη νά τοῦ τρῶνε τό συκῶτι δύο γύπες.

91. Ἡλύσια πεδιά ἢ Νησιά τῶν Μακάρων· φανταστικά νησιά στὸν Ἀτλαντικό (σέ μεταγενέστερη ἐποχὴ εἶπαν πὼς ἦταν τὰ Κανάρια νησιά) ὅπου ἔμεναν, εὐτυχισμένες καὶ μακάριες, οἱ ψυχές τῶν ἥρώων καὶ τὰ παιδιά τῶν θεῶν ἢ ἀκόμα, ὅπως πίστευαν ἀργότερα, καὶ οἱ καλοὶ καὶ δίκαιοι ἄνθρωποι μετὰ τό θάνατό τους. Ἦταν δηλαδή τὰ Ἡλύσια πεδιά ἕνας τόπος ἀνάλογος μέ τό χριστιανικό παράδεισο, μόνο πού βρισκόταν στή γῆ καὶ ὄχι σέ ἄλλο κόσμο. (Βλ. καὶ Ἄληθ. Ἱστορ. Μέρος Δεύτερο, σελ. 35)

92. Οἱ Μοῖρες ἦταν τρεῖς: Κλωθῶ, Λάχεση καὶ Ἄτροπος. Αὐτές κανόνιζαν μετὰ τή γέννηση κάθε ἀνθρώπου πόσο καὶ πῶς θά ζήσει.

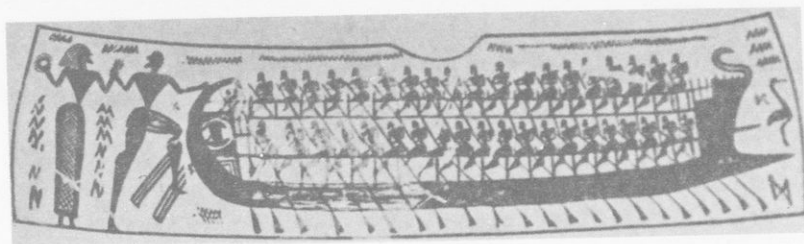
93. Δηλαδή γίναμε κακοὶ ἢ καλοὶ, γιατί ἔτσι τό θέλησε ἡ Μοῖρα.

94. Ἡ Κλωθῶ, μία ἀπό τίς τρεῖς Μοῖρες (βλ. παραπάνω σημ.) κλώθει τό νῆμα πού ὀρίζει τό μῆκος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

95. σοφιστής· δάσκαλος τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας. (Βλ. καὶ εἰσαγωγή σελ. 6)

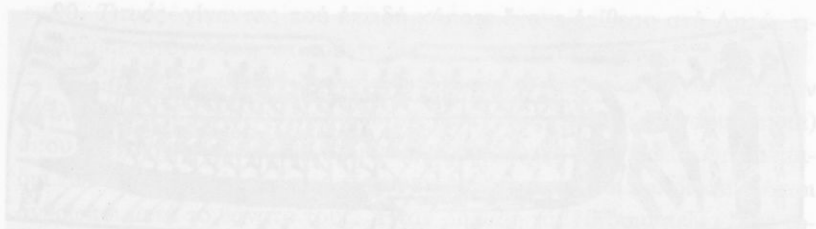
Ἀττική λευκή λήκυθος (τέλος 5ου αἰ. π.Χ.) Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείο, Ἀθήνα.

Ἀντίγραφο ἀπὸ τῆ διακόσμηση θηβαϊκοῦ ὑστερογεωμετρικοῦ λέβητα. Δεύτερο μισὸ 8ου αἰ. π.Χ., Βρετανικὸ Μουσεῖο, Λονδίνο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.	5
ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	»	11
Εἰσαγωγή	»	13
Μετάφραση	»	16
Σημειώσεις	»	36
ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ	»	47
Εἰσαγωγή	»	49
Μετάφραση	»	51
Σημειώσεις	»	77
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ	»	85
Εἰσαγωγή	»	87
Μετάφραση	»	89
Σημειώσεις	»	114

92. ΟΙ Μοῖρες ἦταν τρεῖς: Κλωθώ, Λάχνη καὶ Ἄτροπος. Ἀυτὲς ἐκόντων μετὰ τῆ γέννηση κάθε ἀνθρώπου πόσος καὶ πῶς θά ζῆσαι.
93. Ἀηλαδὴ γίναμε κακοὶ ἢ καλοὶ, γιατί ἔτσι τὸ θέλησε ἡ Μοῖρα.
94. Ἡ Κλωθώ, μία ἀπὸ τρεῖς Μοῖρες (βλ. παραπάνω σμ.) κλώθει τὸ νήμα τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ μῆκος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.
95. Ἡ Λάχνη ἀπὸ τρεῖς Μοῖρες (βλ. παραπάνω σμ.) κλωθεύει τὸ νήμα τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ μῆκος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

ΠΕΡΙΣΤΡΩΜΕΝΑ

2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ
11	ΜΙΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
13	Εισαγωγή
16	Μετὰφραση
36	Σημειώσεις
47	ΤΜΗΝΑ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΩΝ
49	Εισαγωγή
51	Μετὰφραση
77	Σημειώσεις
82	ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ
87	Εισαγωγή
89	Μετὰφραση
114	Σημειώσεις

Εικόνα εξωφύλλου: Παράσταση του Έρμη του ψυχοπομποῦ από λευκόμορφη άττική λήκυθος, 440/430 π.Χ. Κρατικές Συλλογές Αρχαιοτήτων, Μόναχο.

024000018145

ΕΚΔΟΣΗ Β', 1978 (VI) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 188 000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 3058131-B-78

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : ΑΡΧΗ Κ. ΑΓΓΕΛΟΥ & ΣΙΑ Ο.Ε.

